

Viite

Asia

Ison-Britannian eroprosessi EU:sta: Erosopimuksen artiklakohtainen esittely

Ison-Britannian ja Euroopan unionin välinen erosopimus tulee voimaan 1.2.2020. Tässä muistiossa esitetään erosopimuksen sisältö artiklakohtaisesti.

Muistio on laadittu yhteistyössä kaikkien toimivaltaisten ministeriöiden kanssa.

EROSOPIMUKSEN ARTIKLAKOHTAINEN ESITTELY

Erosopimus on neuvoteltu Eurooppa-neuvoston suuntaviivojen ja neuvoston neuvotteluohjeiden mukaisesti. Suomen kannat on esitetty E-kirjelmässä E-125/2016 vp ja sitä seuranneissa seitsemässätoista E-jatkokirjelmässä. Asia on ollut esillä vuodesta 2016 alkaen lähes jokaisessa Eurooppa-neuvostossa ja yleisten asioiden neuvostossa. Tarvittaessa Suomen kantoja on täsmennetty näitä kokouksia varten laadituissa perusmuistioissa.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 50 artikla antaa unionille erityisen ja ainutkertaisen toimivallan sopia jäsenvaltion eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä. Erosopimus on Euroopan unionin (jäljempänä EU) ja Yhdistyneen kuningaskunnan (jäljempänä UK) välinen sopimus, jonka tekemisestä EU:n puolesta päättää neuvosto Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Erosopimus ei edellytä jäsenvaltioiden kansallisia ratifiointeja tai kansallista täytäntöönpanosääntelyä tullakseen voimaan. Erosopimus on unionisopimus. Se on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa EU-oikeutta, joten sen määräyksillä on mahdollisissa ristiriitatilanteissa etusija kansalliseen oikeuteen nähden.

Erosopimuksen tullessa voimaan alkaa vuoden 2020 loppuun ulottuva siirtymäkausi, jonka aikana UK:ta kohdellaan edelleen kuin se olisi EU:n jäsenvaltio. Merkittävin poikkeus tästä pääsäännöstä on, että UK ei enää osallistu EU:n päätöksentekoon eikä EU:n elinten toimintaan.

Erosopimus tulee voimaan yhtenä kokonaisuutena, mutta sen eri osilla on erilainen ajallinen soveltamisala. Unionin oikeuden soveltaminen ja esimerkiksi tavaroiden ja henkilöiden vapaa liikkuvuus jatkuu normaaliin tapaan sopimukseen sisältyvän siirtymäkauden aikana. Pääsääntöisesti vasta siirtymäkauden päätyttyä sovelletaan esimerkiksi sopimuksen osia II (kansalaisten oikeudet) ja III (eromääräykset). Osa sopimuksen määräyksistä on luonteeltaan pysyviä määräyksiä, kun taas toisten ajallinen sovellettavuus jää lyhyeksi.

Erosopimuksen tavoitteena on varmistaa UK:n hallittu ero EU:sta ja Euroopan atomienergiayhteisöstä (jäljempänä Euratom). Erosopimuksessa ei määrätä EU:n ja UK:n tulevasta suhteesta. SEU 50 artiklassa edellytetään, että erosopimus tehdään ”*ottaen huomioon puitteet, jotka sääntelevät eroavan valtion myöhempiä suhteita unioniin*”. Tästä syystä Eurooppa-neuvosto hyväksyi 17.10. 2019 EU:n ja UK:n yhteisen poliittisen julistuksen tulevan suhteen puitteista. Tulevaa suhdetta koskevat sopimukset

ja järjestelyt neuvotellaan ja tehdään myöhemmin erikseen valittavien oikeusperustojen nojalla, ottaen huomioon kunkin sopimuksen ja järjestelyn tavoite ja sisältö. Neuvottelut voidaan aloittaa vasta eron jälkeen, kun UK:sta on tullut kolmas maa.

Erosopimus on jaettu kuuteen osaan (ja osat edelleen osastoihin ja lukuihin).

1. **Yhteiset määräykset** -osa (1–8 artiklat) sisältää etenkin erosopimuksen täytäntöönpanoa, soveltamista ja tulkintaa koskevat määräykset.
2. **Kansalaisten oikeudet** -osa (9–39 artiklat) sisältää määräykset, joilla suojataan EU:n ja UK:n kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä unionin oikeuteen perustuvaa asemaa ja oikeuksia.
3. **Eroa koskevat määräykset** -osan (40–125 artiklat) päätarkoituksena on turvata oikeusvarmuus niin, että siirtymäkauden päättyessä vireillä olevat EU-oikeuden soveltamiseen perustuvat menettelyt voidaan viedä EU-säädösten mukaisesti päätökseen. Kolmannessa osassa annetaan myös tarvittavat erityismääräykset UK:n hallitun eron järjestämiseksi Euratomista.
4. **Siirtymäkausi** -osassa (126–132 artiklat) määrätään ainakin vuoden 2020 loppuun ulottuvasta siirtymäkaudesta, joka tarvitaan eron ja tulevan suhteen väliin. Siirtymäkausi merkitsee EU:n nykysääntöjen soveltamisen jatkamista. Ainoana merkittävänä poikkeuksena on se, että UK jää pois EU:n toimielimistä ja elimistä eikä enää osallistu EU:n päätöksentekoon.
5. **Rahoitusta koskevat määräykset** -osan (133–157 artiklat) määräysten avulla varmistetaan, että UK vastaa niistä taloudellisista sitoumuksista, jotka se on EU-jäsenyytensä aikana tehnyt. Lisäksi sovitaan järjestelyistä, jotka koskevat UK:n osallistumista nykyisen monivuotisen rahoituskehityksen puitteissa rahoitettaviin ohjelmiin niiden päättämiseen asti.
6. **Institutionaaliset ja loppumääräykset** -osassa (158–185 artiklat) varmistetaan sopimuksen yhdenmukainen tulkinta ja soveltaminen. Lisäksi perustetaan sopimuksen hallintoa varten mm. sekakomitea ja riitojenratkaisumenettely.

Erosopimuksessa on lisäksi **3 pöytäkirjaa 9 liitettä**. Ne ovat erottamaton osa sopimusta ja niillä on sama oikeudellinen sitovuus kuin varsinaisen sopimuksen artikloilla.

Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskeva pöytäkirja sekä sen seitsemän erillistä liitettä sisältävät määräykset, joilla kunnioitetaan vuoden 1998 Pitkänperjantain rauhansopimusta ja vältetään tiukka rajavalvonta Irlannin ja Pohjois-Irlannin välillä EU:n sisämarkkinoiden toimintaa ja yhtenäisyyttä vaarantamatta.

Lisäksi erosopimuksessa on **pöytäkirjat UK:n suvereniteettiin kuuluvista tukikohta-alueista Kyproksessa sekä Gibraltarista**. Niissä määrätään erityiskysymyksistä, joita UK:n ero unionista aiheuttaa näiden alueiden osalta.

Seuraavassa esitetään artiklakohtaisesti ja mahdollisimman tiiviisti 585 sivuisen erosopimuksen koko sisältö, ml. pöytäkirjat ja liitteet, siinä järjestyksessä kuin ne sopimuksessa ovat. Jokaisen Osan (sekä tarvittaessa osastojen ja lukujen) alussa on lyhyt johdanto, jossa nostetaan esiin keskeisimmät määräykset.

ENSIMMÄINEN OSA

YHTEISET MÄÄRÄYKSET (1-8 artiklat)

Johdanto

Sopimuksen ensimmäisen osan määräykset sisältävät sopimuksen tavoitteen, alueellisen soveltamisalan ja muutamia yleisiä määritelmiä. Lisäksi ensimmäisessä osassa määrätään sopimuksen oikeusvaikutuksista, täytäntöönpanosta ja soveltamisesta. Määräyksillä varmistetaan, että sopimusta tulkitaan oikein ja että se toimii moitteettomasti.

Keskeiset määräykset ovat *2 artiklan* laaja unionin oikeuden määritelmä ja ensisijaisesti UK:lle osoitettu *4 artikla*, jossa varmistetaan sopimuksen saavan UK:ssa samat oikeusvaikutukset kuin EU:ssa ja veloitetaan UK panemaan sopimus asianmukaisesti täytäntöön. Lisäksi *7 artikla* sisältää merkittävän siirtymäkautta koskevan poikkeussäännön, jonka mukaan UK jää eropäivänä pois unionin kaikista toimielimistä, elimistä, laitoksista ja virastoista eikä enää osallistu niiden päätöksentekoon ja hallintoon. *8 artiklan* mukaan UK:n pääsy EU:n verkkoihin, tietokantoihin ja –järjestelmiin katkaistaan siirtymäkauden päättyessä, jollei sopimuksessa erikseen muuta määrätä.

Artiklakohtainen esittely

1 Artikla. Artiklassa ilmaistaan **sopimuksen tavoite**, joka on UK:n EU:sta ja Euratomista eroamisen sovellettavien määräysten antaminen. Erosopimuksen tarkoituksena on hallitun EU-eron järjestäminen. Erosopimus ei sisällä EU:n ja UK:n tulevaa suhdetta eikä EU:n sisäisiä asioita (kuten kannanmuodostus sekakomiteassa tehtäviä päätöksiä varten) koskevia määräyksiä. EU:n sisäisistä asioista ei neuvotella UK:n kanssa ja tulevasta suhteesta voidaan sopia vasta UK:n eron jälkeen.

2 Artikla. Artikla sisältää tarvittavat **yleiset määritelmät** sopimuksen soveltamiseksi. Niistä merkityksellisin on *a) kohdassa* esitetty erittäin laaja unionin oikeuden määritelmä. Sen mukaan **unionin oikeudella tarkoitetaan** mm. EU:n perussopimuksia, liittymissopimuksia, perusoikeuskirjaa, toimielinten, elinten ja laitosten hyväksymiä säädöksiä, kansainvälisiä sopimuksia (ml. sopimukset jotka jäsenvaltiot ovat tehneet unionin puolesta tai keskenään unionin jäsenvaltioina), yleisiä oikeusperiaatteita ja Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien tekemiä päätöksiä. Laajalla määritelmällä on erityistä merkitystä etenkin siirtymäkautta koskevien määräysten (*126-132 artiklat*) osalta, koska siirtymäkauden aikana unionin oikeutta sovelletaan tiettyjä jäljempänä selostettavia poikkeuksia lukuun ottamatta täysimääräisesti UK:hon ja UK:ssa.

Muut yleiset määritelmät (”unionin kansalainen”, ”UK:n kansalainen”, ”jäsenvaltiot”, ”siirtymäkausi”, ”päivä”) selostetaan tarvittaessa jäljempänä niitä koskevien artiklojen yhteydessä. Lisäksi useat sopimuksen muut osastot ja luvut sisältävät erityisiä alakohtaisia määritelmiä (ks. esim. *9, 31, 40, 70, 75, 79, 101 artiklat ja liite IX*).

3 Artikla. Artiklassa määrätään sopimuksen **alueellisesta soveltamisalasta**. Se vastaa pääosin EU:n perussopimusten soveltamisalaa koskevia määräyksiä (kuten SEU 52 ja SEUT 355 artiklat) ja kattaa luonnollisesti EU:n jäsenvaltiot ja UK:n. Artiklassa määrätään lisäksi erikseen sopimuksen osittaisesta soveltamisesta Gibraltariin, Kanaalinsaariin, Mansaareen, Kyproksella oleviin Akrotirin ja Dhekelian tukikohta-alueisiin sekä niihin merentakaisiin maihin ja alueisiin (13 kpl), joilla on erityissuhde UK:hon. Sopimukseen sisältyy myös erilliset pöytäkirjat Gibraltarista ja Kyproksella olevista tukikohdista (jotka esitellään jäljempänä).

4 Artikla. Artiklassa määrätään **sopimuksen oikeusvaikutuksista, täytäntöönpanosta ja soveltamisesta**. Erosopimus on unionisopimus. Se on EU:n jäsenvaltioissa suoraan velvoittavaa ja sellaisenaan sovellettavaa oikeutta. Näin ollen *4 artikla* on ensisijaisesti osoitettu UK:lle.

Artiklan *1 kohdassa* määrätään, että sopimuksella ja sen nojalla sovellettavalla unionin oikeudella on UK:ssa samat **oikeusvaikutukset** kuin EU:ssa ja sen jäsenvaltioissa. Tällä halutaan varmistaa, että esimerkiksi EU-oikeuden **suora sovellettavuus, välittömät oikeusvaikutukset ja etusija** suhteessa kansalliseen oikeuteen pysyvät UK:ssa voimassa samassa laajuudessa kuin EU:ssa. *1 kohdassa* määrätään vielä erikseen, että oikeushenkilöt ja luonnolliset henkilöt voivat aina vedota suoraan sopimuksen määräyksiin ja niihin sopimuksessa viitattuihin EU:n säännöksiin, jotka tuottavat välittömiä oikeusvaikutuksia.

Artiklan 2 kohdassa UK sitoutuu panemaan 1 kohdan **kansallisesti täytäntöön** tuomioistuinlaitostaan ja hallintoviranomaisiaan sitovalla tavalla niin, että sopimuksen ja siinä viitattun EU-oikeuden kanssa ristiriitaisia kansallisia säännöksiä ei sovelleta. Lisäksi 5 kohdan mukaan näiden UK:n viranomaisten on erosopimuksen tulkinnassa ja soveltamisessa otettava huomioon myös siirtymäkauden päättymisen jälkeen annettu **EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö**

Artiklan 3-4 kohdat käsittelevät sopimuksen **tulkintaa**. Niissä varmistetaan, että sopimuksessa viitattuja EU-oikeuden käsitteitä ja määräyksiä tulkitaan EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön ja EU-oikeuden yleisten tulkintaperiaatteiden mukaisesti.

5 Artikla. Artikla sisältää **vilpittömän mielen lausekkeen**. Tällä vastataan UK:n vaatimukseen erityisestä turvalausekkeesta koskien etenkin siirtymäkauden aikana hyväksyttävää uutta EU-lainsäädäntöä, joka sitoo UK:ta, vaikka se ei enää osallistu sen valmisteluun. Yleisellä tasolla olevan lausekkeen mukaan osapuolet kunnioittavat ja avustavat toisiaan sopimuksen täytäntöönpanossa ja pidätyvät toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa sopimuksen tavoitteiden toteutumisen. Vastaavia määräyksiä on muissakin kansainvälisissä sopimuksissa. Artiklan käytännön merkitys jäänee vähäiseksi. Sillä ei rajoiteta EU-oikeuden, kuten esimerkiksi SEU 4(3) artiklan mukaisen vilpittömän yhteistyön periaatteen, soveltamista sopimusosapuolten välillä. Myös sopimuksen 167 artiklassa osapuolet sitoutuvat pyrkimään aina molempia tyydyttävään yhteisymmärrykseen sopimuksen tulkinnassa ja soveltamisessa. Lisäksi sopimuksen 129 artiklan 3 kohdassa UK:lle asetetaan erityinen velvollisuus toimia siirtymäkauden aikana vilpittömässä yhteistyössä kansainvälisten järjestöjen ja foorumeiden puitteissa.

6 Artikla. Artikla koskee sopimuksessa olevia **viittauksia unionin oikeuteen**. Jollei sopimuksessa toisin määrätä, viittauksilla tarkoitetaan EU-oikeutta sellaisena kuin se on voimassa siirtymäkauden päättymispäivänä. Siirtymäkauden aikana hyväksytyt säädösmuutokset ja uudet korvaavat säädökset otetaan siis huomioon. Lisäksi säädösviittaukset kattavat perussäädöksen nojalla annetut täytäntöönpanosäädökset ja perussäädöstä täydentävät delegoidut säädökset. Poikkeuksia tästä pääsäännöstä on ensinnäkin osassa IV (siirtymäkausi) ja osassa V (rahoitus), joissa tiettyjä säädöksiä sovelletaan sellaisina kuin ne ovat eropäivänä. Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisen (36 artikla) ja Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskevan pöytäkirjan osalta otetaan huomioon myös tietyt siirtymäkauden jälkeen hyväksytyt säädökset.

7 Artikla. Artikla koskee sopimuksen nojalla sovellettavassa unionin oikeudessa olevia **viittauksia unioniin sekä jäsenvaltioihin ja niiden toimivaltaisiin viranomaisiin**. Pääsääntönä on, että nämä viittaukset kattavat myös UK:n ja sen viranomaiset.

Artiklan 1 kohta sisältää kuitenkin merkittäviä poikkeuksia pääsääntöön. Niiden tarkoituksena on turvata unionin päätöksenteon – johon kolmannet maat eivät voi osallistua – riippumattomuus. Erpäivänä **UK jää välittömästi pois unionin kaikista toimielimistä, elimistä, laitoksista ja virastoista**. Sillä ei enää ole niissä jäseniä tai muita nimettyjä edustajia eikä se osallistu niiden päätöksentekoon, kokouksiin eikä hallintoon. Lisäksi UK jää eropäivänä pois unionin kaikista muista asiantuntijaryhmistä, kuten esimerkiksi ns. komitologiakomiteoista ja virastojen asiantuntijaelimistä, jollei sopimuksessa erikseen toisin määrätä. Tietyt sopimuksen määräykset (ks. esim. 34 artikla, 136 artikla, 138 artikla, 152 artikla sekä siirtymäkaudesta koskevat 128 artiklan 5 kohta, 129 artiklan 5 kohta ja 130 artikla) antavat UK:lle tarkkailija-aseman tai tekevät UK:n kuulemisen joko harkinnanvaraiseksi tai pakolliseksi. Tällöinkään UK ei osallistu varsinaiseen päätöksentekoon. Sitä ainoastaan kuullaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan sopimuksen viittaukset unioniin kattavat aina myös **Euratomin**, jollei sopimuksessa toisin määrätä. Erityiset Euratomia koskevat määräykset ovat sopimuksen 79-85 artikloissa.

8 Artikla. Artiklassa käsitellään **UK:n pääsyä EU:n verkkoihin, tietokantoihin ja tietojärjestelmiin.** Tilanne säilyy ennallaan siirtymäkauden ajan, mutta sen päättyessä UK:n pääsy kaikkiin unionin verkkoihin, tietokantoihin ja -järjestelmiin katkaistaan, jollei sopimuksessa erikseen toisin määrätä. Tarpeellisia poikkeuksia tähän pääsääntöön on 29, 34, 50, 53, 62, 63, 78, 96, 99, 100, 138 artikloissa. Useimmat poikkeukset ovat määräaikaista ja kestoaltaan tarkasti rajattuja. Niiden tarkoituksena on varmistaa, että EU ja UK kykenevät täyttämään sopimuksen mukaiset velvollisuutensa. Tulevasta suhteesta neuvoteltaessa voidaan mahdollisesti sopia erikseen siitä, mihin tietokantoihin ja järjestelmiin UK voi jatkossa kolmantena maana päästä.

TOINEN OSA

KANSALAISTEN OIKEUDET (9-39 artiklat)

Johdanto

UK:ssa oleskelee, työskentelee ja opiskelee yli kolme miljoonaa EU:n kansalaista ja EU:n alueella yli miljoona UK:n kansalaista. Erosopimuksen toisessa osassa suojataan heidän elämänvalintansa ja turvataan vastavuoroisesti heidän EU-oikeuden mukaiset saavutetut oikeutensa mm. oleskella, opiskella ja työskennellä vastaanottaneessa maassa.

Henkilöiden vapaa liikkuvuus jatkuu EU:n ja UK:n välillä eron jälkeen täysimääräisesti sopimuksen *IV osan* mukaisen siirtymäkauden päättymiseen saakka. Siirtymäkausi päättyy *126 artiklan* mukaan 31.12.2020. Mahdollisuudesta pidentää siirtymäkautta yhden kerran enintään kahdella vuodella määrätään *132 artiklassa*.

II osan määräyksiä sovelletaan siis vasta siirtymäkauden päätyttyä ja vain niihin kansalaisiin, jotka ovat käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ennen tätä ajankohtaa. Heidän saavutetut oikeutensa turvataan eliniäksi sellaisina kuin ne siirtymäkauden päättymispäivänä keskeisen EU-lainsäädännön, kuten esimerkiksi direktiivi (2004/38) kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä vapaasta liikkuvuudesta ja asetus (492/2011) työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta, mukaan ovat.

Esimerkiksi oleskelun edellytykset, työntekijöiden oikeudet, ammattipätevyudet ja oikeus yhdenvertaiseen kohteluun vastaanottavan jäsenvaltion kansalaisten kanssa säilyvät ennallaan. Ennen siirtymäkauden päättymistä saatu direktiivin mukainen pysyvä oleskeluoikeus säilyy ja vaihdetaan sopimuksen tarkoittamaan pysyvään oleskeluoikeuteen. Jos pysyvän oleskeluoikeuden edellyttämää viiden vuoden oleskelua ei ole kertynyt siirtymäkauden loppuun mennessä, aikaa on oikeus kerryttää sen jälkeen, kunnes viisi vuotta oleskelua on täynnä.

Samoin vapaata liikkuvuutta käyttäneiden henkilöiden sosiaaliturvaoikeudet säilyvät ja heihin sovelletaan EU-lainsäädännön sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskeva sääntöjä niin kauan kuin heidän tilanteessa pysyy ennallaan tai he edelleen ovat rajat ylittävissä tilanteessa, joka liittyy sekä jäsenvaltioon että UK:hon. Kyseisillä henkilöillä on tällöin oikeus muun muassa eläkkeisiin ja terveydenhuoltoon.

Myös perheenjäsenten oikeudet turvataan EU-lainsäädännön mukaisesti. Perheenjäsenen määritelmä on laaja. Siihen sisältyvät myös siirtymäkauden jälkeen syntyvät ja adoptoitavat lapset. Sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät UK:n vaatimuksesta tulevat puoliset ja kumppanit tilanteissa, joissa suhde alkaa vasta siirtymäkauden jälkeen. Sosiaaliturvaoikeuksia varten sovelletaan sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevien sääntöjen (asetus 883/2004) mukaista perheenjäsenen määritelmää.

Siirtymäkauden jälkeen henkilöiden vapaa liikkuvuus loppuu. Sopimuksen soveltamisalaan kuuluva UK:n kansalainen voi siirtymäkauden jälkeen liikkua vapaasti Schengen-alueella enintään kolmen

kuukauden ajan (ns. turistina). Sopimuksen mukaisia oikeuksia ei voi siirtää toiseen jäsenvaltioon. Jos UK:n kansalainen oleskelee toisessa jäsenvaltiossa yli kolme kuukautta, häntä kohdellaan siellä kolmannen maan kansalaisena, jolla on velvollisuus hakea siinä maassa oleskeluun oikeuttavaa oleskelulupaa. Liikkuvuuden osalta tulevaa suhdetta koskevan yhteisen poliittisen julistuksen (kohdat 48-57) kunnianhimon taso jäi matalaksi UK:n tiukoista kannoista johtuen.

Kansalaisten oikeuksien turvaamisen kannalta erityistä merkitystä on myös sopimuksen *4 artiklan 1 ja 2 kohdilla*. Niiden mukaan EU-kansalaiset voivat aina vedota UK:n hallintoviranomaisissa ja tuomioistuimissa suoraan sopimuksen kansalaisten oikeuksia koskeviin määräyksiin, joilla on etusija suhteessa UK:n kansalliseen lainsäädäntöön.

Sopimuksen *158 ja 159 artiklat* sisältävät puolestaan erityisiä määräyksiä koskien sopimuksen tämän osan täytäntöönpanon ja soveltamisen valvontaa. Niissä mm. annetaan UK:n tuomioistuimille mahdollisuus pyytää ennakkoratkaisuja EU-tuomioistuimelta ja veloitetaan UK perustamaan erityinen riippumaton valvontaviranomainen, jolla on vastaavat valtuudet kuin Euroopan komissiolla perussopimusten nojalla. Lisäksi voidaan aina soveltaa sopimuksen yleisiä määräyksiä riitojen ratkaisusta. *165 artiklassa* perustetaan myös erityinen osapuolten välinen komitea käsittelemään kansalaisten oikeuksia.

Artiklakohtainen esittely

Tässä esittelyssä ilmaisulla kansalainen tarkoitetaan aina EU:n ja UK:n kansalaista, jollei jäljempänä erikseen muuta todeta.

I Osasto: Yleiset määräykset (9-12 artiklat)

9 Artikla. Artikla sisältää osaston soveltamiseksi tarvittavat **määritelmät**. UK:n ja unionin kansalaisten määritelmä on sopimuksen *2 artiklassa*.

Artiklan *a) kohdassa* määritellään **perheenjäsenet** heidän kansalaisuudestaan riippumatta. Määritelmä on i alakohdassa direktiivin (2004/38) 2 artiklan 2 kohdan mukainen. Näin ollen perheenjäsenellä tarkoitetaan:

- a) aviopuolisoa;
- b) kumppania, jonka kanssa unionin kansalainen on rekisteröinyt parisuhteen jonkin jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, jos vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon, ja vastaanottavan jäsenvaltion asiaa koskevassa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti;
- c) unionin kansalaisen alle 21-vuotiaita tai hänestä riippuvaisia jälkeläisiä suoraan etenevässä polvessa samoin kuin unionin kansalaisen aviopuolison tai b alakohdassa tarkoitetun kumppanin vastaavanlaisia jälkeläisiä;
- d) unionin kansalaisesta riippuvaisia sukulaisia suoraan takenevassa polvessa samoin kuin unionin kansalaisen aviopuolison tai b alakohdassa tarkoitetun kumppanin vastaavanlaisia sukulaisia.

Lisäksi **perheenjäseneksi** määritellään a) kohdan ii alakohdassa muut kuin direktiivin (2004/38) 3 artiklan 2 kohdassa määritellyt henkilöt, joiden läsnäolo on kansalaisten kannalta välttämätöntä, jotta nämä eivät menettäisi oleskeluoikeuttaan.

Direktiivin (2004/38) 3 artiklan 2 kohdassa säädetään:

”2. Vastaanottavan jäsenvaltion on kansallista lainsäädäntöään noudattaen helpotettava seuraavien henkilöiden maahanpääsyä ja oleskelua, tämän kuitenkin rajoittamatta heillä mahdollisesti olevaa henkilökohtaista oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun:

- a) muut kuin direktiivin (2004/38) 2 artiklan 2 alakohdan määritelmän mukaiset unionin kansalaisen perheen jäsenet näiden kansalaisuuteen katsomatta, jos he lähtömaassaan ovat

sellaisesta unionin kansalaisesta, joka on ensisijainen oleskeluoikeuden haltija, riippuvaisia tai asuivat samassa taloudessa tämän kanssa tai jos vakavat terveydelliset syyt ehdottomasti edellyttävät, että kyseinen unionin kansalainen antaa henkilökohtaista hoitoa asianomaiselle perheen jäsenelle;

- b) kumppani, jonka kanssa unionin kansalainen on asianmukaisesti todistetussa pysyvässä suhteessa”.

Kun sopimuksessa perheenjäsenen määritelmä poissulkee direktiivin (2004/38) 3 artiklan 2 kohdassa määriteltyjä henkilöitä, kyseeseen saattaa tulla ulkomaalaislain (301/2004) 154 §:n 4 momentissa säädetyn kaltaiset tilanteet:

”Unionin kansalaisen perheenjäsenen rinnastetaan muu omainen hänen kansalaisuuteensa katsomatta, jos:

- 1) hän on lähtömaassaan sellaisen unionin kansalaisen huollettavana, joka on ensisijainen oleskeluoikeuden haltija, tai hän asui samassa taloudessa tämän kanssa; taikka
- 2) vakavat terveydelliset syyt ehdottomasti edellyttävät, että kyseinen unionin kansalainen hoitaa häntä henkilökohtaisesti.”

Erosopimuksen *10 artiklan 5 kohdassa* määrätään, että direktiivin (2004/38) 3 artiklan 2 kohdan tapauksissa vastaanottavan valtion on tutkittava laajasti kyseisten henkilöiden olosuhteet, ja sen on perusteltava kyseisille henkilöille heidän maahanpääsyänsä tai oleskelunsa epääminen.

Artiklan *b) kohdassa* **rajatyöntekijöiksi** määritellään kansalaiset, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa SEUT 45 ja 49 artiklojen mukaisesti yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa, jossa he eivät asu.

Artiklan *c) kohdassa* määritellään **vastaanottava valtio** ja *d) kohdassa* rajatyöntekijöitä koskeva **työskentelyvaltio**.

Artiklan *e) kohdassa* määritellään **oikeus lapsen huoltoon**. Määritelmässä viitataan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen (2201/2003) 2 artiklan 9 kohtaan, jossa oikeus lapsen huoltoon tarkoittaa "lapsesta huolehtimiseen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, varsinkin oikeutta päättää lapsen asuinpaikasta".

10 Artikla. Artiklassa määrätään **henkilöllisestä soveltamisalasta**. Sosiaaliturvan koordinaatiota koskevalla *III osastolla* on kuitenkin oma *30 artiklassa* määrätty henkilöllinen soveltamisalansa.

Artiklan *1 kohdan a) ja b) alakohtien* mukaan sopimusta sovelletaan **kansalaisiin, jotka oleskelivat** UK:ssa tai EU:n jäsenvaltiossa ennen siirtymäkauden päättymistä ja jatkavat oleskelua siellä myös siirtymäkauden päätyttyä.

Artiklan *1 kohdan c) ja d) alakohtien* mukaan sopimusta sovelletaan **kansalaisiin, jotka toimivat rajatyöntekijöinä** UK:ssa tai EU:ssa ennen siirtymäkauden päättymistä ja jatkavat toimintaa siellä myös siirtymäkauden päätyttyä.

Artiklan *1 kohdan e) alakohdassa* määrätään soveltamisalasta **perheenjäsenten osalta**. Sopimusta sovelletaan luonnollisesti yllä tarkoitettujen kansalaisten ja rajatyöntekijöiden perheenjäseniin, kun he **oleskelivat vastaanottavassa valtiossa unionin oikeuden nojalla ennen siirtymäkauden päättymistä ja jatkavat oleskeluaan sen jälkeen**. Tämän lisäksi sopimusta sovelletaan seuraaviin perheenjäseniin:

- henkilöt, jotka **ennen siirtymäkauden päättymistä liittyivät suoraan kansalaiseen tai rajatyöntekijään ja oleskelivat vastaanottavan valtion ulkopuolella**. Heidän on täytettävä perheenjäsenen määritelmä sillä hetkellä, kun he hakevat erosopimuksen mukaisesti oleskelulupaa muuttaakseen kansalaisen tai rajatyöntekijän luokse;

- **siirtymäkauden päättymisen jälkeen syntyvät tai laillisesti adoptoidut henkilöt** riippumatta siitä, missä he syntyvät tai mistä heidät adoptoidaan. Oleskeluluvan hakemisen hetkellä heidän on oltava kansalaisen/rajatyöntekijän alle 21-vuotiaita tai hänestä riippuvaisia jälkeläisiä suoraan etenevässä polvessa, tai tämän aviopuolison tai kumppanin vastaavanlaisia jälkeläisiä. Lisäksi heidän on täytettävä yksi seuraavista ehdoista:
 - molemmat vanhemmat ovat kansalaisia tai rajatyöntekijöitä;
 - toinen vanhemmista on kansalainen tai rajatyöntekijä ja toinen on vastaanottavan valtion kansalainen;
 - toinen vanhemmista on kansalainen tai rajatyöntekijä ja hänellä on yksin- tai yhteishuolto lapseen.

Artiklan 1 kohdan f) alakohdassa määrätään lisäksi sopimuksen soveltamisesta niihin perheenjäseniin, jotka oleskelivat vastaanottavassa valtiossa ennen siirtymäkauden päättymistä direktiivin (2004/38) 12,13 ja 16-18 artiklojen tiettyjen määräysten nojalla. Nämä määräykset koskevat:

- perheenjäsenten oleskeluoikeuden säilymistä kansalaisen kuoltua tai poistuttua valtiosta;
- perheenjäsenten oleskeluoikeuden säilymistä avioeron, avioliiton mitättömäksi julistamisen tai rekisteröidyn parisuhteen päättymisen jälkeen;
- perheenjäsenten, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia ja jotka ovat oleskelleet vastaanottavassa valtiossa kansalaisen kanssa laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta, oikeutta pysyvään oleskeluun;
- vastaanottavassa valtiossa työskentelynsä päättäneitä henkilöitä ja näiden perheenjäseniä koskevia poikkeuksia, eli oikeutta oleskella pysyvästi vastaanottavassa valtiossa ennen kuin viiden vuoden yhtäjaksoinen oleskelu on tullut täyteen, esim. vanhuuseläkeläiset, työkyvyttömät;
- pysyvän oleskeluoikeuden myöntämistä tietyille perheenjäsenille, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia.

Artiklan 2 – 3 kohdissa määrätään, että direktiivin (2004/38) 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettut henkilöt säilyttävät oleskeluoikeutensa siirtymäkauden päättyessä. Kyse on:

- henkilöistä, jotka ovat kansalaisesta riippuvaisia tai asuvat tämän kanssa samassa taloudessa tai saavat vakavista terveydellisistä syistä johtuen tältä henkilökohtaista hoitoa;
- kumppaneista, joiden kanssa kansalainen on asianmukaisesti todistetussa pysyvässä suhteessa.

Oikeus säilyy, vaikka kyseiset henkilöt hakisivat maahanpääsyn ja oleskelun helpottamista ensimmäistä kertaa vasta siirtymäkauden aikana ja vastaanottava valtio mahdollistaisi oleskelun vasta siirtymäkauden päätyttyä.

Artiklan 4 kohdan mukaan vastaanottavan valtion on direktiivin (2004/38) ja kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti helpotettava maahanpääsyä ja oleskelua sellaisen kumppanin osalta, jonka kanssa kansalaisella oli asianmukaisesti todistettu pysyvä suhde ennen siirtymäkauden päättymistä.

Artiklan 5 kohdassa määrätään, että vastaanottavan valtion on edellä tarkoitetuissa tilanteissa tutkittava kyseisten hakijoiden henkilökohtaiset olosuhteet yksityiskohtaisesti ja perusteltava maahanpääsyn tai oleskelun epääminen.

11 Artikla. Artikla koskee **oleskelun yhtäjaksoisuutta**. Artiklan ensimmäisen alakohdan mukaan direktiivin (2004/38) 16 artiklan 3 kohdassa säädetyt tilapäiset poissaolot eivät vaikuta oleskelun yhtäjaksoisuuteen, ja 21 artiklan mukaan oleskelun yhtäjaksoisuus voidaan osoittaa millä tahansa vastaanottavassa jäsenvaltiossa käytettävällä todistuskeinolla, mutta oleskelun yhtäjaksoisuus keskeytyy, jos asianomaista koskeva karkotuspäätös pannaan asianmukaisesti täytäntöön.

Artiklan toisen alakohdan mukaan, jos ennen siirtymäkauden päättymistä on saatu pysyvä oleskeluoikeus direktiivin (2004/38) nojalla, sitä ei katsota menetetyksi sillä perusteella, että oikeudenhaltija on ollut poissa vastaanottavasta valtiosta yhtäjaksoisesti yli viisi vuotta.

12 Artikla. Artikla **kieltää** kaiken kansalaisuuteen perustuvan **syrijinnän** vastaanottavassa ja työskentelyvaltioissa.

II Osasto: Oikeudet ja velvollisuudet (13-29 artiklat)

1 Luku: Oleskeluoikeudet ja oikeudet oleskeluasiakirjoihin

13 Artikla. Artikla koskee **oleskeluoikeuksia**. Artiklan *1 kohdassa* määrätään kansalaisten **oikeudesta oleskella vastaanottavassa valtiossa** SEUT 21, 45 ja 49 artikloissa sekä vapaata liikkuvuutta koskevassa direktiivissä (2004/38) määrättyjen rajoitusten ja edellytysten mukaisesti. Artiklan *2-3 kohdissa* määrätään perheenjäsenten vastaavista oikeuksista. Sovellettavat direktiivin määräykset luetellaan kunkin henkilöryhmän osalta artiklakohtaisesti.

Oikeudet määräytyvät siis EU:n perussopimusten ja EU-lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi *4 kohdassa* vahvistetaan, että vastaanottava valtio ei saa asettaa muita kuin tässä osastossa määrättyjä rajoituksia tai ehtoja oleskeluoikeuden saamiselle, säilyttämiselle tai menettämiseksi. Rajoituksiin ja ehtoihin sisältyvää harkinnanvaraa saa käyttää ainoastaan henkilön eduksi.

14 Artikla. Artiklassa määrätään **oikeudesta maasta poistumiseen ja maahantuloon**. Artiklan *1 kohdan* mukaan kaikilla sopimuksen kattamilla henkilöillä on oikeus lähteä vastaanottavasta valtiosta ja palata sinne takaisin. Kansalaisella on oltava voimassa oleva passi tai kansallinen henkilöllisyystodistus. Perheenjäsenillä ja muilla henkilöillä, jotka eivät ole kansalaisia, on oltava passi.

Vastaanottava valtio voi viiden vuoden kuluttua siirtymäkauden päättymisestä päättää, ettei se enää hyväksy henkilöllisyystodistusta, joka ei sisällä kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) biometriaa koskevien standardien mukaista sirua.

Artiklan *2 kohta* koskee henkilöitä, joilla on voimassa oleva *18 artiklan* mukainen oleskeluasiakirja tai *26 artiklan* mukainen rajatyöntekijän oikeudet todistava asiakirja. Heiltä ei saa vaatia viisumia tai muuta vastaavaa muodollisuutta maasta poistumiseen tai maahantuloon. Artiklan *3 kohta* koskee tilannetta, jossa vastaanottava valtio edellyttää maahantuloviisumia perheenjäseneltä, joka muuttaa kansalaisen luokse siirtymäkauden jälkeen. Vastaanottavan valtion on kaikin tavoin helpotettava viisumin saantia ja myönnettävä se maksutta mahdollisimman pian nopeutetussa menettelyssä.

15 Artikla. Artikla koskee **pysyvää oleskeluoikeutta**. *1 kohdassa* määrätään, että kansalaisilla sekä heidän perheenjäsenillä, jotka ovat oleskelleet laillisesti vastaanottavan valtion alueella yhtäjaksoisesti viisi vuotta, on oikeus pysyvään oleskeluoikeuteen. Pysyvä oleskeluoikeus myönnetään direktiivin (2004/38) 16-18 artikloissa vahvistettujen edellytysten mukaisesti. Jos tarvittava viiden vuoden aika pysyvän oleskeluoikeuden saamiseksi ei ole täytynyt siirtymäkauden päättymiseen mennessä, tätä määräaika on **oikeus kerryttää vielä siirtymäkauden jälkeen**, kunnes viisi vuotta tulee täyteen.

Artiklan *2 kohdassa* määrätään, että **oleskelun yhtäjaksoisuus** pysyvän oleskeluoikeuden saamiseksi määräytyy direktiivin (2004/38) mukaan. Näin ollen siihen eivät vaikuta tilapäiset poissaolot, jotka eivät ylitä yhteensä kuutta kuukautta vuodessa, eivätkä pitemmät poissaolot asevelvollisuuden suorittamista varten eikä yksi enintään 12 peräkkäisen kuukauden poissaolo tärkeästä syystä, kuten raskauden ja synnytyksen, vakavan sairauden, opiskelun tai ammatillisen koulutuksen tai työtehtäviä varten toisen jäsenvaltion tai kolmannen maan alueelle tapahtuvan siirron vuoksi. Oleskelun yhtäjaksoisuus voidaan osoittaa millä tahansa vastaanottavassa jäsenvaltiossa käytettävällä todistuskeinolla.

Artiklan 3 kohdan mukaan, **oikeus pysyvään oleskeluun voidaan menettää** ainoastaan olemalla poissa vastaanottavasta valtiosta yhtäjaksoisesti yli viisi vuotta. Direktiivissä (2004/38) määräaika on selvästi lyhempi, vain kaksi vuotta.

16 Artikla. Artiklassa määrätään **ajanjaksojen yhdistämisestä**. Kansalaisilla sekä heidän perheenjäsenillään, jotka eivät ole ehtineet oleskella pysyvään oleskeluoikeuteen vaadittavaa viiden vuoden aikaa ennen siirtymäkauden päättymistä, on **oikeus kerryttää** tätä määräaikaa vielä siirtymäkauden päättymisen jälkeen, kunnes vaadittava aika tulee täyteen.

17 Artikla. Artiklassa määrätään **aseman muutoksista**. Artiklan 1 kohdan mukaan kansalaisilla ja heidän perheenjäsenillään on oikeus vedota suoraan sopimuksen tähän osaan myös siinä tapauksessa, että heidän asemansa muuttuu esimerkiksi opiskelijan, työntekijän, itsenäisen ammatinharjoittajan ja taloudellisesti ei-aktiivisen henkilön välillä. Statuksen muutos ei siis vaikuta heidän oikeuksiinsa. Siirtymäkauden päättyessä kansalaisen perheenjäseneksi määritelty ei kuitenkaan voi saada sopimuksen mukaista kansalaisen tai rajatyöntekijän asemaa. Artiklan 2 kohta koskee niitä perheenjäseniä, jotka ovat kansalaisen huollettavia. Heidän oikeutensa säilyvät, vaikka he lakkaisivat olemasta huollettavia.

18 Artikla. Artikla koskee **oleskeluasiakirjojen myöntämistä**. Artiklan 1 kohdan mukaan vastaanottava **valtio voi vaatia** kansalaisia sekä heidän perheenjäseniään ja muita henkilöitä, jotka oleskelevat alueellaan, **hakemaan uutta oleskeluasemaa**, joka antaa heille tämän osaston mukaiset oikeudet. Tämän osoitukseksi annetaan asiakirja, joka osoittaa henkilön aseman. Asiakirja voi olla sähköisessä muodossa. Artiklan 4 kohdassa määrätään vaihtoehtoisesta menettelystä niille vastaanottaville valtioille, jotka eivät päättää ottaa 1 kohdan mukaista pakollista hakemusmenettelyä käyttöön. Artiklan 4 kohdan mukaan kansalaisilla on kuitenkin oikeus uuteen oleskeluasiakirjaan, jossa ilmoitetaan, että asiakirja on myönnetty tämän sopimuksen mukaisesti.

Suomi aikoo noudattaa 18 artiklan 1 kohdan mukaista menettelyä, mikä on vahvistettava kansallisesti säädettävällä lailla.

Neuvoston päätöksessä erosopimuksen tekemisestä EU:n ja Euratomin puolesta (tällä hetkellä saatavana asiakirjassa XT 21105/3/18 REV 3 COR 1) komissio valtuutetaan vahvistamaan artiklan 1 ja 4 kohtien mukaisten asiakirjojen voimassaoloaika, kaava ja turvaominaisuudet. Päätöksen 5 artiklan mukaan nämä vahvistetaan täytäntöönpanosäädöksillä. Komissiolle siirretyn täytäntöönpanovallan käyttöä valvotaan SEUT 291 artiklan mukaisessa komitologiamenettelyssä (tarkastelumenettely).

Hakemusmenettelyn tarkoituksena on tarkistaa, onko hakija oikeutettu tämän osaston mukaisiin oikeuksiin. Jos näin todetaan, **hakijalla on oikeus saada oleskeluasema ja sen osoittava asiakirja**. Hakemusmenettelystä, eri määräajoista ja niiden pidentämisestä annetaan yksityiskohtaiset määräykset. Keskeisimmät 1 kohdan määräykset ovat:

- hakemuksen tekemisen määräajasta niiden henkilöiden osalta, jotka oleskelevat vastaanottavassa valtiossa ennen siirtymäkauden päättymistä, päätetään kansallisesti. Sen tulee kuitenkin olla vähintään kuusi kuukautta siirtymäkauden päättymisen jälkeen. Suomi aikoo noudattaa määräajan osalta hakemuksen tekemiselle aikajaksoa, joka alkaa (19 artiklan 1 kohdan perusteella) 1.10.2020 ja päättyy 30.6.2021. Hakemuksen tekeminen on siten mahdollista yhdeksän kuukauden ajan ja jo ennen siirtymäkauden päättymistä. Asia vahvistetaan em. kansallisesti säädettävässä laissa.
- hakemuksen jättämisestä on annettava todistus välittömästi.
- toimivaltaisen viranomaisen on arvioitava kaikki olosuhteet ja syyt, joiden vuoksi hakemuksen tekemisen määräaikaa ei ole noudatettu. Henkilön on saatava jättää hakemus kohtuullisen ajan kuluessa, mikäli tällä on ollut perusteltu syy määräajan noudattamatta jättämiseen.
- **hallinnollisten menettelyjen** on oltava sujuvia, avoimia ja yksinkertaisia. Kansalaisille ei saa aiheutua tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

- **hakemuslomakkeiden** tulee olla lyhyitä, yksinkertaisia, käyttäjäystävällisiä ja mukautettuja erosopimuksen asiayhteyteen. Perheenjäsenten samanaikaisesti tehdyt hakemukset tulee käsitellä yhdessä.
- Aseman todistava asiakirja on myönnettävä maksutta tai sellaista maksua vastaan, joka ei ylitä omilta kansalaisilta vastaavanlaisista asiakirjoista perittäviä maksuja. Suomen osalta tämä edellyttää, että sisäministeriön asetusta Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2020 (ns. maksuasetus 1457/2019) muutetaan, jotta maksut tulevat huomioon otetuiksi jo 1.10.2020 alkaen sopimuksen mukaisia oleskeluoikeuksia haettaessa. Lisäksi asia on huomioitava vuoden 2021 maksuasetuksessa. Maksuasetus säädetään valtion maksuperustelain (150/1992) 8 §:n nojalla.
- Ennen siirtymäkauden päättymistä direktiivin (2004/38) mukainen voimassa oleva pysyvä oleskeluoikeus tai maahanmuuttotodistus on hakemuksesta vaihdettava maksutta uuteen sopimuksen mukaiseen oleskeluasiakirjaan.
- **hakijoiden henkilöllisyys tarkistetaan** voimassa olevasta passista tai kansallisesta henkilöllisyystodistuksesta. Niiden perheenjäsenten, jotka eivät ole unionin tai UK:n kansalaisia, henkilöllisyys tarkastetaan kuitenkin aina voimassa olevasta passista. Muita ehtoja, kuin passin tai henkilötodistuksen voimassaolo, ei saa asettaa. Hakemuksen käsittelyn ajaksi haltuun otetut asiakirjat on palautettava pyynnöstä viipymättä ennen päätöksen antamista.
- muut asiakirjat kuin henkilöllisyystodistukset voidaan toimittaa jäljennöksinä, jollei ole perusteltua epäilyä tietyn asiakirjan aitoudesta.
- hakijalta voidaan vaatia vain asiakirjoja, joiden toimittaminen on ehdottoman tarpeellista ja oikeasuhteista sen osoittamiseksi, että sopimuksen mukaiset oleskelun edellytykset täyttyvät.
- vastaanottavan valtion toimivaltaisten viranomaisten on annettava hakijoille **apua hakemuksenteossa** niin, että virheet ja puutteet vältetään. Hakijoille myös tulee antaa **mahdollisuus täydentää** ja korjata hakemusta myöhemmin.
- uudessa oleskeluasiakirjassa tulee olla **merkintä** siitä, että se on myönnetty erosopimuksen perusteella.
- hakijalla on aina **oikeus muutoksenhakuun**, jossa tarkistetaan päätöksen laillisuus ja sen perusteena olevat tosiseikat ja olosuhteet.

Lisäksi *1 kohdassa* määrätään yksityiskohtaisesti, **mitä muita asiakirjoja kansalaisilta voidaan henkilöllisyystodistuksen lisäksi vaatia hakemuksen tueksi**. Kaikkien henkilöryhmien (esim. työntekijä, työmarkkinoiden ulkopuolella oleva, opiskelija, perheenjäsen) osalta on toimittava direktiivin (2004/38) mukaisesti. **Myös riittäviä varoja koskevan ehdon** osalta sovelletaan direktiivin (2004/38) 8 artiklan 4 kohtaa, jonka mukaan: *”Jäsenvaltiot eivät saa vahvistaa määrää, jonka ne katsovat ’riittäviksi varoiksi’, vaan niiden on otettava huomioon kyseessä olevan henkilön henkilökohtainen tilanne. Tämä määrä ei missään tapauksessa saa olla suurempi kuin se, jonka alittuessa vastaanottavan jäsenvaltion kansalaisille voidaan myöntää sosiaaliavustusta tai, jos tätä perustetta ei voida soveltaa, suurempi kuin vastaanottavan jäsenvaltion maksama sosiaaliturvajärjestelmän mukainen vähimmäiseläke.”*

1 kohdassa määrätään myös **rikos- ja turvatarkastusten tekemisestä**. Niitä voidaan tehdä järjestelmällisesti hakijoille, joiden osalta on yksinomainen tarkoitus varmistaa, voidaanko sopimuksen *20 artiklassa* säädettyjä rajoituksia soveltaa. Tätä tarkoitusta varten hakijoita voidaan vaatia ilmoittamaan aikaisemmat rikostuomionsa, jotka ilmenevät rikosrekisterissä tuomion antaneen valtion lainsäädännön mukaisesti hakemuksen tekohetkellä. Vastaanottava valtio voi, jos se pitää tätä välttämättömänä, soveltaa direktiivin (2004/38) mukaista menettelyä pyytääkseen muista valtiosta rikosrekisteritietoja.

Artiklan 2 ja 3 kohdissa vahvistetaan, että kansalaisilla, heidän perheenjäsenillään ja muilla vastaanottavassa valtiossa oleskelevilla on kaikki sopimuksen tässä osassa vahvistetut oikeudet siihen saakka, kunnes: a) hakemuksen jättämisen määräaika on päättynyt tai b) siihen on annettu viranomaisen, tai muutoksenhakuasiassa tuomioistuimen, lopullinen päätös.

Artiklan 4 kohdassa määrätään tilanteesta, jossa vastaanottava valtio ei ota käyttöön 1 kohdan mukaista pakollista hakemusmenettelyä uuden oleskeluaseman saamiseksi. Tällöin henkilöllä, joka täyttää sopimuksen tämän osaston edellytykset, on kuitenkin oikeus saada uusi direktiivin (2004/38) mukainen oleskeluasiakirja. Asiakirja voi olla sähköisessä muodossa ja sen on sisällettävä maininta, että se on myönnetty erosopimuksen nojalla. Suomi soveltaa 18 artiklan 1 kohdan mukaista menettelyä.

19 Artikla. Artiklassa määrätään **oleskeluasiakirjojen myöntämisestä siirtymäkauden aikana**. Artiklan 1 kohdan mukaan vastaanottava valtio voi sallia 18 artiklan 1 ja 4 kohdan mukaisten oleskeluasemaa tai oleskeluasiakirjaa koskevien hakemusten tekemisen vapaaehtoisuuden pohjalta jo siirtymäkauden aikana sopimuksen voimaantulopäivästä lähtien. Lisäksi artiklassa määrätään näiden päätösten voimaantulosta ja perumisesta sekä mahdollisuudesta tehdä uusi hakemus ja hakea muutosta. Suomi aikoo soveltaa 1 kohtaa siten, että hakemusten tekeminen mahdollistetaan 1.10.2020 alkaen. Asia vahvistetaan kansallisella lailla.

20 Artikla. Artikla koskee **oleskelu- ja maahantulo-oikeuksien rajoituksia**. 1 ja 2 kohtien mukaan henkilöiden siirtymäkauden aikaista käyttäytymistä arvioidaan direktiivin (2004/38) mukaisesti. Kun on kyse siirtymäkauden jälkeisestä käyttäytymisestä, myös kansallinen lainsäädäntö voi muodostaa perusteen rajoittaa henkilön oleskelu- ja maahantulo-oikeutta.

Artiklan 3 ja 4 kohtien mukaan vastaanottava valtio tai työntekovaltio voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet evätäkseen, lopettaakseen tai peruuttaakseen tämän osaston mukaiset oikeudet, jos ne on saatu oikeuksien väärinkäytöllä tai petoksella direktiivin (2004/38) mukaisesti. Valtio voi myös poistaa kyseiset henkilöt alueeltaan direktiivissä säädetyin edellytyksin.

21 Artikla. Artikla koskee **turvatakuita ja muutoksenhakuoikeutta**, joiden osalta sovelletaan direktiivin (2004/38) määräyksiä.

22 Artikla. Artiklassa määrätään **liitännäisistä oikeuksista**. Perheenjäsenillä, joilla on oleskeluoikeus tai pysyvä oleskeluoikeus, on kansalaisuudestaan riippumatta oikeus toimia kyseisessä valtiossa työntekijöinä tai itsenäisinä ammatinharjoittajina direktiivin (2004/38) mukaisesti.

23 Artikla. Artikla sisältää määräykset **yhdenvertaisesta kohtelusta**. 1 kohdan mukaan vastaanottavassa valtiossa oleskelevia kansalaisia on kohdeltava yhdenvertaisesti kyseisen valtion kansalaisten kanssa sopimuksen soveltamisalaa kuuluvissa asioissa. Tämä oikeus on myös perheenjäsenillä, joilla on oleskeluoikeus tai pysyvä oleskeluoikeus.

Artiklan 2 kohdassa määrätään 1 kohdasta poiketen, että vastaanottavan valtion ei kuitenkaan tarvitse myöntää oikeutta sosiaaliavustukseen, kun kyseessä on direktiivin (2004/38) mukainen enintään kolmen kuukauden mittainen oleskelu tai oleskelu työnhakua varten. Sen ei myöskään tarvitse ennen sopimuksen 15 artiklan mukaisen pysyvän oleskeluoikeuden saamista myöntää opintorahana tai -lainana toimeentulotukea opintoja varten, ammattiin johtava koulutus mukaan luettuna, muille kuin työntekijöille tai itsenäisille ammatinharjoittajille ja heidän perheenjäsenilleen.

2 Luku: Työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien oikeudet

24 Artikla. Artikla koskee vastaanottavassa valtiossa oleskelevien **työntekijöiden ja työskentelyvaltiossa oleskelevien rajatyöntekijöiden oikeuksia**. Artiklan 1 kohdan mukaan heillä on SEUT 45 artiklan ja työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta annetun asetuksen (492/2011) mukaiset yhdenvertaiset oikeudet ko. valtion kansalaisten kanssa. Oikeuksien sisältö avataan kohdissa a) - h). Niihin sisältyy mm. oikeus:

- olla joutumatta syrjityksi kansalaisuuden perusteella työsopimusten tekemisessä;
- yhdenvertaiseen kohteluun työehdoissa ml. palkkaus, irtisanominen ja työttömyystilanteet;
- käynnistää taloudellinen toiminta ja harjoittaa sitä;
- samoihin työvoimapalveluihin sekä sosiaalsiin ja verotukseen liittyviin etuihin;
- samoihin kollektiivisiin oikeuksiin sekä
- samoihin asumiseen ja lasten koulutukseen liittyviin oikeuksiin.

Artiklan 2 kohdassa annetaan erityismääräykset työntekijän suoraan alenevassa polvessa olevien koulutukseen osallistuvien jälkeläisten asemasta, kun työntekijä ei enää oleskele vastaanottavassa valtiossa. 3 kohdassa määrätään puolestaan rajatyöntekijöiden oikeudesta tulla ja poistua työntekovaltion alueelta vapaasta liikkuvuudesta annetun direktiivin (2004/38) mukaisesti.

25 Artikla. Artikla koskee **itsenäisten ammatinharjoittajien** oikeuksia.

Artiklan 1 kohdan mukaan itsenäiset ammatinharjoittajat nauttivat vastaanottavassa valtiossa, ja rajat ylittävää toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana harjoittavat työskentelyvaltiossa, SEUT 49 ja 55 artiklojen turvaamista oikeuksista, jollei SEUT 51 ja 52 artiklojen mukaisista rajoituksista muuta johdu. Nämä oikeudet sisältävät mm. oikeuden harjoittaa itsenäistä ammattia sekä oikeuden perustaa ja johtaa yrityksiä niillä edellytyksillä, jotka koskevat vastaanottavan valtion lainsäädännön mukaan sen omia kansalaisia. Lisäksi 1-3 kohdissa annetaan erityiset määräykset sopimuksen 24 artiklan tiettyjen määräysten soveltamisesta.

26 Artikla. Artiklassa säädetään **rajatyöntekijän oikeuksia osoittavan asiakirjan myöntämisestä**. Työskentelyvaltio voi vaatia, että kansalaiset, joilla on sopimuksen tämän osaston mukaiset rajatyöntekijöiden oikeudet, hakevat asiakirjan, jolla todistetaan näiden oikeuksien olemassaolo. Artiklan mukaan rajatyöntekijällä on myös oikeus saada tällainen asiakirja. Suomi aikoo saman logiikan mukaan, kuten on edellä 18 artiklan 1 kohdan ja 19 artiklan 1 kohdan osalta todettu, vaatia rajatyöntekijöitä hakemaan sopimuksen mukaiset oleskeluasiakirjat kansallisesti säädettävässä määräajassa.

3 Luku: Ammattipätevydet

27 Artikla. Artikla koskee **tunnustettuja ammattipätevyyksiä**. Siinä määrätään ennen siirtymäkauden päättymistä tehtyjen ammattipätevyyden tunnustamista koskevien **päätösten pysyvistä oikeusvaikutuksista**. Päätöksen saaneella on sen tehneessä valtiossa siirtymäkauden jälkeenkin päätöksen mukaiset oikeudet, joihin sisältyy myös kyseisen ammatin harjoittaminen samoin ehdoin kuin kyseisen valtion kansalaisilla. Artiklaa sovelletaan päätöksiin, jotka koskevat ammattipätevyysdirektiivin (2005/36) mukaista ammattipätevyyden tunnustamista (esim. terveydenhuollon ammattihenkilöt ja opettajat), direktiivin (89/5) mukaista lakimiehen ammattipätevyyden tunnustamista, direktiivin (2006/43) mukaista lakisääteisten tilintarkastajien ammattipätevyyden tunnustamista ja direktiivin (74/556) mukaista myrkyllisten aineiden kauppaa, jakelua ja ammattimaista käyttöä harjoittavien ammattipätevyyden tunnustamista.

28 Artikla. Artiklassa määrätään, että ennen siirtymäkauden päättymistä **vireille saatetut** ammattipätevyyden tunnustamishakemukset käsitellään loppuun ja ratkaistaan edellä mainitun unionin lainsäädännön mukaisesti.

29 Artikla. Artiklassa määrätään **hallinnollisesta yhteistyöstä**. Siinä veloitetaan UK ja EU:n jäsenvaltiot toimimaan yhteistyössä ja vaihtamaan tietoja ennen siirtymäkauden loppua vireille saatettujen hakemusten ratkaisemiseksi. Tämän veloitteen täyttämiseksi UK oikeutetaan sopimuksen 8 artiklasta poiketen käyttämään unionin IMI-tietojärjestelmää enintään 9 kuukautta siirtymäkauden päättymisen jälkeen.

III Osasto: Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittaminen (30-36 artiklat)

Johdanto

Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittaminen liittyy henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen. Osaston määräyksillä pyritään turvaamaan liikkumisvapauttaan ennen siirtymäkauden päättymistä käyttäneiden henkilöiden sosiaaliturvaoikeudet sekä toisaalta säilyttämään valtioiden väliset kustannusvastuut ja niihin liittyvät menettelyt. Erosopimuksen ajantasaisuus unionin voimassa olevien sääntöjen kanssa on pyritty varmistamaan siten, että erosopimuksen perusteella sovellettavat sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevat säännöt seuraavat unionin lainsäädännön kehittymistä ja unionin lainsäädännön mukautuksia.

Artiklakohtainen esittely

30 Artikla. Artiklan *1 kohdassa* määrätään yksityiskohtaisesti osaston **henkilöllisestä soveltamisalasta**. Laajaan soveltamisalaan kuuluvat ensinnäkin kansalaiset, heidän perheenjäsenensä ja heidän jälkeensä elävät henkilöt, jotka kuuluvat UK:n tai jäsenvaltion lainsäädännön alaisuuteen siirtymäkauden päättyessä. Osaston määräykset koskevat siten esimerkiksi Suomen kansalaista, joka siirtymäkauden päättyessä asuu tai työskentelee UK:ssa ja kuuluu siellä sosiaaliturvan piiriin, sekä vastaavassa asemassa olevaa UK:n kansalaista Suomessa. Lisäksi laajaan soveltamisalaan kuuluvat tietyin edellytyksin myös kansalaisuudettomat henkilöt ja pakolaiset, kolmansien maiden kansalaiset sekä palkkatyöntekijät ja itsenäiset ammatinharjoittajat. Lisäksi soveltamisalaan kuuluvista erityistilanteista määrätään *32 artiklassa*. Tällöin on kyse henkilöistä, joilla on oikeus sellaisiin sosiaaliturvaetuksiin, jotka perustuvat jäsenvaltiossa tai UK:ssa täytettyihin vakuutus-, työskentely- tai asumiskausiin.

Artiklan *2 kohta* koskee osaston määräysten **ajallista ulottuvuutta** *1 kohdassa* mainittuihin henkilöihin. Sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevia sääntöjä sovelletaan heihin niin kauan kuin heidän tilanteessa säilyy muuttumattomana tai niin kauan kuin henkilö olosuhteiden muuttumisesta huolimatta on edelleen rajat ylittävässä tilanteessa.

Artiklan *3–5 kohtien* mukaan henkilölliseen soveltamisalaan kuuluvat myös jäsenvaltion tai UK:n kansalaiset sinä aikana, jolloin heillä on oikeus oleskella tai työskennellä vastaanottavassa valtiossa. Heidän perheenjäsenensä ja jälkeensä elävät henkilöt kuuluvat henkilöpiiriin vain siltä osin kuin heille tämän asemansa perusteella syntyy oikeuksia sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevien sääntöjen perusteella.

31 Artikla. Artiklassa määrätään **sovellettavasta lainsäädännöstä**. Edellisessä artiklassa lueteltuihin henkilöryhmiin ja rajat ylittäviin tilanteisiin sovelletaan SEUT 48 artiklaa sekä sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (883/2004) ja sen täytäntöönpanoasetuksen (987/2009) säännöksiä. Sopimuspuolet sitoutuvat myös noudattamaan Euroopan komission yhteydessä toimivan ja jäsenvaltioiden edustajista koostuvan sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista käsittelevän hallintotoimikunnan niitä päätöksiä ja suosituksia, jotka luetellaan sopimuksen *liitteessä I*.

Artiklan *2 kohta* koskee **määritelmiä**. Sopimuksen *9 artiklan* yleismääritelmien sijasta osaston määräyksiä sovellettaessa käytetään sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (883/2004) mukaisia määritelmiä. Unionin ja UK:n kansalaiset on määritelty sopimuksen *2 artiklassa*.

32 Artikla. Artikla koskee **erityistilanteita** ja suojaa sellaisten henkilöiden sosiaaliturvaoikeuksia, joilla on vakuutus-, työskentely- tai asumiskausiin perustuvia oikeuksia etuuksiin, mutta jotka eivät

enää kuulu *30 artiklan* tarkoittamaan henkilöpiiriin. Kyse voi olla oikeudesta muun muassa eläkkeeseen, tapaturmaetuuteen tai sairausetuuteen. Artiklan perusteella EU-kansalaisten, jäsenvaltiossa oleskelevien kansalaisuudettomien henkilöiden ja pakolaisten sekä sosiaaliturvan koordinaation piiriin kuuluvien kolmansien maiden kansalaisten UK:ssa täyttämät vakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet otetaan tarvittaessa huomioon, kun ratkaistaan henkilön oikeutta etuuteen. Kaudet voivat ajoittua siirtymäkauteen tai sen jälkeiseen aikaan. Sama koskee UK:n kansalaisten, UK:ssa oleskelevien kansalaisuudettomien henkilöiden, pakolaisten ja sosiaaliturvan koordinaation piiriin kuuluvien kolmansien maiden kansalaisten EU:n jäsenvaltiossa täyttämää kausia.

Erityistilanteita liittyy myös sairaanhoito-oikeuksiin. Artiklan mukaan henkilöihin, jotka ennen siirtymäkauden päättymistä olivat pyytäneet ennakkolupaa hoitoon hakeutumiseen tai joille ennakkoluvan perusteella annettava hoito on kesken siirtymäajan päättyessä, sovelletaan asetuksen 883/2004 säännöksiä. Samoin asetuksen 883/2004 sairaanhoitoa koskevia säännöksiä ja hoidon korvaamista koskevia säännöksiä sovelletaan henkilöihin, jotka siirtymäkauden päättyessä oleskelevat tilapäisesti jäsenvaltiossa tai UK:ssa ja jotka oleskelunsa aikana tarvitsevat välttämätöntä hoitoa.

Artiklan *2 kohdan* perusteella eläkkeensaajien ja heidän perheenjäsentensä oikeudet sairaanhoitoon asetuksen 883/2004 säännösten mukaisesti säilyvät. Myös jäsenvaltioiden ja UK:n vastuut sairaanhoidon kustannuksista säilyvät.

33 Artikla. Artikla koskee osaston määräysten **soveltamista Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaisiin.** Edellytyksenä on, että nämä valtiot ovat tehneet UK:n kanssa vastaavat sopimukset kuin ne, joita sovelletaan EU-kansalaisiin ja että edellä mainittujen valtioiden ja EU:n välillä on vastaavat sopimukset kuin ne, joita sovelletaan UK:n kansalaisiin.

34 Artikla. Artikla koskee **hallinnollista yhteistyötä.** Sopimuksen *7 ja 128 artikloista* poiketen UK saa heti sopimuksen tullessa voimaan tarkkailijan aseman hallintotoimikunnassa. Kun esityslistalla on UK:ta koskevia asioita, sen edustaja voi osallistua hallintotoimikunnan sekä sen yhteyteen perustettujen tietojenkäsittelyn teknisen toimikunnan ja tilintarkastuslautakunnan kokouksiin. Sopimuksen *8 artiklasta* poiketen UK osallistuu myös siirtymäkauden päättyttyä jäsenvaltioiden väliseen sosiaaliturvatietojen sähköiseen tiedonvaihtojärjestelmään (EESSI) ja vastaa tästä aiheutuvista kuluista. Poikkeukset ovat perusteltuja sopimuksen asianmukaisen soveltamisen varmistamiseksi.

35 Artikla. Artiklassa määrätään **korvauksista, takaisinperinnästä ja kuittauksista.** Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (883/2004) ja sen täytäntöönpanoasetuksen (987/2009) taloudellisia säännöksiä sovelletaan edelleen esimerkiksi eläkkeensaajien terveydenhuollon kustannusten korvaamisessa ja jäsenvaltion tai UK:n sosiaaliturvalaitoksen perusteella henkilölle maksamien etuuksien kuittauksissa.

36 Artikla. Artikla koskee siirtymäkauden päättymisen jälkeen **EU-lainsäädäntöön tehtäviä muutoksia.** Pääsääntönä on, että sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettua asetusta (883/2004) ja sen täytäntöönpanoasetusta (987/2009) sovelletaan aina sellaisina kuin ne ovat muutettuina tai korvattuina.

Artiklan *1 kohdan* mukaan sopimuksen *164 artiklan* mukaisen sekakomitean on huolehdittava siitä, että tehdyt muutokset otetaan huomioon erosopimuksen I liitteen mukautuksina, jotta tämän liitteen II osaan sisältyvä säädösluettelo vastaa unionin muutettuja tai korvattuja säädöksiä. Artiklan *2 kohta* antaa kuitenkin sekakomitealle harkintavallan päättää toisin niiden muutosten osalta, jotka koskevat asetuksen (883/2004) asiallista soveltamisalaa tai etuuksien maastavientiiä. Säädösluetteloa ei muuteta, jos sekakomitea niin päättää kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun se sai unionilta tiedon muutoksesta.

Artiklan *3 kohdan* mukaan erosopimusta sovellettaessa sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevia sääntöjä on tulkittava siten, että ne sisältävät I liitteen III osassa luetellut mukautukset. Tällainen

mukautus on Suomen ja UK:n välillä tehty sopimus sairaanhoidon kustannusten korvaamisesta luopumisesta.

Artiklan 4 kohdassa määrätään I liitteessä lueteltujen **hallintotoimikunnan päätösten ja suositusten** soveltamisesta. Sekakomitean on otettava huomioon kaikki hallintotoimikunnan uudet päätökset ja suositukset, ja muutettava I liitettä niiden mukaisesti. Tältä osin sekakomitealle ei ole annettu 2 kohdan mukaista harkintavaltaa päättää toisin.

IV Osasto: Muut määräykset (37-39 artiklat)

Osasto koskee sopimuksen toista osaa kokonaisuudessaan. Siinä määrätään tiedottamisesta, erosopimusta suotuisampien kansallisten säännösten soveltamisesta ja saavutettujen oikeuksien elinikäisestä suojasta.

37 Artikla. Artiklassa määrätään **tiedottamisesta**. Jäsenvaltioiden ja UK:n on levitettävä tietoa kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista tiedotuskampanjoiden avulla, tarvittaessa esimerkiksi kansallisen tai paikallisen median välityksellä. Artiklassa asetetaan toimintavelvollisuus, mutta käytettävät keinot ja välineet jäävät kunkin jäsenvaltion ja UK:n harkintaan. Suomessa toimivaltaiset viranomaiset tiedottavat UK:n kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista. Keinoina käytetään mm. tiedotustilaisuuksia ja sosiaalisen median (esim. Twitter) kampanjoita. Samoin varmistetaan, että ministeriöiden ja virastojen verkkosivuilla on asiasta ajankohtaista englanninkielistä tietoa.

38 Artikla. Artikla koskee **suotuisampia kansallisia säännöksiä**. Artiklassa määrätään, että sopimuksen tämän osan määräykset eivät vaikuta mahdollisiin kansalaisille suotuisampiin kansallisiin säännöksiin oleskelu- tai työntekovaltioissa. Tämä ei kuitenkaan koske sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista (30-36 artiklat) koskevia määräyksiä.

39 Artikla. Artiklassa vahvistetaan, että saavutetut oikeudet turvataan kunkin henkilön osalta **eliniäksi**. Samalla määrätään, että oikeudet voi menettää ainoastaan sopimuksessa määrätyissä tilanteissa.

KOLMAS OSA

EROA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET (40-125 artiklat)

Johdanto

Kolmas osa on erosopimuksen laajin. Se **jakautuu 13 osastoon** seuraavalla tavalla. I osasto: Markkinoille saatetut tavarat, II osasto: Vireillä olevat tullimenettelyt, III osasto: Vireillä olevat arvonlisävero- ja valmisteveroasiat, IV osasto: Henkinen omaisuus, V osasto: Vireillä oleva poliisiyhteistyö ja rikosasioissa tehtävä oikeudellinen yhteistyö, VI osasto: Vireillä oleva oikeudellinen yhteistyö siviili- ja kauppaoikeuden alalla, VII osasto: Ennen siirtymäkauden päättymistä tai tämän sopimuksen nojalla käsitellyt tai saadut tiedot, VIII osasto: Vireillä olevat julkiset hankinnat ja vastaavat menettelyt, IX osasto: Euratomiin liittyvät asiat, X osasto: Unionin oikeudenkäynnit ja hallinnolliset menettelyt, XI osasto: Jäsenvaltioiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan väliset hallinnolliset yhteistyömenettelyt, XII osasto: Eri oikeudet ja vapaudet ja XIII osasto: Muut unionin toimielinten, elinten ja laitosten toimintaan liittyvät kysymykset.

Kolmannen osan pääasiallisena tavoitteena on oikeusvarmuuden turvaaminen ja oikeudellisen tyhjiön välttäminen niin, että siirtymäkauden päättyessä vireillä olevat EU-oikeuden soveltamiseen perustuvat menettelyt ja järjestelyt viedään samojen EU-säädösten mukaisesti päätökseen.

Erosopimuksen tarkoituksena on UK:n hallitun EU-eron varmistaminen. Siinä ei voida määrätä tulevasta suhteesta. Tästä syystä useimpien kolmannen osan määräysten ajallinen soveltamisala jää

lyhyeksi. Useimpia määräyksiä ei enää sovelleta, kun siirtymäkauden päättyessä vielä vireillä olevat prosessit on saatu asianmukaisesti päätökseen.

I Osasto: Markkinoille saatetut tavarat (40-46 artiklat)

Johdanto

Osaston määräysten keskeisenä tarkoituksena on, että **tavarat, jotka siirtymäkauden päättyessä on saatettu laillisesti markkinoille EU:ssa tai UK:ssa, voivat edelleen liikkua vapaasti**. Nämä tavarat voidaan toimittaa loppukäyttäjille, ja ne voidaan ottaa käyttöön aivan kuin UK olisi yhä EU:n jäsen. Tuotteita tai tuotemerkintöjä ei tarvitse muuttaa, eikä muita tuotevaatimuksia esitetä. Poikkeuksen muodostavat kuitenkin elävien eläinten ja eläintuotteiden siirrot. Niihin sovelletaan siirtymäkauden päättymisestä alkaen tuontia ja rajalla sovellettavia terveystarkastuksia koskevia sääntöjä riippumatta siitä, milloin ne on saatettu markkinoille.

Lisäksi osastossa määrätään markkinavalvontaan sekä tiettyihin arviointi-, hyväksymis-, ja lupamenettelyihin liittyvästä tietojenvaihdosta.

Artiklakohtainen esittely

40 Artikla. Artikla sisältää (*kohdat a – j*) osaston soveltamisen kannalta tarpeelliset **määritelmät**, kuten esimerkiksi ”tavaroiden kaupan pitämisen edellytykset”, ”markkinavalvonta” ja ”eläintuotteet”.

41 Artikla. Artiklassa määrätään **niiden tavaroiden vapaan liikkuvuuden jatkumisesta, jotka on saatettu laillisesti markkinoille ennen siirtymäkauden päättymistä**. Artiklan *1 kohdan* mukaan nämä tavarat voivat vapaasti liikkua EU:n ja UK:n markkinoilla ja niiden välillä siihen asti, kunnes ne päätyvät loppukäyttäjälle. Tavarat voidaan myös ottaa käyttöön EU-lainsäädännön mukaisesti. Artiklan *2 kohdan* mukaan näihin tavaroihin sovelletaan SEUT 34 ja 35 artiklaa sekä tavaroiden kaupan pitämistä koskevaa EU-lainsäädäntöä.

Artiklan 3 kohdan mukaan **poikkeuksen 1 kohdan pääsäännöstä muodostavat elävät eläimet, sukusolut ja alkio**. Mikäli elävien eläinten, sukusolujen ja alkioiden lähtöpäivä oli ennen siirtymäkauden päättymistä, sovelletaan niiden liikkumiseen sopimuksen *liitteessä II* lueteltuja direktiivejä (10 kpl) eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista. Lisäksi poikkeuksen pääsäännöstä muodostavat **eläintuotteet**. Niiden vapaa liikkuvuus loppuu välittömästi siirtymäkauden päättyessä.

Artiklan 5 kohdassa vahvistetaan, että *1 kohdassa* tarkoitettujen tavaroiden markkinoille saattamisen rajoittaminen tai kieltäminen on mahdollista vain unionin oikeuden mukaisesti. Artiklan *6 kohdassa* todetaan lisäksi, että osaston määräyksillä ei ole vaikutusta myyntimenetelmiä, tullimenettelyjä, tullitariffeja, teollis- ja tekijänoikeuksia ja verotusta koskevien säännösten soveltamiseen.

42 Artikla. Artiklan mukaan asiakirjoihin perustuva **näyttövelvollisuus** siitä, että tuote on saatettu markkinoille ennen siirtymäkauden päättymistä, on sillä taloudellisella toimijalla, joka vetoaa 41 artiklan 1 kohtaan.

43 Artikla. Artiklassa määrätään **jäsenvaltioiden ja UK:n markkinavalvontaviranomaisten toiminnasta**. Ne valvovat edelleen tavaroita jatkuvasti. *1 kohdan* mukaan markkinavalvontaviranomaisten on toimitettava toisilleen kaikki keräämänsä tiedot 41 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista tavaroista. Erityisesti tietoja on vaihdettava silloin, kun on kyse vakavaa vaaraa aiheuttavista tavaroista tai sääntöjen vastaisia tavaroita koskevista toimenpiteistä.

Artiklan 2 kohdassa varmistetaan, että jäsenvaltioiden ja UK:n markkinavalvontaviranomaisten pyynnöt, jotka koskevat ilmoitettujen laitosten ennen siirtymäkauden päättymistä tekemiä

vaatimustenmukaisuuden arviointeja, toimitetaan arvioinnin tehneelle vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokselle myös siirtymäkauden jälkeen. Kyseisen arviointilaitoksen on käsiteltävä pyyntö viipymättä.

44 Artikla. Artiklassa määrätään **vireillä olevia menettelyjä koskevien asiakirjojen siirtämisestä.** Artikla koskee tilanteita, joissa sopimuksen tullessa voimaan UK:n viranomainen johtaa arviointeihin, hyväksymisiin ja lupiin liittyviä tehtäviä biosidivalmisteista (528/2012), kasvinsuojeluaineista (1107/2009), lääkkeistä (2001/83) tai eläinlääkkeistä (2001/82) annettujen asetusten tai direkttiivien mukaisesti.

Artiklaa on luettava yhdessä sopimuksen *128 artiklan 6 kohdan* kanssa. Sen mukaan UK ei voi enää siirtymäkauden aikana toimia johtavana viranomaisena sopimuksen *liitteessä VII* luetelluissa riskinarviointi-, tutkimus-, lupa- ja hyväksyntämenettelyissä. Näin ollen UK:lle asetetaan *44 artiklassa* velvollisuus siirtää viipymättä kaikki arviointeihin, hyväksymisiin ja lupiin liittyvät asiakirjat sen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, joka nimetään UK:n tilalle uudeksi johtavaksi viranomaiseksi.

45 Artikla. Artiklassa asetetaan UK:lle ja jäsenvaltioille vastavuoroinen velvollisuus tiettyjen edellytysten täytyessä asettaa **ihmisille ja eläimille tarkoitettuihin lääkkeisiin liittyvän myyntilupahakemuksen käsittelyä koskevat asiakirjat saataville.** Artikla koskee vain lääkkeitä, joille on myönnetty myyntilupa ennen siirtymäkauden päättymistä. Pyyntö on oltava perusteltu ja sen voivat esittää UK, jäsenvaltiot ja Euroopan lääkevirasto.

46 Artikla. Artikla koskee jäsenvaltioihin ja UK:hon sijoittautuneita **ilmoitettuja laitoksia, jotka vastaavat vaatimustenmukaisuuden arvioinnista.** Artiklaa sovelletaan laitosten toimintaan ennen siirtymäkauden päättymistä.

UK:n alueelle sijoittautuneiden ilmoitettujen laitosten myöntämät tuotteen vaatimustenmukaisuutta koskevat todistukset eivät siirtymäkauden päätyttyä enää kelpaa EU:n alueella. Jos tällainen tuote halutaan jatkossakin saattaa EU:n alueella markkinoille, tuotteen vaatimustenmukaisuuden varmistamiseen liittyvät asiakirjat on pyynnöstä siirrettävä EU:n alueella toimivan ilmoitetun laitoksen saataville.

Artiklan *2 kohdassa* on vastaava velvoite sen varalle, että tuote on UK:n markkinoilla EU:n alueella sijaitsevan ilmoitetun laitoksen antaman todistuksen nojalla. Siirtymäkauden päätyttyä ko. tuotteen vaatimustenmukaisuuden varmistamiseen liittyvät asiakirjat on pyynnöstä siirrettävä UK:n alueella sijaitsevan ilmoitetun laitoksen saataville.

II Osasto: Vireillä olevat tullausmenettelyt (47-50 artiklat)

Johdanto

Osastossa käsitellään tavaroiden liikkuvuuden jatkumista tullin näkökulmasta. **Ennen siirtymäkauden päättymistä vireille tulleet tullausmenettelyt saatetaan loppuun EU-lainsäädännön mukaisesti.** *47-50 artikloissa* määrätään siirtymäkauden päättymisen vaikutuksesta tavaroiden unioniasemaan sekä erinäisiin tullimenettelyihin ja tullitietojärjestelmiin. Lisäksi sopimuksen *98 artiklassa* ja *liitteessä VI* annetaan erityiset määräykset jäsenvaltioiden ja UK:n välisestä hallinnollisesta yhteistyöstä tulliasioissa.

Artiklakohtainen esittely

47 Artikla. Tullausmenettelyjen osalta keskeinen artikla koskee siirtymäkauden päättymisen vaikutusta tavaroiden unioniasemaan EU:n ja UK:n välisessä tavarakaupassa. Unionitavaroita ovat

EU:n tullialueella tuotetut tavarat tai EU:hun tuontitullatut, eli vapaassa liikkeessä olevat tavarat. Unionitavarat määritellään unionin tullikoodeksissa (EU) No 952/2013 (5(23) artikla).

Artiklan 1 kohdan mukaan tavara säilyttää unioniaseman, mikäli tavaroiden kuljetus on alkanut ennen siirtymäkauden päättymistä. Kuljetusta kohdellaan tällöin loppuun saakka kuten EU:n sisäistä liikennettä.

Artiklan 2 kohdan mukaan unionin tullikoodeksin unionitavaraolettamaa (153(1) artikla) ei kuitenkaan sovelleta 1 kohdassa kyseessä olevissa tapauksissa. Unionitavaraolettaman mukaan kaikkia unionin tullialueella olevia tavaroita pidetään lähtökohtaisesti unionitavaroina, jollei muuta vahvisteta. Asianomaisen henkilön on oltava valmis koska tahansa todistamaan tavarahan unioniasema sekä se, että kuljetus alkoi ennen siirtymäkauden päättymistä. Unioniaseman todistamisessa voidaan käyttää keinoja, joista säädetään tullikoodeksin täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/2447. Kuljetuksen alkamisajankohta todistetaan kuljetusasiakirjalla.

Artiklan 3 ja 4 kohtien mukaan unionitavaraolettamaa kuitenkin sovelletaan tietyissä tapauksissa. Jos kuljetus on lastattu UK:n tai EU:n tullialueella sijaitsevalla lentokentällä kuljetettavaksi yhden kuljetussopimuksen perusteella UK:n tai EU:n tullialueelle ja lastaus on tapahtunut ennen siirtymäkauden päättymistä, ei artiklan 2 kohtaa sovelleta. 2 kohtaa ei myöskään sovelleta, jos merikuljetuksissa kuljetus on tapahtunut tullikoodeksin delegoidun asetuksen (EU) 2015/2446 tarkoittamana säännöllisen alusliikenteen kuljetuksena UK:n ja EU:n tullialueella sijaitsevien satamien välillä ja kuljetus on alkanut ennen siirtymäkauden päättymistä.

Artiklan 5 kohdassa määritellään vaikutus tavaroiden unioniasemaan, jos siirtymäkauden päättymistä ennen lähtenyt säännöllisen alusliikenteen alus pysähtyy purettavana ja lastattavana UK:n tullialueella sijaitsevassa satamassa vielä siirtymäkauden päättymisen jälkeen.

48 Artikla. Artikla koskee Tullille annettavia **turvatietoja**. Kun tavaroita tuodaan unionin alueelle tai viedään sieltä pois, on niistä annettava Tullille sähköisesti turvatiedot ennen tavaroiden saapumista tai poistumista. Turvatiedot ovat toimija-, tavara-, kuljetus- ja reittitietoja. Artiklan mukaan tullikoodeksissa (IV osasto 1 luku ja VII osasto 4 luku) määriteltyjen turvailmoitusten eli saapumisen ja poistumisen yleisilmoitusten osalta ennen siirtymäkauden päättymistä annetut ilmoitukset säilyttävät oikeusvaikutuksensa EU:n tai UK:n tullialueella siirtymäkauden päättymisen jälkeen ja EU:n tullikoodeksia sovelletaan niiden osalta.

49 Artikla. Artikla koskee tullikoodeksissa määriteltyjen **väliaikaisen varastointimenettelyn tai tullimenettelyjen päättämistä** siirtymäkauden päättymisen jälkeen. Väliaikaisessa varastointimenettelyssä muut kuin unionitavarat ovat tullivalvonnassa. Tullimenettelyillä tarkoitetaan luovutusta vapaaseen liikkeeseen (tuonti), erityismenettelyjä, kuten passitus, tullivarastointi tai jalostus, ja vientimenettelyä. Kyseiset ennen siirtymäkauden päättymistä aloitetut menettelyt päätetään siirtymäkauden jälkeen EU:n tullikoodeksia soveltaen. *Liitteessä III* asetetaan kunkin menettelyn päättämiseksi yksittäisiä määräajajia.

Artiklan 2 ja 3 kohdat sisältävät viittaukset EU-asetuksiin, joita sovelletaan siirtymäkauden päättymisen jälkeen syntyneen tullivelan tai ennen siirtymäkauden päättymistä myönnettyjen tullittomien tuontikiintiöiden (tariffikiintiöiden) osalta. Lisäksi sopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa annetaan Euroopan petostentorjuntavirastolle (OLAF) toimivalta panna vireille tullivelkoja koskevia tutkimuksia neljän vuoden ajan siirtymäkauden päättymisestä.

50 Artikla. Artikla koskee UK:n **pääsyä tietojärjestelmiin ja -kantoihin**, ja sisältää poikkeuksia sopimuksen 8 artiklan pääsääntöön. UK:lla on siirtymäkauden päätyttyä yhä osittainen tai täysi pääsy EU:n tiettyihin tullitietojärjestelmiin tai tietokantoihin tietyissä tarkasti rajatuissa tapauksissa. Kaikki poikkeukset ovat määräaikaista. Kyseiset tullitietojärjestelmät ja -tietokannat on lueteltu tyhjentyvästi

sopimuksen *liitteessä IV*. Poikkeuksen tarkoituksena on varmistaa, että UK kykenee täyttämään sopimuksen tämän osaston mukaiset velvollisuutensa.

III Osasto: Vireillä olevat arvonlisä- ja valmisteveroasiat (51-53 artiklat)

Johdanto

Osasto koskee tavaroiden liikkuvuuden jatkumista arvonlisä- ja valmisteverotuksen osalta. EU-lainsäädäntöä sovelletaan edelleen rajat ylittäviin tapahtumiin, jotka ovat alkaneet ennen siirtymäkauden päättymistä.

Artiklakohtainen esittely

51 Artikla. Artikla koskee **arvonlisäveroa**. EU:n jäsenvaltioiden alueella suoritettuihin liiketoimiin sovelletaan arvonlisäverodirektiiviä (2006/112/EY). Tavaroiden myynti jäsenvaltioiden välillä katsotaan direktiivin mukaan tavaroiden yhteisömyynniksi ja –yhteisöhankinnaksi. Tavaroiden tuonti kolmannesta maasta EU:n alueelle verotetaan maahantuontina ja tavaroiden myynti EU:n alueen ulkopuolelle vapautetaan verosta vientinä. EU:n alueelle tapahtuvassa tavaroiden tuonnissa ja sieltä tapahtuvassa viennissä sovelletaan EU:n tullilainsäädännön mukaisia tuonti- ja vientimuodollisuuksia. Sisämarkkinakaupassa rajamuodollisuuksia ei ole.

Artiklan *1 kohta* koskee siirtymäkauden päättyessä kesken olevia UK:n ja EU:n alueen välisiä tavaroiden toimituksia. Kohdan mukaan arvonlisäverodirektiiviä sovelletaan tavaroihin, joiden kuljetus UK:n alueelta EU:n jäsenvaltion alueelle tai päinvastoin alkoi ennen siirtymäkauden päättymistä, mutta päättyi sen jälkeen. Määräys tarkoittaa sitä, että kuvatussa tilanteessa UK:ta kohdellaan vielä kuten jäsenvaltiota. Kun taas tilanteessa, jossa kuljetus alkaa siirtymäkauden jälkeen, UK on kolmannen maan asemassa.

Sopimuksen *99 ja 100 artikloissa* annetaan lisäksi erityiset määräykset UK:n ja jäsenvaltioiden välisestä hallinnollisesta yhteistyöstä.

Artiklan *2 kohdassa* asetetaan **määräaika**, jonka jälkeen verovelvollisen UK:n ja jäsenvaltion väliseen siirtymäkauden tavara- ja palvelukauppaan liittyvät ALV-direktiivin mukaiset oikeudet ja velvollisuudet eivät enää ole voimassa. Määräaika on viisi vuotta siirtymäkauden jälkeen, eli se päättyy aikaisintaan vuoden 2025 lopussa. Toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneille verovelvollisille maksettavia veronpalautuksia koskevat hakemukset on kuitenkin *3 kohdan* mukaan tehtävä viimeistään 31.3.2021 eli kolmen kuukauden kuluessa siirtymäkauden päättymisestä. Sähköisistä palveluista ja telepalveluista tilitettävää arvonlisäveroa koskevassa sähköisessä yhden yhteispisteen järjestelmässä annettujen veroilmoitusten muutokset on *4 kohdan* mukaan tehtävä viimeistään 31.12.2021.

52 Artikla. Artikla koskee **valmisteveron alaisia tuotteita**. Artiklassa määrätään, että neuvoston valmisteverodirektiivin (2008/118/EY) mukaista valmisteveron alaisten tuotteiden (alkoholi, tupakka ja energia) liikkumisen ja valvonnan väliaikaista verottomuuden järjestelmää sovelletaan tuotteiden siirtoihin UK:n ja jäsenvaltioiden välillä, kun siirto on alkanut ennen siirtymäkauden päättymistä ja päättyy sen jälkeen.

Väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä tuotteita voidaan valmistaa, jalostaa, varastoida ja siirtää verottomasti ennen kulutukseen luovuttamista, mikä helpottaa tuotteiden vapaata liikkumista jäsenvaltioiden välillä. Valmisteveron alaisista tuotteista syntyy verosaatava sinä hetkenä, jona tuotteet luovutetaan kulutukseen väliaikaisen verottomuuden järjestelmästä. Verovelvollisuus syntyy siinä jäsenvaltiossa, jossa tuotteet luovutetaan kulutukseen.

Sopimuksen 99 artiklan 2 kohdassa ja 100 artiklassa annetaan lisäksi erityiset määräykset UK:n ja jäsenvaltioiden välisestä hallinnollisesta yhteistyöstä.

53 Artikla. Artiklassa käsitellään **UK:n pääsyä verkko- ja tietojärjestelmiin sekä tietokantoihin** arvonlisä- ja valmisteverotuksen osalta. Sopimuksen 8 artiklasta poiketen UK:lla on määräaikainen pääsy liitteessä IV lueteltuihin verkko- ja tietojärjestelmiin sekä tietokantoihin siinä määrin kuin se on välttämätöntä UK:n tämän osaston mukaisten velvollisuuksien täyttämiseksi. Liitteessä luetellaan tyhjentävästi kyseeseen tulevat tietojärjestelmät ja tietokannat sekä ajankohta, johon asti pääsy on voimassa.

IV Osasto: Henkinen omaisuus (54-61 artiklat)

Johdanto

Osastossa velvoitetaan UK antamaan pysyvä suoja ennen siirtymäkauden päättymistä rekisteröidyille tai myönnettyille EU:n tavaramerkkien, mallioikeuksien ja kasvinjalostusoikeuksien haltijoille. UK velvoitetaan myös suojaamaan EU:n maantieteelliset merkinnät, alkuperänimitykset ja aitoa perinteistä tuotetta koskevat merkinnät siihen saakka, kunnes asiasta sovitaan tulevan suhteen neuvottelujen yhteydessä. Lisäksi osastossa määrätään EU:n tietokantojen oikeudellisen suojan jatkumisesta UK:ssa.

Artiklakohtainen esittely

54 Artikla. Artiklassa varmistetaan, että tiettyjen ennen siirtymäkauden päättymistä EU-lainsäädännön mukaisesti rekisteröityjen tai myönnettyjen EU:n teollis- tai tekijänoikeuksien suoja jatkuu UK:ssa ilman asian uudelleen arviointia. 1 kohdan mukaan **suoja jatkuu EU:n tavaramerkkien, mallioikeuksien ja kasvinjalostajaoikeuksien osalta.** Näitä koskevan EU-lainsäädännön mukaisesti rekisteröidyn tai myönnetyn oikeuden haltijasta tulee vastaavan täytäntöönpanokelpoisen immateriaalioikeuden haltija UK:ssa, sen kansallisen lainsäädännön mukaisesti, ilman lisätutkimuksia ja maksuja.

Artiklan 3 – 6 kohdissa annetaan lisäksi erityisiä määräyksiä, jotka koskevat 1 kohdan oikeuksien menettämistä, mitättömäksi julistamista, uudistamispäivää, hakemispäivää, etuoikeuspäivää ja suojan voimassaoloa. Vireillä olevien hakemusten etuoikeudesta määrätään 59 artiklassa.

Artiklan 2 kohta koskee siirtymäkauden viimeisenä päivänä EU-lainsäädännön nojalla suojeltuja **maantieteellisiä merkintöjä, alkuperänimityksiä ja aitoja perinteisiä tuotteita koskevia merkintöjä sekä viinien perinteisiä merkintöjä.** Oikeuksien haltijat ovat ilman uudelleen arviointia oikeutettuja käyttämään kyseisiä nimityksiä ja merkintöjä UK:ssa. UK:n kansallisen lain on annettava vähintään saman tasoinen suoja, kuin a) ja b) alakohdissa luetellussa EU-lainsäädännössä annetaan. UK:lle osoitettu velvollisuus jatkuu, kunnes a) tietyn nimityksen tai merkinnän suoja lakkaa unionissa tai b) tulevaa suhdetta koskeva sopimus korvaa 2 kohdan määräykset.

55 Artikla. Artikla koskee **rekisteröintimenettelyä.** Artiklan mukaan UK:n viranomaisten on toteutettava 54 artiklan mukainen rekisteröinti, myöntäminen tai suojaaminen **maksutta** EU:n teollisoikeuksien viraston, Yhteisön kasvilajikeviraston ja komission rekisterien tietoja käyttämällä. Kyseiset virastot ja komissio toimittavat tarvittavat tiedot UK:n viranomaisille. **Oikeuksien haltijan ei tarvitse itse ryhtyä mihinkään erityiseen hallinnolliseen menettelyyn.**

56 Artikla. Artikla koskee **EU:n nimeävien kansainvälisten rekisteröintien suojan jatkumista UK:ssa.** UK:n on varmistettava, että luonnollisten tai oikeushenkilöiden ennen siirtymäkauden päättymistä unionin nimeäville tavaramerkeille tai malleille saavuttama suoja jatkuu UK:ssa EU:n

tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskevan Madridin järjestelmän tai mallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevan Haagin järjestelmän mukaisesti.

57 Artikla. Artiklassa määrätään **rekisteröimättömien yhteisömallien suojan jatkumisesta UK:ssa.** Artiklaa sovelletaan niihin rekisteröimättömän yhteisömallioikeuden haltijoihin, jotka olivat ennen siirtymäkauden päättymistä kyseisen oikeuden haltijoita yhteisömallista annetun asetuksen (6/2002) mukaisesti. Heistä tulee suoraan UK:n lain nojalla täytäntöön pantavissa olevan oikeuden haltijoita UK:ssa. UK:n on varmistettava, että suojan taso ja voimassaoloaika vastaavat asetuksen tasoa.

58 Artikla. Artikla koskee **EU:n tietokantojen tekijänoikeudellisen suojan jatkumista UK:ssa.** Artiklaa sovelletaan tilanteisiin, joissa EU:n tietokantadirektiivin (96/6) mukainen oikeus tietokantaan on syntynyt ennen siirtymäkauden päättymistä. Oikeuden haltija säilyttää kyseisen tietokannan osalta UK:n lain nojalla täytäntöön pantavissa olevan oikeuden UK:ssa. UK:n on varmistettava, että suojan taso ja voimassaoloaika vastaavat direktiivin tasoa.

59 Artikla. Artikla koskee **vireillä olevien EU:n tavaramerkkejä, yhteisömalleja ja yhteisön kasvinjalostajanoikeutta koskevien hakemusten etusijaa.** Artiklan *1 kohta* koskee tilannetta, jossa henkilö on ennen siirtymäkauden päättymistä jättänyt EU-oikeuden mukaisesti EU-tavaramerkkihakemuksen tai yhteisömallia koskevan hakemuksen, ja hakemukselle on annettu hakemispäivä. Tällöin henkilöllä on saman tavaramerkin ja samojen tavaroiden ja palvelujen osalta tai saman mallin osalta oikeus jättää hakemus UK:ssa yhdeksän kuukauden ajan siirtymäkauden päättymisestä. Hakemuksella on sama hakemispäivä ja etuoikeuspäivä kuin vastaavalla EU:ssa jätetyllä hakemuksella.

Artiklan *2 kohta* koskee tilannetta, jossa henkilö on ennen siirtymäkauden päättymistä hakenut yhteisön **kasvinjalostajanoikeutta** EU-oikeuden mukaisesti. Tällöin henkilöllä on tapauskohtainen etuoikeus hakemuksen jättämiseen samasta kasvilajikkeesta UK:ssa kuuden kuukauden ajan siirtymäkauden päättymisestä. Etuoikeuspäivämäärää, joka on yhteisön kasvinjalostajanoikeutta koskevan hakemuksen päivämäärä, on pidettävä myös UK:ssa tehtävän hakemuksen päivämääränä määritettäessä erottamiskykyä, uutuutta ja oikeutta suojaan.

60 Artikla. Artikla koskee **UK:ssa siirtymäkauden päättyessä vireillä olevia lisäsuojatodistushakemuksia.** Artiklan mukaan EU:n asetuksia 1610/96 ja 469/2009 sovelletaan **kasvinsuojeluaineiden ja lääkkeiden** lisäsuojatodistuksia koskeviin hakemuksiin sekä näiden todistusten voimassaolon jatkamista koskeviin hakemuksiin, jos hakemukset jätettiin UK:n viranomaiselle ennen siirtymäkauden päättymistä. UK:n viranomaisten menettelyssä myöntämien todistusten on annettava suoja, joka vastaa edellä mainitun EU-lainsäädännön mukaista tasoa.

61 Artikla. Artikla koskee **oikeuksien sammumista.** Sen mukaan teollis- ja tekijänoikeudet, jotka olivat sammuneet sekä EU:ssa että UK:ssa ennen siirtymäkauden päättymistä EU-oikeuden mukaisesti pysyvät sammuneina sekä EU:ssa että UK:ssa.

V Osasto: Vireillä oleva poliisiyhteistyö ja yhteistyö rikosoikeuden alalla (62-65 artiklat)

Johdanto

Osastossa määrätään poliisiyhteistyötä ja rikosasioissa tehtävää oikeudellista yhteistyötä koskevien EU:n säädösten soveltamisesta siirtymäkauden päättyessä vireillä oleviin menettelyihin, kun asiassa on liittymä UK:hon. Tarkoituksena on saattaa menettelyt sujuvasti päätökseen EU-oikeuden mukaisesti ja niiden kohteena olevien yksilöiden asemaa heikentämättä.

Artiklakohtainen esittely

62 Artikla. Artiklan 1 kohdan a) – l) alakohdissa luetellaan säädöskohtaisesti artiklan soveltamisalaan kuuluvat **rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat menettelyt**. Näihin sisältyvät mm. keskinäinen oikeusapu, pidätys-, tutkinta-, ja suojelumääräykset, jäädyttämispäätökset ja rikoshyödyn menetetyn tuomitseminen. Samoin yksilöidään säädöskohtaisesti, missä kunkin menettelyn vaiheessa yhteistyön katsotaan tulleen vireille ennen siirtymäkauden päättymistä. Nämä menettelyt saatetaan päätökseen EU-lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan UK:n toimivaltaiset viranomaiset voivat jatkaa tiettyjen ennen siirtymäkauden päättymistä määräajaksi perustettujen EU:n **yhteisten tutkintaryhmien jäseninä**. Lisäksi sopimuksen 8 artiklasta poiketen UK:lle annetaan enintään vuoden ajaksi siirtymäkauden päättymisestä oikeus käyttää unionin suojatun tiedonvaihdon verkkosovellusta (SIENA) silloin, kun se on välttämätöntä tietojen vaihtamiseksi em. tutkintaryhmissä. UK korvaa unionille tästä aiheutuvat todelliset kulut.

63 Artikla. Artikla koskee siirtymäkauden päättyessä vireillä olevaa **lainvalvonnan yhteistyötä, poliisiyhteistyötä ja tietojenvaihtoa**. Artiklan soveltamisalaan kuuluvat säädökset, sopimukset ja menettelyt luetellaan 1 kohdan a) – g) alakohdissa. Näihin sisältyvät tietyin edellytyksin esimerkiksi Schengenin yleissopimuksen 39 artiklan mukaisesti tehdyt pyynnöt ja jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskusten väliset pyynnöt, jotka on vastaanotettu ennen siirtymäkauden päättymistä.

Artiklassa yksilöidään säädöskohtaisesti, missä kunkin menettelyn vaiheessa yhteistyön katsotaan tulleen vireille ennen siirtymäkauden päättymistä. Nämä menettelyt saatetaan päätökseen EU-lainsäädännön mukaisesti.

Lisäksi UK:lle annetaan sopimuksen 8 artiklasta poiketen määräaikainen oikeus käyttää unionin suojatun tiedonvaihdon verkkosovellusta (1 vuoden ajan siirtymäkauden päättymisestä) ja neuvoston SIS II – järjestelmän perustamispäätöksen (2007/533) 8 artiklan mukaista viestintäinfrastruktuuria (3 kuukautta siirtymäkauden päättymisestä) silloin, kun se on välttämätöntä tietojen vaihtamiseksi. UK korvaa unionille aiheutuvat todelliset kulut.

64 Artikla. Artikla sisältää erityiset **viranomaisten väliset menettelysäännöt** sen vahvistamiseksi, että tietty yhteistyömenettely on todella tullut vireille ennen siirtymäkauden päättymistä. Viranomaisen tulee vastata vahvistuspyyntöön 10 päivän kuluessa.

65 Artikla. Artiklan mukaan eurooppalaista pidätysmääräystä koskeviin 62 artiklan 1 kohdan b) alakohdassa tarkoitettuihin menettelyihin sovelletaan lisäksi direktiiviä 2010/64/EU oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä sekä direktiiviä 2012/13/EU tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä.

VI Osasto: Vireillä oleva oikeudellinen yhteistyö siviili- ja kauppaoikeuden alalla (66-69 artiklat)Johdanto

Osasto sisältää kansainvälistä yksityis- ja prosessioikeutta sekä viranomaisten välistä siviilioikeuden alan yhteistyötä koskevat siirtymämääräykset.

Artiklakohtainen esittely

66 Artikla. Artiklassa määrätään EU:n lainvalintaa koskevien säädösten soveltamisesta UK:ssa. Sopimusvelvoitteisiin sovellettava laki määräytyy Rooma I –asetuksen mukaan, jos sopimus on tehty ennen siirtymäkauden päättymistä. Muihin kuin sopimusvelvoitteisiin sovellettava laki määräytyy

Rooma II –asetuksen mukaan, jos vahingon aiheuttanut tapahtuma on sattunut ennen siirtymäkauden päättymistä.

67 Artikla. Artikla koskee tuomioistuinten toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa siviilioikeuden alaan kuuluvissa asioissa, joissa on liittymä UK:hon. Lisäksi artiklassa määrätään viranomaisyhteistyöstä.

Artiklan *1 kohdassa* luetellaan välineet, joiden tuomioistuimen toimivaltaa koskevia säännöksiä sovelletaan oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille ennen siirtymäkauden päättymistä. Näistä keskeisimpiä ovat Bryssel I -asetus, jota sovelletaan yleisesti siviili- ja kauppaoikeuden alaan kuluviin asioihin, Bryssel II a -asetus, jota sovelletaan avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeviin asioihin, sekä elatusapuasetus. Artiklan *2 kohdassa* määrätään muun muassa ennen siirtymäkauden päättymistä vireille tulleissa oikeudenkäynneissä annettujen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta.

Artiklan *3 kohdassa* määrätään Bryssel II a –asetuksen ja elatusapuasetuksen soveltamisesta keskusviranomaiselle toimitettuihin pyyntöihin ja hakemuksiin. Kohdassa määrätään myös maksukyvyttömyysasetuksen soveltamisesta sanotussa asetuksessa tarkoitettuihin menettelyihin ja kanteisiin, sekä eurooppalaista maksamismääräystä ja vähäisiä vaatimuksia koskevien asetusten soveltamisesta. Kohdassa määrätään myös suojelutoimenpiteitä koskevien todistusten vastavuoroisesta tunnustamisesta. Lähtökohtaisesti asetuksia sovelletaan, jos menettely on tullut vireille ennen siirtymäkauden päättymistä. Asetusta suojelutoimenpiteiden tunnustamisesta sovelletaan kuitenkin vain, jos todistus suojelutoimenpiteestä on annettu ennen siirtymäkauden päättymistä.

68 Artikla. Artikla koskee **viranomaisten välistä oikeusapua** asiakirjojen rajat ylittävässä tiedoksiannossa ja todistelun vastaanottamisessa sekä siviilioikeudellisen verkoston puitteissa toteutettua yhteistyötä. Artiklassa lueteltuja EU-oikeuden mukaisia välineitä sovelletaan, jos oikeusapupyyntö on vastaanotettu siirtymäkauden aikana.

69 Artikla. Artiklassa määrätään muiden säädösten, muun muassa oikeusapua, sovittelua ja rikoksen uhreille suoritettavaa korvausta koskevien EU:n direktiivien, soveltamisesta ennen siirtymäkauden päättymistä vireille tulleissa tilanteissa. Esimerkiksi artiklan *1 kohdan c) alakohdan* mukaan rikosuhrikorvauksia koskevaa direktiiviä sovelletaan, jos korvausasian päättävä viranomainen on vastaanottanut korvaushakemuksen ennen siirtymäkauden päättymistä.

VII Osasto: Ennen siirtymäkauden päättymistä tai erosopimuksen nojalla käsitellyt tai saadut tiedot (70-74 artiklat)

Johdanto

Osasto koskee ennen siirtymäkauden päättymistä tai erosopimuksen nojalla vaihdettuja tietoja. UK:n on sovellettava sinne siirrettyihin **henkilötietoihin EU:n tietosuojasääntöjä**, kunnes EU on tehnyt tietosuojan riittävyttä koskevan päätöksen, jonka mukaan UK:n tietosuojajärjestelmä tarjoaa EU:n tietosuojaa vastaavat tietosuojatakeet. Lisäksi osastossa annetaan määräyksiä etenkin UK:ssa vastaanotettujen tietojen salassapidosta, poistamisvaatimuksista, käyttö- ja säilyttämisrajoituksista sekä EU:n ja Euratomin turvallisuusluokitellun tiedon suojaamisesta.

Artiklakohtainen esittely

70 Artikla. Artikla sisältää unionin **tietosuojalainsäädännön määritelmän**. Määritelmä on laaja. Se kattaa erityisesti EU:n yleisen tietuoja-asetuksen (lukuun ottamatta sen VII lukua), rikosasioiden tietosuojadirektiivin, sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin sekä näiden lisäksi kaikki muut unionin oikeuden säännökset, jotka koskevat henkilötietojen suojaamista.

71 Artikla. Artikla koskee **henkilötietojen suojaa**. Artiklan *1 kohdassa* määrätään **unionin tietosuojalainsäädännön soveltamisesta UK:ssa**, sen ulkopuolella asuvien henkilöiden henkilötietoihin. EU-lainsäädäntöä sovelletaan, jos henkilötietoja käsiteltiin EU-lainsäädännön nojalla UK:ssa ennen siirtymäkauden päättymistä tai, jos henkilötietoja käsitellään siirtymäkauden päättymisen jälkeen erosopimuksen nojalla. Artiklan *2 kohdan* mukaan EU-lainsäädäntöä sovelletaan siihen saakka, **kunnes komissio on tehnyt UK:n osalta tietosuojan tason riittävyttä koskevan päätöksen** joko EU:n yleisen tietosuojasetuksen 45 artiklan tai rikosasioiden tietosuojadirektiivin 36 artiklan mukaisesti. Siltä osin kuin tällaista riittävyyspäätöstä ei enää sovellettaisi, UK:n on artiklan *3 kohdan* mukaan varmistettava, että *1 kohdassa* tarkoitettujen rekisteröityjen henkilöiden henkilötietoja käsiteltäessä noudatetaan sellaista henkilötietojen suojan tasoa, joka olennaisilta osiltaan vastaa unionin oikeudessa säädettyä henkilötietojen suojan tasoa.

72 Artikla. Artikla koskee ennen siirtymäkauden päättymistä tai erosopimuksen nojalla **UK:ssa vastaanotettujen tietojen salassapitoa, käyttö- ja säilyttämisrajoituksia sekä poistamisvaatimuksia**. UK:n viranomaisten, virallisten elinten, hankintayksiköiden ja siellä operoivien toimijoiden on noudatettava myös näitä asioita koskevia unionin oikeuden säännöksiä henkilötietojen suojaa koskevan unionin oikeuden lisäksi.

73 Artikla. Artikla koskee **UK:sta vastaanotettujen tietojen käsittelyä**. Siinä määrätään, että unionissa ei saa käsitellä UK:sta vastaanotettuja tietoja eri tavalla kuin jäsenvaltiosta vastaanotettuja tietoja pelkästään sillä perusteella, että UK on eronnut unionista.

74 Artikla. Artikla koskee ennen siirtymäkauden päättymistä tai erosopimuksen nojalla vastaanotetun **EU:n ja Euratomin turvallisuusluokitellun tiedon suojaamista**. UK:n, unionin ja jäsenvaltioiden on noudatettava asiaa koskevia unionin oikeuden säännöksiä. Artiklan *2 kohdan* mukaan UK:ssa on noudatettava myös unionin oikeuden **yritysturvallisuutta** koskevia säännöksiä ja *3-4 kohdissa* annetaan UK:ta koskevia määräyksiä **salaustuotteista**.

VII Osasto: Vireillä olevat julkiset hankinnat ja vastaavat menettelyt (75-78 artiklat)

Johdanto

Osaston määräyksillä varmistetaan, että siirtymäkauden päättyessä **vireillä olevat julkisia hankintoja koskevat menettelyt saatetaan päätökseen** unionin oikeuden mukaisesti samoja menettelysääntöjä ja aineellisia sääntöjä soveltaen.

Artiklakohtainen esittely

75 Artikla. Artikla sisältää ”asiaan liittyvien sääntöjen” **määritelmän**. Se kattaa keskeisen julkisia hankintoja koskevan EU-lainsäädännön, kuten julkisia hankintoja koskevat direktiivit (2009/81), (2014/23), (2014/24) ja (2014/25) sekä asetuksen yhteisestä hankintasanastosta (2195/2002).

76 Artikla. Artiklassa määrätään **vireillä oleviin menettelyihin sovellettavista säännöistä**. 75 artiklassa yksilöityjä säännöksiä sovelletaan:

1 kohdan a) alakohdan mukaan menettelyihin, jotka jäsenvaltioiden tai UK:n hankintaviranomaiset aloittivat asiaan liittyvien sääntöjen nojalla ennen siirtymäkauden päättymistä ja joita ei ollut saatettu loppuun siirtymäkauden viimeisenä päivänä. Säännöksiä sovelletaan myös dynaamisiin hankintajärjestelmiin, samoin kuin menettelyihin, joissa tarjouskilpailukutsu toteutetaan ennakoilmoituksena, ohjeellisena kausi-ilmoituksena tai kelpuuttamisjärjestelmää koskevana ilmoituksena.

1 kohdan b) alakohdan mukaan mm. sellaisiin puitejärjestelyihin, jotka oli tehty ennen siirtymäkauden päättymistä ja joiden voimassaoloaika ei ollut päättynyt tai joita ei ollut irtisanottu siirtymäkauden viimeisenä päivänä. Niin ikään säännöksiä sovelletaan sellaisiin puitejärjestelyihin, joista oli sovittu siirtymäkauden päättymisen jälkeen tämän edellä mainitun kohdan a) alakohdan soveltamisalaan kuuluvan menettelyn mukaisesti.

Artiklan *2 kohdassa* määrätään syrjimättömyysperiaatteen noudattamisesta ja *3-4 kohdissa* siitä, milloin menettely on katsottava aloitetuksi ja päättyneeksi. *5 kohdan* mukaan artikla ei vaikuta EU:n ja UK:n tulleja, tavaroiden liikkumista, palvelujen tarjoamista, ammattipätevyyden tunnustamista tai teollis- ja tekijänoikeutta koskeviin sääntöihin.

77 Artikla. Artikla koskee **muutoksenhakua**. Siinä määrätään, että *76 artiklan* mukaisiin menettelyihin sovelletaan direktiivien (89/665) ja (92/12) mukaisia **oikeussuojakeinoja**, kuten esimerkiksi muutoksenhaku-, todistelu-, ja sovittelumenettelyjä.

78 Artikla. Artikla koskee **yhteistyötä**. Se sisältää määräaikaisen poikkeuksen sopimuksen *8 artiklan* pääsäännöstä. UK:lle annetaan enintään 9 kuukauden mittainen pääsy EU:n e-Certis-järjestelmään siirtymäkauden päättymisen jälkeen, jotta vireillä olevat menettelyt saadaan asianmukaisesti päätökseen.

IX Osasto: Euratomiin liittyvät asiat (79-85 artiklat)

Johdanto

7 artiklan 2 kohdan mukaisesti kaikki sopimuksen viittaukset Euroopan unioniin kattavat myös Euratomin, jollei sopimuksessa erikseen toisin määrätä.

Osastossa annetaan tarvittavat erityismääräykset UK:n hallitun **eron järjestämiseksi Euroopan atomienergiayhteisöstä (Euratom)**. Erityismääräysten pääasiallisena tarkoituksena on siirtää Euratomilta UK:lle **ydinmateriaalien, laitteiden ja muun omaisuuden omistusoikeus ja niihin liittyvät vastuut**.

UK:lle **siirretään omistusoikeus** niihin Euratomin laitteisiin ja muuhun omaisuuteen, jotka liittyvät ydinmateriaalivalvonnan säännösten täytäntöönpanoon ja jotka on sijoitettu UK:n alueelle siirtymäkauden päättyessä. Euratom saa kirjanpitoarvon mukaisen korvauksen. Lisäksi UK:n alueella olevat erityiset halkeamiskelpoiset aineet lakkaavat olemasta Euratomin omaisuutta siirtymäkauden päätyttyä. Erityisistä halkeamiskelpoisista aineista tulee UK:ssa yritysten tai luonnollisten henkilöiden omaisuutta. Samalla UK sitoutuu ottamaan vastaan kaikki edellä mainittuihin aineisiin, laitteisiin ja muuhun omaisuuteen liittyvät **vastuut ja velvoitteet** EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

Artiklakohtainen esittely

79 Artikla. Artiklassa esitetään tämän osaston määräysten soveltamiseksi tarvittavat **määritelmät**. Ne vastaavat Euratom-sopimuksen ja EU-lainsäädännön määritelmiä.

80 Artikla. Euratomin kansainvälisiä sopimuksia ei enää sovelleta UK:hon siirtymäkauden päättyttyä. Artiklassa **siirretään UK:lle täysi vastuu** siitä, että sen alueella siirtymäkauden päättyessä olevat malmit, lähtöaineet ja erityiset halkeamiskelpoiset aineet, jotka kuuluvat Euratom-sopimuksen alaan, käsitellään kaikkien niihin sovellettavien kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

UK:lla on myös yksinomainen vastuu siitä, että se noudattaa sitä velvoittavia kansainvälisiä velvoitteita.

81 Artikla. Artiklan mukaan **UK:n on pantava täytäntöön ydinmateriaalivalvontajärjestelmä**, jonka täytyy olla yhtä tehokas ja kattava kuin Euratomin nykyinen järjestelmä UK:n alueella. Järjestelmän on oltava yhdenmukainen UK:n, Euratomin ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön välillä ydinaseiden leviämisen estämisestä tehdyn sopimuksen kanssa.

82 Artikla. Artikla koskee **kansainvälisten sopimusten velvoitteita**. UK:n on varmistettava, että se noudattaa sen alueella siirtymäkauden päättyessä oleviin ydinlaitteisiin, -materiaaleihin tai muihin ydinaineisiin liittyviä velvoitteita, jotka seuraavat Euratomin kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa tekemistä sopimuksista. UK voi sopia kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa myös muista järjestelyistä.

83 Artikla. Artiklassa määrätään **erityisten halkeamiskelpoisten aineiden omistus- ja käyttöoikeuksista**. Artiklan *1 kohdan* mukaan siirtymäkauden päättyessä UK:n alueella olevat halkeamiskelpoiset aineet **lakkaavat olemasta Euratomin omaisuutta**. *2 kohdan* mukaan niistä tulee tällöin niiden luonnollisten henkilöiden tai yritysten omaisuutta, joilla on Euratom-sopimuksen 87 artiklan mukaisesti rajoittamaton oikeus käyttää ja kuluttaa asianmukaisesti haltuunsa saamia erityisiä halkeamiskelpoisia aineita.

Artiklan *3 kohta* sisältää **määräykset yhteisen hankintapolitiikan ja ydinalan yhteismarkkinoiden turvaamiseksi**. Määräyksiä sovelletaan, jos *2 kohdassa* tarkoitettu oikeus siirtyy EU:n jäsenvaltiolle tai sen alueelle sijoittautuneelle toimijalle. Tässä tapauksessa tietyt Euratom-sopimuksen ja EU-lainsäädännön mukaiset Euratomin oikeudet säilyvät ennallaan. Ne luetellaan *alakohdissa a) - e)* ja koskevat mm. **halkeamiskelpoisten aineiden varastointia, ostamista, myyntiä ja vientiä**. Euratomilla säilyy esimerkiksi oikeus vaatia materiaalit sijoitettavaksi Euratomin hankintakeskukseen tai muihin varastoihin, joita komissio voi valvoa. Euratom voi myös edellyttää, että myynti tai siirto UK:hon tai kolmansiin maihin sijoittautuneille toimijoille ei voi tapahtua ilman sen hyväksyntää. Kolmansien maiden osalta on lisäksi sovellettava ydinmateriaalivalvonnan täytäntöönpanosta annettua asetusta (302/2005) ja kaksikäyttötuotteiden vientiä koskevaa asetusta (428/2009).

Artiklan *4 kohdassa* vahvistetaan, että jäsenvaltiot, luonnolliset henkilöt ja yritykset, joilla on siirtymäkauden päättyessä rajoittamaton oikeus käyttää ja kuluttaa erityisiä halkeamiskelpoisia materiaaleja UK:n alueella, saavat pitää kyseisen oikeuden.

84 Artikla. Artiklan mukaan siirtymäkauden päättyessä UK:ssa olevista **Euratomin laitteista ja muusta omaisuudesta**, jotka liittyvät ydinmateriaalivalvonnan säännösten täytäntöönpanoon, tulee **UK:n omaisuutta**. UK:n on korvattava Euratomille laitteiden ja omaisuuden arvo vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaisesti ja otettava vastaan kaikki niihin liittyvät **vastuut ja velvoitteet**. Tässä tarkoitettut laitteet ja muu omaisuus on lueteltu *liitteessä V*.

85 Artikla. Artiklan mukaan käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskevan direktiivin (2011/70) tietyt kohdat soveltuvat **UK:n lopulliseen vastuuseen siellä tuotetusta käytetystä polttoaineesta ja radioaktiivisesta jätteestä**, joka on jäsenvaltioiden alueella siirtymäkauden päättyessä. Lopullinen vastuu on siis edelleen EU-lainsäädännön ja kv. sopimusten mukaisesti valtiolla, jossa käytetty polttoaine ja radioaktiivinen jäte on tuotettu.

X Osasto: Unionin oikeudenkäynnit ja hallinnolliset menettelyt (86-96 artiklat)

Johdanto

Siirtymäkauden aikana EU:n perussopimukset ja EU-lainsäädäntö sitovat UK:ta. Osaston määräykset koskevat ensinnäkin siirtymäkauden päättyessä EU-tuomioistuimessa vireillä olevia oikeudenkäyntejä

sekä EU:n toimielimissä, elimissä ja laitoksissa vireillä olevia, unionin oikeuden soveltamista koskevia hallinnollisia menettelyjä. Ne saatetaan hallitusti päätökseen EU-sääntöjen mukaisesti. Esimerkiksi EU-tuomioistuimessa vireillä olevia oikeudenkäyntejä voidaan jatkaa, kunnes lopullinen UK:ta sitova ratkaisu on annettu. Lisäksi tiettyjä uusia menettelyjä, kuten komission rikkomus- tai valtioneuvoston menettelyjä, voidaan käynnistää neljän vuoden ajan siirtymäkauden päättymisen jälkeen. Tarkoituksena on varmistaa, että EU-oikeutta noudatetaan UK:ssa siirtymäkauden loppuun saakka. Tämä on välttämätöntä oikeusvarmuuden ja tasapuolisten toimintaedellytysten turvaamiseksi.

1 Luku: Oikeudenkäynnit

Johdanto

Luvussa määrätään EU-tuomioistuimen toimivallasta sekä sen tuomioiden sitovuudesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta UK:ssa. Lisäksi annetaan UK:lle mahdollisuus osallistua EU-tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyyn.

Artiklakohtainen esittely

86 Artikla. Artikla koskee EU-tuomioistuimessa ennen siirtymäkauden päättymistä **vireillä olevia** asioita. Ratkaiseva ajankohta on asian rekisteröinti EU-tuomioistuimen kirjaamossa. EU-tuomioistuimella säilyy toimivalta käsitellä kaikki UK:n nostamat kanteet ja UK:ta vastaan nostetut kanteet sekä kaikki UK:n kansallisten tuomioistuinten esittämät ennakkoratkaisupyynnöt. Toimivalta käsittelee oikeudenkäyntien kaikki vaiheet, kuten esimerkiksi muutoksenhaun unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisusta.

87 Artikla. Artikla koskee EU-tuomioistuimen käsiteltäväksi saatettavia **uusia asioita**. Artiklaa sovelletaan tilanteissa, joissa komissio katsoo UK:n ennen siirtymäkauden päättymistä rikkoneen EU:n perussopimuksia tai erosopimuksen neljännen osan (siirtymäkausi) määräyksiä. Tällöin komissio voi **neljän vuoden kuluessa siirtymäkauden päättymisestä** nostaa UK:ta vastaan EU-tuomioistuimessa joko SEUT 258 artiklan mukaisen rikkomuskanteen tai SEUT 108 artiklan mukaisen kiellettyä valtioneuvosta koskevan kanteen. Lisäksi kanteen voi nostaa tilanteessa, jossa UK ei noudata erosopimuksen *95 artiklan* mukaista päätöstä. EU-tuomioistuimella on toimivalta tutkia nämä uudet asiat.

88 Artikla. Artiklassa vahvistetaan, että kaikkiin osastossa tarkoitettuihin oikeudenkäynteihin ja ennakkoratkaisupyynnöihin sovelletaan EU-tuomioistuimen normaaleja menettelysääntöjä.

89 Artikla. Artiklassa määrätään, että myös ne **tuomiot ja määräykset**, jotka EU-tuomioistuin antaa erosopimuksen nojalla siirtymäkauden päättymisen jälkeen, **sitovat kaikilta osiltaan UK:ta ja UK:ssa**. UK:n on toteutettava tarvittavat toimenpiteet tuomioiden noudattamiseksi.

90 Artikla. Artiklassa määrätään **UK:n väliintulo- ja osallistumisoikeudesta** oikeudenkäynteihin.

91 Artikla. Artiklassa määrätään **UK:n** valtion ja muiden asianosaisten **edustamisesta EU-tuomioistuimessa** ja annetaan tarkemmat säännöt mm. asianajajien oikeudesta esiintyä tuomioistuimessa.

2 Luku: Hallinnolliset menettelyt

Johdanto

Luku sisältää UK:ta koskevat määräykset liittyen EU:n toimielimissä, elimissä ja laitoksissa käsiteltäviin sellaisiin hallinnollisiin prosesseihin, joissa on kyse unionin oikeuden noudattamisesta.

Merkittävin tässä luvussa tarkoitettu hallinnollinen menettely on käytännössä komission rikkomusmenettely. Artikloissa määrätään mahdollisuudesta käynnistää uusia hallinnollisia menettelyjä sekä prosessisääntöjen soveltamisesta, hallinnollisten päätösten sitovasta vaikutuksesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta sekä muutoksenhausta. Lisäksi määrätään mahdollisuudesta nostaa päätösten noudattamatta jättämisen seurauksena SEUT 258 tai 259 artiklassa tarkoitettu rikkomuskanne EU-tuomioistuimessa.

Artiklakohtainen esittely

92 Artikla. Artikla koskee **ennen siirtymäkauden päättymistä vireille pantuja** hallinnollisia menettelyjä. *1 kohdan* mukaan Unionin toimielimillä, elimillä ja laitoksilla säilyy EU-sääntöjen mukainen toimivalta viedä päätökseen kaikki menettelyt, joissa on kyse a) siitä, onko UK, tai siellä asuva luonnollinen henkilö, tai sinne sijoittautunut oikeushenkilö **noudattanut unionin oikeutta** tai b) siitä, onko UK:ssa noudatettu **EU:n kilpailulainsäädäntöä**. Lisäksi *2 ja 3 kohdissa* annetaan yksityiskohtaiset säännöt siitä, milloin tietty menettely katsotaan vireille pannuksi. *5 kohdassa* vahvistetaan, että valtiontukea koskevissa hallinnollisissa menettelyissä komission on kohdeltava UK:ta kuin se olisi yhä jäsenvaltio.

93 Artikla. Artiklan *1 kohdassa* määrätään komission **uusista valtiontukea koskevista menettelyistä** tilanteissa, joissa UK on myöntänyt tuen ennen siirtymäkauden päättymistä. Tällöin komissio voi panna vireille uusia asetuksen (2015/1589) mukaisia valtiontukimenettelyjä neljän vuoden ajan siirtymäkauden päättymisestä.

Artiklan 2 kohta koskee **Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) uusia menettelyjä**, jotka koskevat ennen siirtymäkauden päättymistä tapahtuneita tekoja tai erosopimuksen *49 artiklan* mukaisia tullivelkoja. Tällöin virasto voi neljän vuoden kuluessa siirtymäkauden päättymisestä panna vireille uusia asetuksen (883/2013) mukaisia tutkimuksia. Tällä ei rajoiteta virastolle *sopimuksen V osastossa* (rahoitusta koskevat määräykset) annettua toimivaltaa.

94 Artikla. Artiklassa vahvistetaan, että luvussa tarkoitettuihin hallinnollisiin menettelyihin sovelletaan kutakin menettelyä koskevia unionin oikeuden säännöksiä.

95 Artikla. Artiklan *1 kohdassa* määrätään UK:lle, tai siellä asuvalle luonnolliselle henkilölle, tai sinne sijoittuneelle oikeushenkilölle osoitettujen hallinnollisten **päätösten sitovuudesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta**. Kaikki tässä luvussa tarkoitettut unionin toimielinten, elinten ja laitosten antamat päätökset, ml. siirtymäkauden päättymisen jälkeen tehdyt päätökset, sitovat kaikilta osiltaan UK:ta ja UK:ssa. Artiklan *3 kohdassa* vahvistetaan lisäksi, että kysymyksen näiden päätösten laillisuudesta voi ratkaista vain EU-tuomioistuin. Artiklan *2 kohdassa* annetaan myös erityisiä määräyksiä komission ja UK:n nimeämän kilpailuviranomaisen rooleista valtiotukien ja yrityskeskittymien valvontaan liittyvissä menettelyissä.

96 Artikla. Koskee siirtymäkauden päättyessä vireillä olevia muita menettelyjä, ja etenkin **EU-lainsäädännön nojalla UK:lle kuuluvia raportointivelvollisuuksia ympäristöpolitiikan alalla**.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että päästökauppadirektiivin (2003/87) mukaisia lentoliikenteen ja kiinteiden laitosten päästöoikeuksien palauttamista ja mitätöimistä, päästöjen tarkkailua ja raportointia, päästöraporttien todentamista sekä seuraamuksia koskevia säännöksiä on sovellettava UK:hon ja UK:ssa sellaisten kasvihuonekaasupäästöjen osalta, jotka toteutuvat siirtymäkauden viimeisen vuoden aikana.

Artiklan 3 kohdan nojalla yritysten on raportoitava UK:ta koskevat siirtymäkauden viimeisen vuoden tiedot fluoratuista kasvihuonekaasuista annetun asetuksen (517/2014) mukaisesti ja yritysten sekä UK:n otsoniasetuksen (1005/2009) mukaisesti.

Artiklan 5 kohdan mukaan UK:n on noudatettava taakanjakopäätöksessä (406/2009) asetettua vuosien 2012-2020 kansallista päästövähennystavoitettaan, päästökiintiön ylittämiseen liittyviä korjaavia toimia sekä rekisteriä koskevia sääntöjä vuosien 2019 ja 2020 aikana syntyvien kasvihuonekaasupäästöjen osalta.

Lisäksi UK:hon sovelletaan vuosien 2019 ja 2020 päästöjen osalta asetuksen (525/2013) säännöksiä kansallisesta kasvihuonekaasuinventaariosta, sen tarkastuksesta sekä päästörekestereistä; velvoitetta poistaa Kioton toisen velvoitekauden päätteeksi tietty määrä päästöyksiköitä tai vähennyksiä; velvoitetta raportoida tietyt tiedot huutokaupasta saatavien tulojen ja hankeperäisten hyvitysten käytöstä; sekä säännöksiä täsmäytyskautta (true-up period) koskevasta raportista sekä jäsenvaltioiden ja unionin välisestä yhteistyöstä.

Asetuksen (389/2013) velvoitetta ylläpitää rekisteriä Kioton pöytäkirjan yksiköitä varten on noudatettava UK:ssa kunnes Kioton pöytäkirjan toinen velvoitekausi päättyy.

Lisäksi *1 ja 4 kohdissa* määrätään yhteisön kasvilajikeviraston teknisten tutkimusten ja ajoneuvojen hiilidioksidipäästöjä koskevan seurannan ja raportoinnin saattamisesta UK:n osalta päätökseen.

Raportointivelvollisuuksien täyttämiseksi artiklan *6 kohdassa* annetaan UK:lle, sen toimijoille ja sinne sijoittautuneille yrityksille sopimuksen *8 artiklasta* poiketen oikeus käyttää tiettyjä erikseen mainittuja EU:n rekistereitä, tietokantoja ja raportointivälineitä.

97 Artikla. Artiklassa varmistetaan, että tietyille henkilölle tiettyä EU:n teollisuusosoikeuksien virastossa siirtymäkauden päättyessä vireillä olevaa menettelyä varten annettu edustamisoikeus säilyy ennallaan unionin oikeuden mukaisena menettelyn kaikissa vaiheissa.

XI Osasto: Jäsenvaltioiden ja UK:n väliset hallinnolliset yhteistyömenettelyt (98-100 artiklat)

98 Artikla. Artikla koskee **jäsenvaltioiden ja UK:n hallinnollista yhteistyötä tulliasioissa**. Jäsenvaltioiden ja UK:n on saatettava päätökseen yhteistyömenettelyt, jotka on käynnistetty ennen siirtymäkauden päättymistä. Lisäksi päätöksen on saatettava ennen siirtymäkauden päättymistä tapahtuneita tekoja koskevat yhteistyömenettelyt, jotka käynnistetään kolmen vuoden kuluessa siirtymäkauden päättymisestä. Menettelyt luetellaan *liitteessä VI* ja ne saatetaan päätökseen aina **unionin oikeuden mukaisesti**. Menettelyt koskevat mm. tullivelan kantamista, tavarakuljetusten passitusmenettelyä, vientimenettelyä, alkuperäsääntöjä sekä tietojenvaihtoa liittyen käteisen, huumausaineiden lähtöaineiden, kulttuuriesineiden tai kaksikäyttötutteen valvontaan.

99 Artikla. Artikla koskee **hallinnollista yhteistyötä välillisessä verotuksessa**. Artiklan *1 kohta* koskee **arvonlisäverotusta**. Sen mukaan asetusta (904/2010) hallinnollisesta yhteistyöstä arvonlisäverotuksessa sovelletaan UK:n ja jäsenvaltioiden viranomaisten väliseen yhteistyöhön neljän vuoden ajan siirtymäkauden päättymisestä. Asetusta sovelletaan kuitenkin vain liiketoimiin, jotka toteutettiin ennen siirtymäkauden päättymistä tai jotka kuuluvat sopimuksen *51 artiklan 1 kohdan* soveltamisalaan.

Artiklan *2 kohta* koskee **valmisteverotusta**. Sen mukaan asetusta (389/2012) hallinnollisesta yhteistyöstä valmisteverotuksen alalla sovelletaan UK:n ja jäsenvaltioiden viranomaisten väliseen yhteistyöhön neljän vuoden ajan siirtymäkauden päättymisestä. Asetusta sovelletaan kuitenkin vain tavaroiden siirtoihin, jotka tehtiin ennen siirtymäkauden päättymistä tai jotka kuuluvat sopimuksen *52 artiklan* soveltamisalaan.

100 Artikla. Artikla koskee **keskinäistä avunantoa veroihin, maksuihin ja muihin toimenpiteisiin liittyvien saatavien perinnässä**. Asiasta annettua direktiiviä (2010/24) sovelletaan UK:n ja

jäsenvaltioiden välillä vuoden ajan siirtymäkauden päättymisestä. Direktiiviä sovelletaan kuitenkin vain saataviin, jotka joko erääntyivät ennen siirtymäkauden päättymistä tai saataviin, joita koskevat liiketoimet toteutettiin ennen siirtymäkauden päättymistä. Lisäksi direktiiviä sovelletaan sopimuksen 51 artiklan 1 kohdan ja 52 artiklan soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa.

99 ja 100 artiklat sisältävät lisäksi identtiset poikkeukset sopimuksen 8 artiklan pääsääntöön. UK:lle annetaan määräaikainen pääsy sopimuksen *liitteessä IV* lueteltuihin verkkoihin, tietojärjestelmiin ja tietokantoihin siinä määrin kuin se on välttämätöntä UK:n *99 ja 100 artiklojen* mukaisten oikeuksien ja velvollisuuksien toteutumiseksi. Liitteessä luetellaan tyhjentävästi kaikki kyseeseen tulevat verkot, tietojärjestelmät ja tietokannat sekä ajankohta, johon asti pääsy kuhunkin niistä on voimassa. UK korvaa unionille aiheutuvat todelliset kulut.

XII Osasto: Erioikeudet ja vapaudet (101-119 artiklat)

Johdanto

Osaston määräysten keskeisenä tavoitteena on varmistaa, että UK kunnioittaa EU:n perussopimukseen liitetystä Pöytäkirjassa (N:o 7) **unionille annettuja erioikeuksia ja vapauksia** tarvittaessa myös siirtymäkauden päättymisen jälkeen. Osaston sisältö ja rakenne vastaavat pitkälti Pöytäkirjaa (N:o 7).

Lisäksi määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn Pöytäkirjan (N:o 3), Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn Pöytäkirjan (N:o 4) ja Euroopan investointipankin perussäännöstä tehdyn Pöytäkirjan (N:o 5) tiettyjen määräysten soveltamisesta UK:ssa.

Osaston määräyksillä asetetaan UK:lle velvollisuuksia, joilla on erityistä merkitystä lähinnä EU:n toimielimille ja elimille sekä niiden jäsenille ja henkilöstölle. Tästä syystä seuraavassa on poikkeuksellisesti niputettu useampi artikla yhteen.

Lisäksi osastossa annetaan **salassapito- ja vaitiolovelvollisuuteen, asiakirjajulkisuuteen ja Eurooppa-kouluihin** liittyviä määräyksiä.

Artiklakohtainen esittely

101 Artikla. Artikla sisältää osaston soveltamiseksi tarvittavat **määritelmät**. Artiklassa vahvistetaan, mitä unionin toimielinten jäsenillä, virkamiehillä ja muulla henkilöstöllä tässä osastossa tarkoitetaan.

102 – 104 Artiklat. Artikloissa määrätään, että UK:ssa siirtymäkauden päättyessä vielä mahdollisesti sijaitsevat **EU:n tilat, rakennukset, omaisuus, varat ja arkistot ovat loukkaamattomia**, kunnes ne eivät enää ole virallisessa käytössä tai ne on siirretty pois UK:sta. Pöytäkirjassa (N:o 7) unionille annettuja **verovapautuksia** sovelletaan UK:ssa olevaan unionin omaisuuteen, varoihin ja tuloihin tarvittaessa myös siirtymäkauden päättymisen jälkeen.

105 Artikla. Artiklassa varmistetaan, että Pöytäkirjassa (N:o 7) unionille annettuja **viestintäyhteyksiin** ja asiakirjojen toimittamiseen liittyviä oikeuksia sovelletaan UK:ssa myös siirtymäkauden päättymisen jälkeen silloin, kun kyse on erosopimuksen edellyttämien tehtävien hoidosta.

106 - 108 Artiklat. Artikloissa määrätään, että **Euroopan parlamentin nykyiset ja entiset jäsenet** nauttivat UK:ssa kansalaisuudestaan riippumatta Pöytäkirjan (N:o 7) mukaista suojaa tilanteissa ja toimissa, jotka liittyvät aikaan ennen siirtymäkauden päättymistä. Parlamentin jäseniä ei voida alistaa tutkittaviksi, pidättää tai haastaa oikeuteen heidän tehtäviensä hoitoon liittyvien mielipiteiden tai

äänestysten perusteella. Lisäksi artikloissa annetaan parlamentin jäsenten sekä heidän kauttaan perhe-eläkkeeseen oikeutettujen henkilöiden sosiaaliturvaan ja eläkkeisiin liittyviä määräyksiä.

109 Artikla. Artikla koskee **jäsenvaltioiden ja UK:n edustajien työtehtävien hoitamista**. Artiklassa varmistetaan, että Pöytäkirjaa (N:o 7) sovelletaan vastavuoroisesti jäsenvaltioiden ja UK:n edustajiin heidän osallistuessaan ennen siirtymäkauden päättymistä unionin toimielinten työhön ja heidän osallistuessaan siirtymäkauden päättymisen jälkeen erosopimukseen liittyvien tehtävien hoitamiseen. Kyse on tavanomaisista erioikeuksista, vapauksista ja helpotuksista edustajien hoitaessa tehtäviään ja matkustaessa kokouspaikalle sekä palatessa sieltä.

110 - 116 Artiklat. Artikloissa varmistetaan, että **EU:n toimielinten jäsenten, virkamiesten ja muun henkilöstön erioikeudet ja vapaudet turvataan UK:ssa** Pöytäkirjan (N:o 7) mukaisesti. Artikloissa annetaan tarvittavat määräykset mm. toimielinten jäsenten, virkamiesten ja muun henkilöstön verotuksesta, sosiaaliturvamaksuista, työttömyysvakuutuksesta, eläkeoikeuksien siirrosta ja lainkäytöllisestä koskemattomuudesta UK:ssa.

117 Artikla. Artikla koskee **Euroopan keskuspankkia** (EKP), sen toimielinten jäseniä, henkilöstöä ja Euroopan keskuspankkijärjestelmään (EKPJ) kuuluvien kansallisten keskuspankkien edustajia heidän osallistuessaan EKP:n toimintaan. Heihin sovelletaan Pöytäkirjan (N:o 7) mukaisia erioikeuksia ja vapauksia, joita sovelletaan heidän lisäksi myös omaisuuteen, varoihin ja toimiin, joita EKP omistaa, hallinnoi tai toteuttaa UK:ssa EKPJ:n ja EKP:n perussäännön (Pöytäkirja N:o 4) mukaisesti.

Erioikeuksia ja vapauksia sovelletaan siirtymäkauden päättyessä EKP:n UK:ssa pidettäviin varoihin ja omaisuuteen. Lisäksi niitä sovelletaan niihin EKP:n toteuttamiin toimiin (ml. niihin liittyvät liitännäistoimet) UK:ssa (tai UK:n yksiköiden kanssa), jotka olivat vireillä siirtymäkauden päättyessä, tai jotka aloitettiin siirtymäkauden jälkeen osana joidenkin siirtymäkauden päättyessä vireillä olleiden toimien ylläpitämistä. Soveltamisaika ulottuu toimien lopulliseen erääntymiseen, lopettamiseen tai päätökseen saattamiseen saakka.

118 Artikla. Artiklassa turvataan **Euroopan investointipankin** erioikeudet ja vapaudet.

Artiklassa määritellään miten Pöytäkirjan (N:o 7) määräyksiä sovelletaan Euroopan investointipankkiin, sen ennen siirtymäkauden päättymistä perustamiin elimiin, eli käytännössä Euroopan Investointirahastoon, sen henkilöstöön sekä sen toimintaan osallistuviin jäsenvaltioiden edustajiin.

Pöytäkirjan (N:o 7) määräyksiä sovelletaan pankin omaisuuteen ja varoihin. Erioikeudet ja vapaudet koskevat myös pankin lainanottoa, rahoitusta, takauksia, investointeja, varainhankintaa ja teknistä apua koskevia toimia UK:ssa tai UK:ssa sijaitsevien vastapuolten kanssa.

119 Artikla. Artiklassa määrätään UK:n kanssa tehdyistä **toimipaikkasopimuksista**.

Eron johdosta UK:ssa sijaitsevat unionin elimet, laitokset ja virastot siirretään jäsenvaltioihin. Euroopan lääkevirasto siirretään Alankomaihin, Euroopan pankkiviranomainen Ranskaan ja Galileo-ohjelman turvallisuuden valvontakeskus Espanjaan. Näitä elimiä koskevat isäntävaltiosopimukset pysyvät voimassa, kunnes EU ilmoittaa uudelleen sijoitusten toteutuneen.

120 - 121 Artiklat. Artikloissa määrätään SEUT 339 artiklan mukaisen **salassapitovelvollisuuden** ja EU:n henkilöstösääntöjen mukaisen **ammattillisen vaitiolovelvollisuuden** soveltamisesta UK:ssa. Velvollisuudet koskevat tietoja, joka on saatu joko ennen siirtymäkauden päättymistä tai sen jälkeen erosopimuksen mukaisen unionin toiminnan yhteydessä.

122 Artikla. Artiklassa määrätään unionin toimielinten, elinten ja laitosten **asiakirjajulkisuutta** koskevan lainsäädännön soveltamisesta.

Artiklan *1 kohdan* mukaan sovellettaessa asianomaisia unionin asiakirjajulkisuutta koskevia säännöksiä, on kaikkia viittauksia jäsenvaltioihin ja niiden viranomaisiin tulkittava siten, että ne käsittävät UK:n ja UK:n viranomaiset. Artiklaa sovelletaan vain asiakirjoihin, jotka unionin toimielimet, elimet ja laitokset ovat laatineet tai saaneet ennen siirtymäkauden päättymistä tai sen jälkeen tämän sopimuksen mukaisen unionin toiminnan yhteydessä. Artiklan *2 kohdassa* määrätään unionin toimielinten ja Euroopan keskuspankin asiakirjajulkisuutta koskevien eräiden sellaisten säännösten soveltamisen jatkamisesta, jotka koskevat jäsenvaltioiden viranomaisia.

123 Artikla. Artikla koskee **EKPJ:n ja EKP:n** perussäännöstä tehdyn Pöytäkirjan (N:o 4) eräiden artiklojen (9.1, 17, 35.1, 35.2, 35.4) soveltamista EKP:hen, sen toimielinten jäseniin, henkilöstöön ja EKPJ:ään kuuluvien kansallisten keskuspankkien edustajiin heidän osallistuessaan EKP:n toimintaan. Artikla koskee myös mainittujen artiklojen soveltamista EKP:n omaisuuteen, varoihin ja toimiin, joita EKP omistaa, hallinnoi tai toteuttaa UK:ssa mainitun pöytäkirjan nojalla. EKP on vapautettu erinäisistä rekisteröinti- ja lupamenettelyistä toteuttaessaan toimiaan UK:ssa.

Mainittuja perussäännön artikloja ja vapautusta sovelletaan EKP:n omaisuuteen ja varoihin, jotka sillä on UK:ssa siirtymäkauden päättyessä. Lisäksi niitä sovelletaan niihin EKP:n toteuttamiin toimiin (ml. niihin liittyvät liitännäistoimet) UK:ssa (tai UK:n yksiköiden kanssa), jotka olivat vireillä siirtymäkauden päättyessä, tai jotka aloitettiin siirtymäkauden jälkeen osana joidenkin siirtymäkauden päättyessä vireillä olleiden toimien ylläpitämistä. Soveltamisaika ulottuu toimien lopulliseen erääntymiseen, lopettamiseen tai päätökseen saattamiseen saakka.

124 artikla. Artiklassa turvataan **Euroopan investointipankin (EIP) oikeusasema** UK:ssa. Pankki vapautetaan rekisteröinti- ja lupavaatimuksista toimintaansa varten. Artikla koskee myös EIP:n oikeusasemaa ja oikeuskelpoisuutta, oikeutta asioida viranomaisten kanssa, oikeutta lainata pääomamarkkinoilla, oikeutta valuutanvaihtoon ja valuutan käyttöön

125 Artikla. Artikla koskee **Eurooppa-kouluja**. Artiklassa veloitetaan UK toimimaan Eurooppa-koulujen perussääntöä koskevan yleissopimuksen ja Eurooppa-koulujen johtokunnan hyväksymän akkreditoitujen Eurooppa-koulujen sääntöjen mukaisesti sen kouluvuoden loppuun saakka, joka on käynnissä siirtymäkauden päättyessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että UK noudattaa edellä mainittuja sääntöjä ainakin 31.8.2021 saakka. UK sitoutuu myös nimenomaisesti turvaamaan koulun opiskelijoiden ja eurooppalaisen ylioppilastutkinnon suorittaneiden henkilöiden oikeudet yleissopimuksen mukaisesti.

NELJÄS OSA

SIIRTYMÄKAUSI (126-132 artiklat)

Johdanto

Neuvottelut EU:n ja UK:n tulevasta suhteesta voidaan aloittaa vasta kun UK:sta on tullut kolmas maa. Näin ollen eropäivän ja tulevan suhteen voimaantulon väliin tarvitaan siirtymäkausi. Se antaa kansalaisille, yrityksille ja viranomaisille lisää sopeutumisaikaa ja mahdollistaa yhden muutoksen kautta tapahtuvan pehmeämmän siirtymisen tulevaan suhteeseen.

Pääsääntönä on, että siirtymäkauden aikana UK:ta sekä sen luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä kohdellaan edelleen aivan kuin UK olisi yhä EU:n jäsen. UK nauttii sisämarkkinoiden ja tulliliiton eduista ja noudattaa täysimääräisesti mm. EU:n perussopimuksia, lainsäädäntöä (ml. siirtymäkauden aikana hyväksyttävät uudet säädökset), kauppapolitiikkaa ja kansainvälisiä sopimuksia. Myös yhteistä

ulko- ja turvallisuuspolitiikka sovelletaan UK:hon siirtymäkauden aikana. Unionin oikeus saa UK:ssa edelleen samat oikeusvaikutukset kuin jäsenvaltioissa.

Komission valvontavalta, EU-tuomioistuimen tuomiovalta ja EU:n elinten ja virastojen toimivalta säilyvät suhteessa UK:hon ennallaan aivan kuin olisi yhä EU:n jäsen. Myös UK:n budjettivelvoitteet säilyvät siirtymäkauden aikana ennallaan. Sopimuksen *86 ja 92 artiklojen* mukaisesti siirtymäkauden päättyessä vireillä olevat hallinto-, valvonta-, rikkomus- ja tuomioistuinmenettelyt voidaan aina viedä asianmukaisesti päätökseen. *87 ja 93 artiklojen* nojalla voidaan lisäksi käynnistää tiettyjä kokonaan uusia menettelyjä myös siirtymäkauden päättymisen jälkeen

Kolmantena maana UK jää kuitenkin sopimuksen *7 artiklan* mukaisesti eropäivänä pois EU:n toimielinten, elinten, laitosten ja virastojen toiminnasta. Siirtymäkauden aikana se ei enää osallistu EU:n päätöksentekoon edes välillisesti. UK:n asiantuntijoita voidaan kuitenkin tietyissä tarkasti rajatuissa tilanteissa kuulla.

Artiklakohtainen esittely

126 Artikla. Artiklassa määrätään **siirtymäkauden voimaantulosta ja kestosta**. Siirtymäkausi alkaa sopimuksen tullessa voimaan ja päättyy 31.12.2020, jolloin myös EU:n nykyiset rahoituskehykset päättyvät. UK:n hallitukselle oli puolestaan poliittisesti mahdotonta sitoutua tätä pidempään siirtymäkauteen. Sopimuksen *132 artiklassa* määrätään mahdollisuudesta hyväksyä yksi osapuolten yhteinen päätös, jolla siirtymäkautta voidaan pidentää enintään kahdella vuodella. UK:n hallitus on kuitenkin jo ilmoittanut, että se ei tule hyväksymään siirtymäkauden pidentämistä.

127 Artikla. Artiklassa määrätään **unionin oikeuden soveltamisesta** siirtymäkauden aikana. Artiklan *1 kohdassa* esitetään pääsääntö. Jollei sopimuksessa toisin määrätä, sovelletaan *2 artiklassa* laajasti määriteltä unionin oikeutta siirtymäkauteen täysimääräisesti UK:hon ja UK:ssa samassa laajuudessa kuin ennen eroa.

Selvyyden vuoksi *1 kohdan a) alakohdassa* vahvistetaan, että UK:lle perussopimukseen liitetyissä pöytäkirjoissa N:o 15, N:o 19 ja N:o 21 suotuja poikkeuksia sovelletaan myös siirtymäkauden aikana. Kysymys on talous- ja rahapolitiikkaa, Schengenin säännöstöä sekä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevasta unionin oikeudesta, joka *ei sido* UK:ta ennen erosopimuksen voimaantulopäivää. Lisäksi artiklan *5 kohta* sisältää erilliset määräykset Schengenin säännöstöä sekä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevasta unionin oikeudesta, joka *sitoo* UK:ta ennen erosopimuksen voimaantulopäivää. Määräykset koskevat UK:n ns. opt in –oikeuden vaikutuksia ja käyttöä siirtymäkauden aikana. UK ei esimerkiksi voi siirtymäkauden aikana enää kaikilta osin osallistua uusiin säädöksiin.

Artiklan *1 kohdan b) alakohta* sisältää poikkeuksen pääsäännöstä. Sen mukaan EU:n kansalaisaloitetta ja vaalioikeuksia koskevia perussopimusten määräyksiä ja niiden nojalla annettuja säädöksiä ei enää siirtymäkauden aikana sovelleta UK:hon eikä UK:ssa. On perusteltua, että UK:n kansalaiset eivät lyhyenä siirtymäkauteen enää esimerkiksi osallistu sellaisten aloitteiden tekemiseen, joiden mahdolliset vaikutukset ilmenevät vasta siirtymäkauden päättymisen jälkeen.

Artiklan *2 kohdassa* annetaan osapuolille mahdollisuus sopia tulevasta suhteesta **yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan aloilla** jo ennen siirtymäkauden päättymistä. Näillä aloilla voidaan siis edetä muita aloja nopeammin. Mikäli tulevaa suhdetta koskevan sopimuksen soveltaminen tältä osin alkaa jo siirtymäkauden aikana, ei vastaavia Euroopan unionista tehdyn sopimuksen määräyksiä (SEU 23-46 artiklat) eikä niiden nojalla annettuja säädöksiä luonnollisesti enää sovelleta UK:hon.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, että siirtymäkauden aikana 1 kohdan mukaan sovellettava unionin oikeus tuottaa suhteessa UK:hon samat **oikeusvaikutukset** kuin suhteessa unioniin ja sen jäsenvaltioihin. Tarkoituksena on varmistaa mm. unionin oikeuden **etusija, suora sovellettavuus ja välittömät oikeusvaikutukset** UK:ssa siirtymäkauden aikana. Lisäksi unionin oikeutta on edelleen tulkittava UK:ssa samojen menetelmien ja periaatteiden mukaisesti kuin unionissa.

Artiklan 4 kohdan mukaan UK ei enää siirtymäkauden aikana osallistu sellaiseen **tiivimpään yhteistyöhön**, jolle ei ole annettu lupaa, tai jota koskevia säädöksiä ei ole hyväksytty, ennen erosopimuksen voimaantuloa. Tämä on perusteltua, koska siirtymäkausi on lyhyt ja tiivimpään yhteistyöhön osallistuminen on jäsenvaltioille aina vapaaehtoista.

Artiklan 6 kohdan mukaan siirtymäkauden aikana 1 kohdan mukaan sovellettavassa unionin oikeudessa, sellaisena kuin jäsenvaltiot ovat sen panneet täytäntöön ja sitä soveltavat, olevat **viittaukset jäsenvaltioihin kattavat myös UK:n**. Tarkoituksena on varmistaa, että unionin oikeutta ja **jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä ei tarvitse siirtymäkauden aikana muuttaa sen vuoksi, että UK:sta eropäivänä tulee kolmas maa**. Kohtaa sovelletaan, jollei sopimuksessa toisin määrätä.

Artiklan 7 kohta sisältää **kolme poikkeusta** jäsenvaltioviittauksia koskevan 6 kohdan pääsäännöstä. Ensinnäkin, a) *alakohdassa* määrätään, että UK voi siirtymäkauden aikana osallistua SEU 42 (6) ja 46 artiklojen mukaiseen **pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön** vain kolmannen maan asemassa. Toiseksi, b) *alakohta* antaa unionille tietyissä tilanteissa yksipuolisen mahdollisuuden rajoittaa jo siirtymäkauden aikana UK:n viranomaisten, oikeushenkilöiden ja luonnollisten henkilöiden mahdollisuuksia saada **turvallisuuteen liittyvää arkaluonteista tietoa**. Lisäksi c) *alakohdassa* varmistetaan, että **UK:n kansalaisia ei enää oteta unionin palvelukseen** uusina virkamiehinä erosopimuksen voimaantulon jälkeen.

128 Artikla. Artikla koskee **institutionaalisia järjestelyjä**. Pää tavoitteena on varmistaa **EU:n päätöksenteon riippumattomuus siirtymäkauden aikana**. Erosopimuksen voimaantulon jälkeen UK:sta tulee kolmas maa, eikä se enää voi osallistua edes välillisesti EU:n päätöksentekoon.

Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksen 7 artiklaa, jonka mukaan UK jää pois kaikista unionin toimielimistä, elimistä, laitoksista, virastoista ja asiantuntijaryhmistä, sovelletaan myös siirtymäkauden aikana.

Artiklan 2-4 kohdat sisältävät erityistilanteita koskevia määräyksiä, joilla rajoitetaan UK:n mahdollisuuksia osallistua välillisesti unionin päätöksentekoon. 2 kohdan mukaan **UK:n parlamentti** ei enää siirtymäkauden aikana osallistu perussopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen N:o 1 ja N:o 2 mukaisiin menettelyihin, jotka koskevat mm. toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamisen valvontaa. 3 kohta koskee puolestaan **jäsenvaltioiden institutionaalisia oikeuksia**. Siinä määrätään, että niitä perussopimusten määräyksiä (kuten esimerkiksi SEU 7 ja 30 artiklat), jotka antavat yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle mahdollisuuden tehdä ehdotuksia, aloitteita tai pyyntöjä unionin toimielimille, ei enää sovelleta UK:hon. Lisäksi 4 kohdan mukaan **Englannin keskuspankkia** ei enää pidetä SEUT 283 ja 284 artiklojen mukaisena Euroopan keskuspankkijärjestelmään kuuluvana keskuspankkina lukuun ottamatta EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan (N:o 4) 21 artiklan 2 kohtaa (joka koskee tiettyjen toimielinten, laitosten ja yhteisöjen verojen ja maksujen välittämistä).

Artiklan 5 kohta koskee **UK:n asiantuntijoiden tapauskohtaista osallistumisoikeutta**. Se sisältää poikkeuksen sopimuksen 7 artiklan pääsääntöön. Kohdassa määrätään siitä, millä ehdoilla UK:n edustajat voidaan **poikkeuksellisesti kutsua** siirtymäkauden aikana osallistumaan tiettyjen EU:n asiantuntijaelinten, kuten esimerkiksi ns. komitologiakomiteoiden tai virastojen asiantuntijaryhmien, kokouksiin. UK:n kuuleminen on kohdan mukaan mahdollista vain, mikäli toinen seuraavista ehdoista täyttyy: a) keskustelu koskee yksittäisiä säädöksiä, jotka osoitetaan UK:lle tai siellä asuville

luonnollisille henkilöille tai sinne sijoittautuneille oikeushenkilöille, tai b) UK:n läsnäolo on välttämätöntä ja unionin etujen mukaista, erityisesti unionin oikeuden tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi siirtymäkauden aikana.

UK:n kuuleminen tapahtuu siis vapaaehtoiselta pohjalta ja edellyttää tapauskohtaista harkintaa. UK:n edustajilla ei ole kokouksissa äänioikeutta. He voivat osallistua vain niihin kokouksen asialistan kohtiin, joiden osalta edellä kuvatut edellytykset täyttyvät. Komissio antaa neuvostoa kuultuaan ohjeistuksen 5 kohdan yhdenmukaista soveltamista varten. Kyse on suppeasti tulkittavasta poikkeuksesta, jota ei voida soveltaa siirtymäkauden päätyttyä. Sopimuksen 34, 94, 136 ja 138 artikloissa on lisäksi UK:n osallistumista koskevia alakohtaisia erityissääntöjä.

Artiklan 6 kohdan mukaan siirtymäkauden aikana UK ei enää voi toimia **johtavana viranomaisena** tietyissä riskinarviointi-, tutkimus-, lupa- ja hyväksymismenettelyissä. *Liitteessä VII* luetellaan erikseen EU:n säädökset ja säännökset, joita tämä määräys koskee. Tässäkin tarkoituksena on varmistaa EU:n päätöksenteon riippumattomuus.

Artiklan 7 kohdan mukaan **UK:ta on kuultava** käsiteltäessä siirtymäkauden aikana ehdotuksia sellaisiksi EU:n säädöksiksi, joissa yksilöidään jäsenvaltiokohtaisesti tietyjä viranomaisia, menettelyjä tai asiakirjoja. Tarkoituksena on varmistaa kyseisen säädöksen asianmukainen täytäntöönpano ja soveltaminen UK:ssa.

129 Artikla. Artikla sisältää erityiset määräykset unionin **ulkoisesta toiminnasta** siirtymäkauden aikana. Kuten edellä 127 artiklan 2 kohdan yhteydessä selostettiin, siirtymäkausi voi yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla jäädä muita aloja lyhyemmäksi, mikäli tulevan suhteen sopimus saadaan tältä osin aiemmin valmiiksi.

Artiklan 1 kohdan mukaan UK on siirtymäkauden ajan sidottu sellaisten **kansainvälisten sopimusten** velvoitteisiin, jotka unioni on tehnyt yksin (unionisopimukset), jotka jäsenvaltiot ovat tehneet unionin puolesta tai jotka unioni on tehnyt yhdessä jäsenvaltioiden kanssa (sekasopimukset).

EU ilmoittaa sopimusten muille osapuolille, että UK:ta tulee siirtymäkauden aikana kohdella kuin jäsenvaltiota kulloinkin kyseessä olevan sopimuksen tarkoittamassa merkityksessä. Tarkemmat määräykset EU:n toiminnasta tässä yhteydessä annetaan neuvoston päätöksessä (2019/274) erosopimuksen allekirjoittamisesta EU:n ja Euratomin puolesta. Päätöksen 3 artiklan mukaan komissio ilmoittaa unionin puolesta sopimusten muille osapuolille, että UK:ta on sopimuksia sovellettaessa kohdeltava siirtymäkauden ajan jäsenvaltiona. Ilmoitus tehdään verbaalinoitin muodossa kolmansille maille ja kansainvälisille järjestöille välittömästi erosopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Ilmoitus tehdään uudestaan, mikäli siirtymäkautta päätetään 132 artiklan nojalla pidentää. Nootti ja sen saatekirje on esitetty neuvoston asiakirjassa XT 21103/18.

Artiklan 2 kohdan mukaan UK ei siirtymäkauden aikana enää osallistu unionisopimuksilla, unionin puolesta tehdyillä sopimuksilla tai sekasopimuksilla perustettujen elinten (esim. sekakomiteat) työhön, ellei UK:lla ole itsenäistä osallistumisoikeutta. EU voi myös poikkeuksellisesti kutsua UK:n osana delegaatiotaan kokouksiin tai niiden osiin. Tällöin edellytyksenä on, että UK:n osallistuminen on välttämätöntä ja unionin etujen mukaista, erityisesti tietyn sopimuksen tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi. UK:n kutsuminen on kuitenkin mahdollista vain, jos sopimus mahdollistaa jäsenvaltioiden osallistumisen kokoukseen.

Artiklan 3 kohdan mukaan UK:n on siirtymäkauden aikana vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti pidättäydyttävä kaikista unionin etua todennäköisesti haittaavista toimista ja aloitteista. UK:n on otettava huomioon tämä velvollisuus erityisesti niiden kansainvälisen järjestöjen, virastojen, konferenssien tai foorumien puitteissa, joissa UK on mukana itsenäisenä osapuolena.

Artiklan 4 kohdassa annetaan UK:lle mahdollisuus siirtymäkauden aikana valmistautua eron jälkeiseen tilaan. **UK voi neuvotella, allekirjoittaa ja ratifioida kansainvälisiä sopimuksia** omissa nimissään unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvilla aloilla. Sopimukset voivat kuitenkin tulla **voimaan tai sovellettaviksi siirtymäkauden aikana vain, jos unioni antaa siihen luvan**. Neuvoston päätöksen erosopimuksen tekemisestä EU:n ja Euratomin puolesta (tällä hetkellä saatavana asiakirjassa XT 21105/3/18 REV 3 COR 1) 3 artikla sisältää mekanismin ja ehdot, joiden täytyessä unionin suostumus voidaan antaa. Voimaantulolle on oltava erityisiä syitä ja sopimuksen on mm. oltava sopusoinnussa unionin oikeuden ja etujen kanssa. Asian poliittisesta merkityksestä johtuen luvan antaminen edellyttää komission ehdotuksesta tehtävää neuvoston täytäntöönpanopäätöstä. Lisäksi on mahdollista asettaa sopimuksen sisältöä ja soveltamisen keskeyttämistä koskevia lisäehtoja.

Artiklan 5 kohdan mukaan **UK:ta voidaan kuulla** tapauskohtaisen harkinnan perusteella aina, kun koordinaatiolle on tarvetta.

Artiklan 6 kohdassa annetaan UK:lle mahdollisuus poiketa perustellusta syystä SEU V osaston 2 luvun (erityismääräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta) nojalla tehdyistä neuvoston päätöksistä. Kun neuvosto on tehnyt kyseisen 2 luvun mukaisen päätöksen, UK voi antaa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle virallisen lausuman, jonka mukaan elintärkeistä kansalliseen politiikkaan liittyvistä syistä johtuen se ei poikkeuksellisesti aio soveltaa kyseistä päätöstä. Jäsenvaltioiden on kunnioitettava UK:n kantaa ja UK:n on pidättäydyttävä toimista, jotka voivat olla ristiriidassa kyseiseen päätökseen perustuvan unionin toiminnan kanssa tai estää sen toteuttamisen. Määräys vastaa pitkälti jäsenvaltioille SEU 31 artiklan 1 kohdassa annettua mahdollisuutta ns. rakentavaan pidättäytymiseen.

Artiklan 7 kohta rajoittaa **UK:n mahdollisuutta osallistua siviilikriisinhallintaoperaatioihin tai sotilaallisiin operaatioihin** siirtymäkauden aikana. UK ei tällöin saa tarjota johtotason henkilöstöä tai operaatioesikuntaa SEU 42 – 44 artiklojen mukaan toteutettavia tehtäviä tai operaatioita varten. UK ei myöskään voi toimia EU:n taisteluosaston johtovaltiona. Lisäksi UK ei saa tarjota johtajaa millekään SEU 28 artiklassa tarkoitettulle unionin operatiiviselle toiminnalle, jota kansainvälinen tilanne edellyttää.

130 Artikla. Artikla sisältää erityiset määräykset **kalastusmahdollisuuksien** vahvistamisesta ja jakamisesta siirtymäkauden aikana.

Artiklan 1 ja 2 kohdissa tehdään **UK:n kuuleminen** pakolliseksi sitä koskevien kalastusmahdollisuuksien asettamiseen liittyvässä prosessissa, ml. valmistauduttaessa kansainvälisiin neuvotteluihin. Kysymys on kuulemismenettelystä, ei osallistumisesta päätöksentekoon. Lisäksi artiklan 3 kohdan mukaan EU voi poikkeuksellisissa tapauksissa kutsua UK:n osallistumaan em. kansainvälisiin neuvotteluihin osana unionin valtuuskuntaa. 4 kohdan mukaan siirtymäkauden aikana sovelletaan kalastusmahdollisuuksien vakiintuneita jakosuhteita ('suhteellinen vakaus') unionin ja UK:n välillä.

Koska UK:n ero ja siirtymäkauden alkaminen ovat siirtyneet, ei määräyksiä voida käytännössä enää soveltaa, sillä vuotta 2020 koskevat kalastusmahdollisuudet on jo vahvistettu ja jaettu.

Mikäli siirtymäkautta ei pidennetä, UK voi vuoden 2021 alusta asettaa itselleen omilla vesillään esiintyville kalakannoilleen sellaisia kalastusmahdollisuuksia kuin se katsoo asianmukaiseksi. EU ja UK pyrkivät kalastussopimukseen vuoden 2020 aikana, joka toteutuessaan voisi tarkoittaa mm. EU:n ja UK:n välisten yhteisten kalakantojen suurimpien sallittujen saaliiden asettamista vuodelle 2021.

131 artikla. Artikla koskee valvontaa ja täytäntöönpanoa. Siinä määrätään **unionin toimielinten ja elinten toimivallasta**. Siirtymäkauden aikana unionin toimielimet, elimet, laitokset ja virastot säilyttävät edelleen täyden unionin oikeuden mukaisen toimivaltansa suhteessa UK:hon sekä sen

luonnollisiin henkilöihin ja oikeushenkilöihin. Selvyyden vuoksi vahvistetaan erikseen, että tämä koskee myös EU:n tuomioistuimen tuomiovaltaa.

132 artikla. Artikla antaa **mahdollisuuden pidentää 31.12.2020 päättyvää siirtymäkautta**. Näin voidaan tarvittaessa antaa lisäaikaa tulevaa suhdetta koskeville neuvotteluille (tai sitä koskevien sopimusten voimaansaattamiselle). Pidentäminen edellyttää osapuolten yhteistä päätöstä, joka on tehtävä viimeistään 1.7.2020. Pidentäminen on mahdollista tehdä vain yhden kerran, tarkasti rajatuksi määräajaksi, jonka ehdottomana takarajana on 31.12.2022. Päätös tehdään *164 artiklan* mukaisessa sekakomiteassa.

Siirtymäkauden pidentämisen ehtona on, että samassa sekakomitean päätöksessä vahvistetaan sen rahoitusosuuden määrä, jonka UK maksaa unionin talousarvioon. UK on kolmannen maan asemassa unionin vuonna 2021 alkavien uusien rahoituskehysten ja esimerkiksi unionin ohjelmiin osallistumisen suhteen, mutta se osallistuisi erikseen sovittavalla tavalla unionin budjetin rahoitukseen siirtymäkauden pidennyksen päättymiseen saakka.

UK:n hallitus on ilmoittanut, että se ei tule hyväksymään siirtymäkauden pidentämistä.

VIIDES OSA

RAHOITUSTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

Johdanto

Sopimuksen viides osa koskee ns. rahoitusratkaisua. Osaston määräysten avulla varmistetaan, että UK vastaa kaikista EU-jäsenyytensä aikana tekemistään taloudellisista sitoumuksista. Ratkaisu kattaa EU:n talousarvion, UK:n jäsenyyden päättämisen EU:n toimielimissä ja elimissä sekä UK:n osuuden päättämisen unionin erityisrahastoissa ja –välineissä.

Määräyksissä on kyse ennen kaikkea laskentamenetelmästä ja tilien tasaamisesta. Sovitun menetelmän avulla katetaan kaikki EU:n talousarvioon vuosina 2014–2020 liittyvät yhteiset sitoumukset, ml. myös vuoden 2020 lopussa vielä maksamatta olevat sitoumukset. Ratkaisun myötä yhdenkään jäsenvaltion ei UK:n eron johdosta pidä maksaa enempää eikä saada vähemmän. UK:n ei myöskään pidä maksaa enempää, eikä aiemmin, kuin jos se olisi pysynyt EU:n jäsenenä.

Kaikki nykyiseen rahoituskehukseen sisältyvät hankkeet ja ohjelmat voidaan siis viedä suunnitellusti päätökseen. UK on myös mukana takaamassa lainoja, jotka EU on myöntänyt ennen sen eroa, ja saa takaisin oman osuutensa mahdollisista käyttämättömistä takauksista.

Edellä osassa IV kuvattu siirtymäkausi helpottaa rahoitusratkaisun toteutusta olennaisesti, sillä myös vuonna 2020 UK osallistuu unionin budjettiin aivan kuin se olisi yhä unionin jäsen.

Artiklakohtainen esittely

1 Luku: Yleiset määräykset

133 Artikla. Artiklassa määrätään käytettävästä **valuutasta**. Kaikki tässä osassa esitetyt määrät, vastuut, laskelmat, tilinpäätökset ja maksut laaditaan ja toteutetaan **euroina**.

134 Artikla. Artiklassa määrätään **tilintarkastukseen** liittyvästä tietojen vaihdosta, tuesta ja hallinnollisesta yhteistyöstä UK:n ja EU:n viranomaisten välillä

2 Luku UK:n maksuosuus ja osallistuminen unionin budjettiin

135 Artikla. Artiklassa on määräykset **UK:n maksuosuudesta ja osallistumisesta unionin budjetteihin vuosina 2019 ja 2020.** Artikla kattaa myös vuoden 2019, koska erosopimuksen oli alun perin tarkoitus tulla voimaan 30.3.2019.

Artiklan 1 kohta. Sopimuksen *IV osan* (siirtymäkausi) mukaisesti UK osallistuu unionin budjetteihin (maksuihin ja ohjelmien toimeenpanoon) vuosina 2019 ja 2020 aivan kuten se olisi yhä unionin jäsen.

Artiklan 2 kohta sisältää poikkeuksen siirtymäkautta koskevasta pääsäännöstä, jonka mukaan UK on sidottu myös siirtymäkauden aikana hyväksyttävään uuteen unionin lainsäädäntöön. Sopimuksen voimaantulon jälkeisiä muutoksia neuvoston asetukseen (EU, Euratom N:o 1311/2013) vuosia 2014-2020 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta tai muutoksia neuvoston päätökseen (2014/335/EU, Euratom) Euroopan omien varojen järjestelmästä, ei enää sovelleta UK:hon, mikäli niillä on vaikutusta UK:n taloudellisiin velvoitteisiin.

136 Artikla. Artiklassa määrätään **omiin varoihin sovellettavista säännöksistä 31.12.2020 jälkeen.**

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin omia varoja koskevaa unionin lainsäädäntöä, joka liittyy varainhoitovuosiin aina vuoteen 2020 asti, sovelletaan UK:hon 31.12.2020 jälkeen. Tämä koskee myös omiin varoihin liittyviä käyttöön asettamisia, oikaisuja ja mukautuksia tämä päivämäärän jälkeen. *160 artiklassa* määrätään erikseen komission ja EU-tuomioistuimen toimivallasta suhteessa UK:hon näiden EU-säädösten tulkinnan ja soveltamisen osalta.

Artiklan 2 kohdan mukaan, ja rajoittamatta sopimuksen *135 artiklan 2 kohdan* soveltamista, unionin lainsäädäntö, johon tämän artiklan 1 kohta viittaa, tarkoittaa erityisesti seuraavia asetuksia ja säädöksiä, mukaan lukien niihin tehdyt muutokset, huolimatta muutoksen hyväksymispäivämäärästä, voimaantulopäivämäärästä tai soveltamispäivämäärästä:

- (a) Neuvoston päätös 2014/335/EU, Euratom Euroopan omien varojen järjestelmästä;
- (b) Neuvoston asetus (EU, Euratom) N:o 609/2014 perinteisten, ALV- ja BKTL-perusteisten omien varojen käyttöön asettamisessa sovellettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä;
- (c) Neuvoston asetus (EU, Euratom) N:o 608/2014 Euroopan unionin omien varojen järjestelmää koskevista täytäntöönpanotoimenpiteistä,
- (d) Neuvoston asetus (ETY, Euratom) N:o 1553/89 arvonlisäverosta kertyvien omien varojen lopullisesta yhdenmukaisesta kantomenettelystä;
- (e) Neuvoston asetus (EY, Euratom N:o 1287/2003 markkinahintaisen bruttokansantulon yhdenmukaistamisesta;
- (f) Komission täytäntöönpanopäätös (EU, Euratom) 2018/195 lomakkeista, joilla ilmoitetaan perinteisten omien varojen saamiin vaikuttavista petoksista ja sääntöjenvastaisuuksista sekä perinteisiä omia varoja koskevista tarkastuksista neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 608/2014 mukaisesti;
- (g) Komission täytäntöönpanopäätös (EU, Euratom) 2018/194 neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 mukaisten, omien varojen saamisen kirjanpidosta laadittavien katsausten malleista ja kyseisen asetuksen mukaisesta lomakkeesta selvityksen antamiseksi omien varojen saamia vastaavista määristä, joita ei saada perittyä;
- (h) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) 2018/1046 unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä (varainhoitoasetus);
- (i) SEUT 287 artikla tilintarkastustuomioistuimen tehtävistä sekä muut tätä toimielintä koskevat säännöt;
- (j) SEUT artikla 325 petostentorjunnasta ja siihen liittyvät säädökset, erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) N:o 883/2013 Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF)

tutkimuksista ja neuvoston asetus (EY, Euratom) N:o 2988/95 Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta;

(k) EU:n vuotuiset talousarviot vuoteen 2020 asti, tai mikäli vuotuista talousarviota ei ole hyväksytty, SEUT 315 artiklan mukaisesti sovellettavat säännöt.

Artiklan 3 kohdassa määrätään poikkeuksista artiklan 1 ja 2 kohtiin 31.12.2020 jälkeen. Ne koskevat muun muassa omien varojen mukautuksia, talousarvion yli-/alijäämien käsittelyä sekä omien varojen asettamista käyttöön.

Kohta sisältää myös poikkeuksen sopimuksen 7 artiklan pääsääntöön. UK:n edustajat ja asiantuntijat voidaan poikkeuksellisesti kutsua osallistumaan ilman äänioikeutta eräisiin omien varojen neuvonantavien komiteoiden kokouksiin siinä määrin kuin on kyse ohjelmien hallinnosta ja täytäntöönpanosta, ja komiteoiden työ koskee varainhoitovuosia aina vuoteen 2020. Lisäksi artikkelissa on määräyksiä perinteisten omien varojen erilliskirjanpidosta.

137 Artikla. Artiklassa määrätään **UK:n osallistumisesta unionin ohjelmien ja toimien täytäntöönpanoon vuosina 2019 ja 2020.**

Artiklan 1 kohta. Sopimuksen IV osan (siirtymäkausi) mukaisesti vuosien 2014–2020 rahoituskehysten sekä sitä edeltävien rahoituskehysten ohjelmat ja toimet toimeenpannaan vuosina 2019 ja 2020 UK:n osalta sovellettavan EU-lainsäädännön perusteella. Kuitenkin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1307/2013 yhteisen maatalouspolitiikan tukijärjestelmissä viljelijöille myönnettäviä suoria tukia koskevista säännöistä ei pääsääntöisesti sovelleta UK:ssa vuoden 2020 osalta.

Artiklan 2 kohdassa määrätään sellaisista UK:n ja UK:ssa toteutettavista hankkeista, jotka voivat sopimuksen IV osasta (siirtymäkausi) poiketen kuulua artiklakohdassa kuvattuihin rahoitustoimiin.

138 Artikla. Artiklassa määrätään **31.12.2020 jälkeen sovellettavasta lainsäädännöstä**, joka koskee UK:n osallistumista vuosien 2014–2020 rahoituskehysten ja sitä edeltävien rahoituskehysten ohjelmien täytäntöönpanoon.

Artiklan 1 kohdan mukaan edellä mainittujen ohjelmien ja toimien toimeenpanossa sovelletaan myös 31.12.2020 jälkeen, eli siirtymäkauden päätyttyä, asiaankuuluvaa unionin lainsäädäntöä kyseisten ohjelmien ja toimien päättymiseen saakka. *160 artiklassa* määrätään erikseen komission ja EU-tuomioistuimen toimivallasta suhteessa UK:hon näiden EU-säädösten tulkinnan ja soveltamisen osalta.

Artiklan 2 kohdassa luetellaan ne unionin perussopimusten määräykset ja säädökset, kuten esimerkiksi unionin varainhoitoasetus, joita edellä artiklan 1 kohdassa erityisesti tarkoitetaan.

Artiklan 3 ja 4 kohdat sisältävät poikkeuksia sopimuksen 7 ja 8 artiklojen pääsäännöistä silloin, kun se on tarpeen unionin ohjelmien ja toimien asianmukaisen täytäntöönpanon kannalta. Artiklan 3 kohdan mukaisesti UK:n edustajia tai asiantuntijoita on mahdollista kutsua kuultaviksi (ilman äänioikeutta) tiettyjen komiteoiden kokouksiin siltä osin, kuin niiden työ koskee vuotta 2020 tai aiempia varainhoitovuosia. Artiklan 4 kohdan mukaisesti UK:lla on oikeus käyttää tietyissä tapauksissa verkkoja, tietojärjestelmiä ja tietokantoja, kun se on ehdottoman välttämätöntä ohjelmien ja toimien täytäntöönpanoa varten. Lisäksi *5 kohdassa* annetaan sopimuksen *164 artiklan* mukaiselle sekakomitealle toimivalta hyväksyä ohjelmien päättämistä helpottavia teknisiä määräyksiä.

139 Artikla. Artiklassa määrätään **UK:n osuudesta**. Artiklan mukaan UK:n prosenttiosuus, johon viitataan *136 artiklan 3 kohdan alakohdissa (a) ja (c)* sekä *140-147 artikloissa*, lasketaan osuutena UK:n vuosina 2014–2020 käyttöön asettamien omien varojen määrästä suhteessa kaikkien jäsenvaltioiden (mukaan lukien UK) käyttöön asettamien omien varojen määrään mukautettuna

neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 10b (5) artiklan mukaisesti siten kuin jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet ennen 1.2.2022.

140 Artikla. Artikla koskee **maksamattomia sitoumuksia**.

Artiklan 1 kohdan mukaan UK vastaa osuutensa mukaisesti niistä unionin talousarvion ja unionin hajautettujen virastojen talousarvioiden maksusitoumuksista, jotka ovat maksamatta 31.12.2020 ja niistä siirtyvistä sitoumuksista, jotka ovat peräisin vuodelta 2020. Poikkeuksena ovat kuitenkin sitoumukset liittyen ohjelmiin ja elimiin, joiden ulkopuolelle UK on jättäytynyt (asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 11 artikla) ja sitoumukset, jotka rahoitetaan käyttötarkoitukseensa sidotuista tuloista. Hajautettujen virastojen osalta niiden sitoumusten summa lasketaan suhteessa niiden EU:n talousarviosta saamaan osuuteen niiden vuosina 2014–2020 saamaan kokonaistuloon nähden.

Artiklan 2-3 kohtien mukaan EU laskee *1 kohdassa* edellä määritellyn sitoumusten määrän 31.12.2020 ja toimittaa tiedon UK:lle 31.3.2021 mennessä. Unionin tulee jatkossa (vuodesta 2022 alkaen) tiedottaa UK:lle 31.3. mennessä edeltävän vuoden lopussa jäljellä olevien sitoumusten sekä vapautettujen sitoumusten määrä. Unionin tulee myös ilmoittaa odotettu maksujen määrä kuluvana vuonna, sekä UK:n odotettu maksuosuus kyseisistä maksuvelvoitteista. Tiedonannossa tulee myös esittää keskipitkän aikavälin maksuennuste.

Artiklan 4 kohta sisältää tarkemmat, tekniluonteiset määräykset UK:n maksuosuuden vuotuisen määrän laskemisesta.

Artiklan 5 kohta. UK:n pyynnöstä, jonka se voi tehdä aikaisintaan 31.12.2028 jälkeen, unioni tekee arvion UK:n jäljellä olevista maksuista tämän artiklan nojalla. Kun UK on maksanut jäljellä olevan maksuosuuden EU:lle, päättyy sen tähän artiklaan perustuva maksuvelvollisuus EU:lle.

141 Artikla. Artiklassa on määräyksiä **sakoista**, jotka EU on määrännyt 31.12.2020 mennessä. Sakoista, joista on päätetty ennen vuoden 2020 loppua, ja jotka tulevat lainvoimaisiksi sisältämättä käyttötarkoituksensa sidottuja tuloja, hyvitetään UK:lle sen osuus EU:n toimesta kerätystä sakosta. Tämä ei koske kuitenkaan niitä tapauksia, joissa sakot on jo merkitty EU:n tuloiksi talousarvioon ennen vuoden 2020 päättymistä.

142 Artikla. Artiklassa määrätään UK:n vastuista **EU:n vastattavien velkojen osalta** vuoden 2020 lopussa. *Artiklan 1 kohdassa* määritellään tietyt poikkeustapaukset.

Artiklan 1 kohdassa määritellään tietyt poikkeustapaukset.

Artiklan 2 kohdan mukaan UK vastaa osuutensa mukaisesti erityisesti unionin vastaamista eläkkeistä ja muista työntekijöiden etuuksista, jotka ovat aiheutuneet 31.12.2020 mennessä. Tästä aiheutuvat maksut suoritetaan *5 ja 6 kohdan* mukaisesti.

Artiklan 3-4 kohtien mukaan unioni tiedottaa vuosittain UK:lle 31.3. mennessä alkaen vuodesta 2022, kuinka paljon edellisvuonna maksuja on suoritettu suhteessa vuoden 2020 lopun avoinna olleisiin velvoitteisiin sekä mikä on UK:n maksuosuus näistä maksuista. Unioni esittää vuosittain kunkin vuoden 31.3. mennessä raportin jäljellä olevista eläkevelvoitteista edeltävän vuoden viimeisenä päivänä. Raportista tulee ilmetä, kuinka paljon UK:n velvoitteita on jäljellä. Kohdissa on tarkemmat, tekniluonteiset määräykset raportissa esitettävistä muista tiedoista.

Artiklan 5 ja 6 kohdissa on teknistyyppisiä määräyksiä siitä, mihin säädöksiin UK:n vastuu eläke- ja muiden työsuhte-etuuksien korvausvelvollisuudesta perustuu, miten maksuosuus lasketaan ja millaisia menettelyjä noudatetaan.

143 Artikla. Artikla koskee **ehdollisia rahoitusvastuita**, jotka liittyvät rahoitusapuna annettaviin lainoihin, ESIR (Euroopan strategisten investointien rahasto) ja EKKR (Euroopan kestävän kehityksen rahasto) -rahastoihin sekä ulkoisiin lainanantovaltuuksiin.

Artiklan *1 kohdan* mukaan UK vastaa osuudestaan unionin ehdollisten velkojen vastuista, kun nämä toimet juontuvat artiklakohdassa selostetun kaltaisista unionin rahoitusoperaatioista.

Artiklan 2 kohta. Ensimmäisessä kohdassa määriteltyjen rahoitustoimien osalta unioni korvaa UK:lle sen osuuden siinä tapauksessa, että takaisinmaksun laiminlyönteiltä velallisilta on saatu perittyä velkoja tai kun rahoitustoimista on aiheutunut nettotuloa sen jälkeen, kun rahoituskustannukset on katettu. Artiklassa on tarkempia, teknistyyppisiä määräyksiä UK:n osuuden määrittämisestä.

Artiklan *3-10 kohdat* sisältävät määräyksiä unionin ilmoituksista UK:lle sen vastuista ja velvoitteista sekä UK:n ja unionin keskinäisistä maksuvelvollisuuksista eri tilanteissa.

144 Artikla. Artiklassa on määräyksiä vuosien 2014–2020 rahoituskehysten tai aiempien rahoituskehysten ohjelmista rahoitettavista, suoraan tai välillisesti hallinnoitavista rahoitusvälineistä.

Artiklan 1 kohdan mukaan, erosopimuksen tullessa voimaan, unionin on yksilöitävä ne rahoitustoimet, joista komissio on päättänyt ennen sopimuksen voimaantuloa ja jotka on tarvittaessa hyväksytty komission valtuuttamien rahoituslaitosten toimesta, sekä rahoitustoimet, joista on päätetty ja tarvittaessa hyväksytty tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen.

Artiklan 2-4 kohdissa on teknistyyppisiä määräyksiä tiedoista, joita unioni toimittaa UK:lle sekä UK:n ja unionin maksuvelvollisuuksista eri tilanteissa.

145 Artikla. Artiklassa määrätään **UK:lle kuuluvien Euroopan hiili- ja teräsyhteisön nettovarojen osuudesta ja takaisinmaksusta**. Takaisinmaksu tulee suorittaa UK:lle viidessä vuosittaisessa maksuerässä 30.6.2021 alkaen.

146 Artikla. Artiklassa määrätään **UK:n Euroopan investointirahastoon** (EIF, joka on osa EIP-ryhmää) **maksamasta pääomaosuudesta ja sen takaisin maksusta**. Takaisinmaksu tulee suorittaa UK:lle viidessä yhtä suuressa vuotuisessa maksuerässä 30.6.2021 alkaen.

147 Artikla. Artiklassa määrätään **oikeudenkäynteihin liittyvistä ehdollisista vastuista**. UK vastaa osuudestaan maksuista, jotka on suoritettava EU:n ehdollisten vastuiden vapauttamiseksi liittyen tiettyihin oikeustapauksiin. Nämä oikeustapaukset koskevat EU:n talousarvioon liittyviä unionin taloudellisia etuja tai unionin ohjelmien ja politiikkojen toimeenpanoa. UK vastaa maksuosuudesta vain, jos oikeustapauksen kohteena olevat tosiseikat ovat tapahtuneet 31.12.2020 mennessä. Unioni sitoutuu vastavuoroisesti palauttamaan UK:n osuudet myöhemmistä takaisinperittävistä määristä edellä mainittuihin maksuosuuksiin liittyen.

148 Artikla. Artiklassa määrätään **31.12.2020 jälkeisten maksusuoritusten päivämääristä**. Vuosittaiset päivämäärät ovat molemmille osapuolille 30.6. sekä 31.10. Artikla sisältää kohdat (a)-(n), joissa on eritelty ne maksusuoritteet, joita artikla koskee. Artiklassa on tarkempia määräyksiä maksujen suorittamisen ajankohdista. Mikäli osapuolilla on edelleen suorittamattomia maksuja, unioni informoi UK:ta asiasta vuosittain 16.4. ja 16.9. Maksuviiveissä sovelletaan neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 12 artiklan mukaista viivästyskorkoa.

3 Luku: Euroopan keskuspankki

149 Artikla. Artiklassa määrätään **maksetun pääoman palauttamisesta**. Euroopan keskuspankki (EKP) maksaa unionin puolesta Englannin keskuspankille (Bank of England) takaisin sen maksaman

pääoman. Takaisinmaksun päivämäärä ja muut käytännön järjestelyt on vahvistettava EKPJ:n ja EKP:n perussäännön mukaisesti.

4 Luku: Euroopan investointipankki

150 Artikla. Artikla määrittelee UK:n eron jälkeiset velvoitteet sekä sen, miten UK:lle palautetaan sen Euroopan investointipankille sisään maksama pääoma. UK:n eron jälkeiset velvoitteet määräytyvät erosopimuksen voimaantulo hetken tilanteen mukaan. Ne eivät kata EIP:n mahdollisia kasvustrategioita.

1 kohdan mukaan UK on vastuussa vielä eronsa jälkeen pankin operationaaliseen toimintaan, varainhallintaan sekä rahoitukseen sisältyvistä riskeistä siten kuin *6 kohdassa* määrätään. Riskeistä, jotka eivät suoraan johdu yksittäisistä rahoitusoperaatioista ennen eroa tai rahoitusoperaatioista, jotka EIP on tehnyt UK:n eron jälkeen, UK vastaa samassa suhteessa kuin sen vastuut ovat sillä ajanhetkellä verrattuna EIP:n rahoitusoperaatioihin liittyviin saamisiin.

2 kohdassa määrätään, että UK:n eron jälkeiset vastuut kattavat kaikkiin EIP:n käyttämiin finanssi-instrumentteihin liittyvät riskit. Vastuut kattavat kaikki pankin operaatiot jäsenvaltioissa sekä EU:n ulkopuolisissa maissa, kun niistä on tehty päätös EIP:n hallintoneuvostossa erosopimuksen voimaantuloon mennessä. Vastuut kattavat myös hankerahoitukseen sekä rahoitussopimukseen sisältyvät myöhemmät uudelleenjärjestelyt ja muutokset edellyttäen, että ne eivät lisää EIP:n vastapuoliriskiä. Lisäksi UK kantaa vastuun EIP:n omistusosuuksista Euroopan investointirahastossa (EIF) sekä Euroopan jälleenrakennuspankissa (EBRD) siten, kun se on määritelty sillä hetkellä, kun erosopimus tulee voimaan. Sellaisia EIP:n rahoitusoperaatioita varten, jotka eivät tyypillisesti koletu ajan myötä, kuten erityisesti EIP:n osakesijoitukset, voittovarojen kierrättäminen EIF:ssä, pääomasijoitukset EIF:ssä sekä EBRD:ssä määritellään seuraavasti: 10 vuoden ajan siitä, kun tämä sopimus astuu voimaan, edellä mainittujen rahoitusoperaatioiden arvo säilyy sillä tasolla, jonka EIP on näille operaatioille arvioinut sillä hetkellä, kun tämä sopimus astuu voimaan, vähennettynä myynnit. Tämän ajan umpeutumisen jälkeen nämä rahoitusoperaatiot rinnastetaan muihin rahoitukseen liittyviin UK:n vastuisiin, jotka kuoletuvat ajan myötä pois kokonaan.

3 kohdassa määrätään, että UK vastaa vaadittaessa maksettavasta pääomaosuudesta EIP:ssa, kuten se on määritelty ennen erosopimuksen voimaantuloa. Summat lankeavat maksettaviksi kuten *6 kohdassa* määrätään. Maksut eivät saa ylittää sitä osuutta, joka UK:lle oli määrätty ennen erosopimuksen voimaantuloa.

Jos EIP:n saatavat ovat laskeneet tasolle, joka alittaa pankin merkityn pääoman, UK:n vastuu määritellään siten, että UK:n merkitsemää pääomaa verrataan EIP:n saatavien ja sisään maksetun pääoman erotukseen.

4 kohdassa määrätään, miten EIP palauttaa UK:lle sen sisään maksaman pääoman, kuten se on määritelty ennen sopimuksen voimaantuloa. Maksatukset suoritetaan kuten EIP:n perussäännön sisältävä Pöytäkirja (N:o 5) määrää, eli 12 vuotuisessa erässä.

5 kohdassa määritellään UK:n vastuut suhteessa sisään maksettuun pääomaan sellaisina, kuin ne olivat ennen erosopimuksen voimaantuloa. Summat lankeavat maksettaviksi, kuten *6 kohdassa* määrätään. Maksut eivät saa ylittää sitä osuutta, joka UK:lle oli määrätty ennen hetkeä, jolloin tämä sopimus astuu voimaan.

Jos EIP:n saatavat ovat laskeneet tasolle, joka alittaa pankin maksetun pääoman määrän, UK:n vastuu määritellään siten, että UK:n sisään maksettua pääomaa verrataan EIP:n saamisten määrään.

Artiklan 6 kohdassa määritellään, miten ja millä ehdoilla UK on velvollinen maksamaan pankille merkitsemäänsä, ei-maksettua pääomaa. Periaatteena on, että UK:n vastuu on tasavertainen (pari passu) jäsenvaltioiden kanssa. UK on velvollinen suorittamaan maksuja samoilla ehdoilla, samana ajankohtana sekä samoilla maksuehdoilla kuin jäsenvaltiot sen mukaisesti, kuin pankin hallintoneuvosto kulloinkin päättää. Hallintoneuvoston päätös vaatii jäsenvaltioita suorittamaan merkittyä, mutta maksamatonta pääomaa voi liittyä pankin rahoitusasemaan vaikuttavaan riskitapahtumaan ja sitä verrataan pankin sitoumuksiin, pankin varojen ja vastuiden tilaan, pankin asemaan pääomamarkkinoilla sekä myös pankin varautumis- ja elvytysuunnitelmaan kulloinkin sovellettaviin ehtoihin.

Kun UK:n vastuu lankeaa maksettavaksi, UK on velvollinen suorittamaan maksun euroissa 30 kalenteripäivän sisällä siitä, kun EIP on ensimmäisen maksupyynnön esittänyt 4 alakohdassa tarkemmin määritellyin ehdoin. UK:n maksuun lankeava vastuu suoritetaan välittömästi ennen erosopimuksen voimaantuloa olevasta UK:n sisään maksamasta pääomaosuudesta siihen määrään asti, jota ei ole vielä 4 kohdan mukaisesti palautettu UK:lle. Vuosittain 4 kohdan mukaan UK:lle palautettavia maksueriä vähennetään vastaavalla tavalla. Mikäli UK:n vastuuta ei tätä menetelmää noudattaen voida täysin kattaa, UK on velvollinen suorittamaan EIP:lle jäljellä olevan määrän.

EIP vahvistaa unionin puolesta UK:n vastuun lankeamiseen johtavat tapahtumat suhteessa kyseisten rahoitustoimien kantaan tai riskeihin sekä UK:n maksuvelvollisuuden määrän artiklassa tarkemmin määritellyllä tavalla. Mikäli edellä mainitut tapahtumat liittyvät EIP:n rahoitustoimiin, varainhallintaan tai operatiivisiin riskeihin, periaatteena on, että jäsenmaiden ja UK:n maksuvelvollisuus määräytyy samalla tavalla ja samassa suhteessa, mikäli pankki joutuu pyytämään suoritusta merkityn pääomaosuuden perusteella. Siltä osin kuin tapahtumat liittyvät muihin riskeihin, mutta eivät kuitenkaan liity rahoitustoimiin, jotka ovat syntyneet tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen, UK:n maksettavaksi tuleva määrä lasketaan käyttämällä kerrointa, joka kuvastaa jäljelle jäävän riskin osuutta vastuun lankeamisen ajankohtana.

7 kohdassa määrätään, että EIP ei maksa muita korvauksia UK:lle kuin mistä on määrätty 4 kohdassa.

8 kohdassa määritellään miten EIP vuosittain raportoi UK:lle EIP:n taloudellisesta tilanteesta sekä siitä, miten UK:n vastuut pankissa ajan myötä kuolettuvat. Samoin pankki informoi UK:ta mahdollisimman nopeasti siitä, jos EIP:n toimissa tapahtuu muutoksia, jotka vaikuttavat UK:n vastuisiin. Jos maksuvelvoite laukeaa, UK:ta informoidaan tapahtuneesta samoin kuin jäsenmaita: pankki kertoo miksi näin tapahtui sekä maksuvelvoitteen määrän. UK:n tulee pitää nämä tiedot salassa siihen asti kunnes EIP poistaa salassapitovelvollisuuden tai maksuvelvoite laukeaa.

151 Artikla. Artiklassa määrätään UK:n asemasta suhteessa EIP-ryhmään. Eron tultua voimaan EIP-ryhmä ei voi myöntää rahoitusta UK:lle eikä UK:ssa sijaitseville hankkeille pankin jäsenvaltioille varatusta kiintiöstä eikä myöskään unionin mandaattien nojalla. Yritykset ja yhteisöt, jotka on perustettu UK:ssa, määritellään EU:n ulkopuolisiksi toimijoiksi. Hankkeet, jotka on hyväksytty EIP-ryhmässä ennen tämän sopimuksen astumista voimaan, viedään päätökseen siinä muodossa, jossa niistä on päätetty.

5 Luku: Euroopan kehitysrahasto ja Euroopan kehitysrahaston sisäisten sopimusten mukainen UK:n takaus

152 Artikla. Artikla koskee osallistumista Euroopan kehitysrahastoon. Artiklan mukaan UK on edelleen Euroopan kehitysrahaston (jäljempänä "EKR") osapuoli siihen saakka, kunnes 11. EKR ja kaikki aiemmat, vielä sulkemattomat EKR:t on suljettu. UK:ta koskevat tässä suhteessa samat velvoitteet kuin EU:n jäsenvaltioita, jotka ovat EKR:n osapuolia. Ohjelmien sulkemiseen asti UK:ta sitovat neuvoston päätökset, joissa vahvistetaan jäsenvaltioiden vuotuinen rahoitusosuus sellaisena

kuin se on asetuksen (EU) 2015/323 21 artiklan mukaisesti. UK:n edunsaajat osallistuvat 11. EKR:n ja aiempien ohjelmien toimintaan samoin edellytyksin kuin ennen tämän sopimuksen voimaantulopäivää.

Sopimuksen 7 artiklan pääsäännöstä poiketen UK voi osallistua tarkkailijana ilman äänioikeutta 11. EKR:n komitean ja investointikehyskomitean kokouksiin.

UK:n osuus EKR:n investointikehuksesta peräkkäisiltä EKR:n jaksoilta on palautettava UK:lle, kun investointi erääntyy. Tällöin toimitaan 144 artiklassa määrätyn menetelmän mukaisesti.

153 Artikla. Artiklassa määrätään, että UK:n osuutta EKR:n käyttämättä jäävistä sitoumuksista ei saa käyttää enää uudestaan.

154 Artikla. Artiklassa määrätään, että UK:n vastuut sen EKR-ohjelmille antamista takauksista säilyvät ja UK:lla säilyy oikeus omaan osuuteensa näiden takauksien mahdollisista palautuksista.

6 Luku: Erityisrahastot ja Turkin pakolaisavun koordinaatioväline

155 Artikla. Artiklassa määrätään, että UK:n on noudatettava ennen erosopimuksen voimaantuloa tekemiään sitoumuksia koskien EU:n hätärahaa, jonka avulla tuetaan vakautta ja puututaan laittoman muuttoliikkeen perimmäisiin syihin Afrikassa, sekä Turkin pakolaisavun koordinaatiovälinettä. UK voi osallistua jälkimmäistä välinettä koskevien elimen toimintaan kuten muut tuen antajat varainhoitoasetuksen mukaisesti.

7 Luku: Neuvoston virastot ja yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan operaatiot

156 Artikla. Artiklassa määrätään, että UK osallistuu 31. joulukuuta 2020 asti samalla rahoitusavaimella kuin ennen erosopimuksen voimaantuloa Euroopan **puolustusviraston**, Euroopan unionin **turvallisuusalan tutkimuslaitoksen** ja Euroopan unionin **satelliittikeskuksen** rahoitukseen, samoin kuin yhteisen turvallisuus - ja puolustuspolitiikan operaatioiden kustannuksiin.

157 Artikla. Artikla koskee **UK:n velvoitteita 31. joulukuuta 2020 jälkeen**. Artiklan mukaan UK:n tulee maksaa 30. kesäkuuta 2021 mennessä osuutensa 156 artiklassa mainittujen kolmen elimen henkilöstön eläkevastuista sekä Länsi-Euroopan unionin (WEU) selvitystilän päättämisestä mahdollisesti aiheutuvista kustannuksista.

KUODES OSA

INSTITUTIONAALISET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET (158-185 artiklat)

Kuudennessa osassa varmistetaan sopimuksen tehokas hallinto, täytäntöönpano ja noudattamisen valvonta, johon sisältyy myös asianmukainen riitojenratkaisumekanismi.

I Osasto: Yhdenmukainen tulkinta ja soveltaminen (158-163 artiklat)

Johdanto

Osaston määräykset täydentävät 86-91 artikloissa esitettyjä unionin oikeudenkäyntejä koskevia määräyksiä, siirtymäkautta koskevaa 131 artiklaa ja 167-181 artikloissa esitettyjä sopimuksen yleisiä riitojenratkaisua koskevia määräyksiä.

Osaston keskeiset määräykset on osoitettu UK:lle. Niiden tarkoituksena on varmistaa erityisesti kansalaisten oikeuksia (Osa II) koskevien määräysten sekä tiettyjen rahoitusta (Osa V) koskevien määräysten asianmukainen soveltaminen UK:ssa siirtymäkauden päättymisen jälkeen. EU:n jäsenvaltioiden osalta komissio ja EU-tuomioistuin valvovat sopimuksen määräysten noudattamista normaalien toimivaltuuksiensa puitteissa.

Artiklakohtainen esittely

158 Artikla. Artikla koskee **EU-tuomioistuimen asemaa** sopimuksen toisen osan, eli **kansalaisten oikeuksia koskevien määräysten tulkitsijana**. Tarkoituksena on helpottaa näiden määräysten asianmukaista soveltamista EU-tuomioistuimen ennakkoratkaisumenettelyn avulla.

Artiklan *1 kohta* koskee tilanteita, joissa UK:n kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa nousee esiin kysymys, joka liittyy sopimuksen kansalaisten oikeuksia koskevan määräyksen tulkintaan. Kyseinen UK:n tuomioistuin voi tällöin esittää **EU-tuomioistuimelle asiaa koskevan ennakkoratkaisupyynnön**. Ajallisesti tämä mahdollisuus koskee oikeusriitoja, joiden käsittely on ensimmäisessä oikeusasteessa alkanut **kahdeksan vuoden sisällä siirtymäkauden päättymisestä**. Tapauksissa, joissa oikeusriidan kohteena on sopimuksen *18 tai 19 artiklassa* tarkoitettu oleskeluasiakirjojen myöntämistä koskeva päätös, kahdeksan vuoden määräaika lasketaan jo sopimuksen voimaantulosta. Artiklan *3 kohdassa* määrätään, että kahdeksan vuoden määräaika pitenee automaattisesti, mikäli siirtymäkautta *132 artiklan* mukaisesti pidennetään.

Artiklan *2 kohdan* mukaan EU-tuomioistuimella on toimivalta käsitellä *1 kohdassa* tarkoitettujen ennakkoratkaisupyynnöt, ja sen antamien **ennakkoratkaisujen oikeudelliset vaikutukset** ovat UK:ssa samat kuin EU:ssa ja jäsenvaltioissa.

159 Artikla. Artiklassa veloitetaan UK perustamaan erityinen **riippumaton valvontaviranomainen** sopimuksen kansalaisten oikeuksia koskevien määräysten täytäntöönpanon ja soveltamisen valvontaa varten.

Artiklan *1 kohdassa* määrätään, että kyseinen viranomainen valvoo UK:ssa sopimuksen toisen osan soveltamista ja täytäntöönpanoa. Viranomaisen toimivallan on vastattava komissiolle EU:n perussopimuksissa annettuja oikeuksia tutkia omasta aloitteestaan ja unionin kansalaisten sekä heidän perheenjäsentensä tekemien kantelujen johdosta UK:n viranomaisten mahdollisia sopimusrikkomuksia. Viranomainen voi **nostaa kantelujen johdosta kanteita** UK:n kansallisissa tuomioistuimissa.

Artiklan *2 kohdan* mukaan komissio ja UK:n valvontaviranomainen **raportoivat vuosittain** kansalaisten oikeuksia käsittelevälle *165 artiklan* mukaiselle erityiskomitealle sopimuksen täytäntöönpanosta ja soveltamisesta EU:ssa ja UK:ssa (ml. kantelujen määrä ja aiheet). Artiklan *3 kohdassa* määrätään, että *164 artiklan* mukainen sekakomitea esittää aikaisintaan kahdeksan vuotta siirtymäkauden päättymisen jälkeen arvion viranomaisen toiminnasta. Arvion perusteella **sekakomitea voi päättää, että UK voi lakkauttaa viranomaisen**.

160 Artikla. Artiklassa määrätään **komission ja EU-tuomioistuimen toimivallasta koskien tiettyjä sopimuksen viidennen osan rahoitusta koskevia määräyksiä**. Artiklan mukaan komission ja EU-tuomioistuimen SEUT 258, 260 ja 267 artiklojen mukainen toimivalta säilyy suhteessa UK:hon ennallaan sopimuksen *136 ja 138 artikloissa* lueteltujen EU-säädösten tulkinnan ja soveltamisen osalta. Näissä artikloissa luetellaan säädökset, joita sovelletaan 31.12.2020 jälkeen unionin omiin varoihin ja UK:n osallistumiseen vuosien 2014-2020 rahoituskehityksen mukaisesti unionin ohjelmiin. Tarkoituksena on varmistaa, että UK noudattaa näitä säädöksiä myös siirtymäkauden päättymisen jälkeen. Komissiolla on esimerkiksi mahdollisuus nostaa EU-tuomioistuimessa rikkomuskanne UK:ta vastaan.

161 Artikla. Artikla koskee EU-tuomioistuimessa käsiteltäviä jäsenvaltioiden kansallisten tuomioistuinten esittämiä ennakkoratkaisupyynnöitä, joissa on kyse sopimuksen tulkinnasta. Pyynnöt annetaan tiedoksi UK:lle, jolla on oikeus osallistua niiden käsittelyyn EU-tuomioistuimessa samalla tavalla kuin jäsenvaltioilla.

162 Artikla. Artiklassa määrätään **komission osallistumisesta UK:n tuomioistuimissa käsiteltäviin asioihin, jotka koskevat sopimuksen tulkintaa.** Kun sopimuksen johdonmukainen tulkinta ja soveltaminen tätä edellyttävät, komissio voi esittää kirjallisia huomautuksia UK:n kansallisissa tuomioistuimissa vireillä olevissa asioissa. Suulliseen käsittelyyn osallistuminen on myös mahdollista kyseisen tuomioistuimen luvalla.

163 Artikla. Artiklassa määrätään EU-tuomioistuimen ja UK:n ylimpien tuomioistuinten säännöllisestä keskinäisestä vuoropuhelusta sopimuksen yhdenmukaisen tulkinnan helpottamiseksi vastaavasti kuin jäsenvaltioiden ylimpien tuomioistuinten kanssa.

II Osasto: Institutionaaliset määräykset (164-166 artiklat)

Johdanto

Osastossa määrätään **sopimuksen hallinnosta.** Siinä perustetaan sopimuksen täytäntöönpanoa, soveltamista ja tulkintaa varten osapuolten **sekakomitea ja kuusi alakohtaista erityiskomiteaa.** Sekakomitea voi sopimuksessa tarkasti yksilöidyissä tilanteissa tehdä osapuolia sitovia päätöksiä ja vähäisiä muutoksia sopimukseen. Komitea tekee päätöksensä yksimielisesti.

Erosopimuksessa ei määrätä EU:n sisäisistä menettelysäännöistä komiteoiden osalta. Ne on linjattu neuvoston päätöksessä erosopimuksen tekemisestä EU:n ja Euratomin puolesta (tällä hetkellä saatavana asiakirjassa XT 21105/3/18 REV 3 COR 1). EU:ta komiteoissa edustaa SEU 17 artiklan mukaisesti komissio ja EU:n kannoista päättää SEU 16 artiklan mukaisesti neuvosto. Päätöksen 2 artiklassa ja perustelukappaleissa 5-9 annetaan asiasta yksityiskohtaiset säännöt. Tarvittaessa sovelletaan SEUT 218 artiklan 9 kohtaa. Mikäli komitean päätöksellä on oikeusvaikutuksia, vahvistetaan unionin kannat neuvoston nimenomaisella päätöksellä. Euroopan parlamentti pidetään 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti täysimääräisesti informoituna.

Artiklakohtainen esittely

164 Artikla. Artiklassa perustetaan UK:n ja EU:n edustajista koostuva **sekakomitea.** Se kokoontuu aina EU:n tai UK:n pyynnöstä ja vähintään kerran vuodessa. Komitean työjärjestys on sopimuksen *liitteessä VIII.* Työjärjestyksessä on kyse EU:n ja UK:n välisistä menettelyllisistä säännöistä, kuten esityslistoista, pöytäkirjoista, kielijärjestelyistä ja kulujen jakamisesta. Komitea laatii myös vuosittain raportin sopimuksen toimivuudesta.

Sekakomitean ensisijaisena tehtävänä on edistää ja valvoa sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista. Neljän vuoden ajan siirtymäkauden päättymisestä komitea voi myös **muuttaa sopimusta virheiden ja puutteiden korjaamiseksi** tai sellaisiin tilanteisiin puuttumiseksi, jotka eivät olleet ennakoitavissa sopimuksen allekirjoitushetkellä. Komitea ei kuitenkaan voi muuttaa sopimuksen olennaisia kohtia eikä sopimuksen ensimmäistä (yleiset määräykset), neljättä (siirtymäkausi) ja kuudetta (institutionaaliset ja loppumääräykset) osaa.

Komitea käsittelee ensimmäisenä astena sopimuksen tulkintaan liittyviä erimielisyyksiä. Komitean päätösvallasta määrätään *166 artiklassa* ja roolista riitojenratkaisussa *169 artiklassa.*

165 Artikla. Artiklassa perustetaan **kuusi erityiskomiteaa** seuraavia erityistä asiantuntemusta vaativia asiakokonaisuuksia varten: kansalaisten oikeudet, muut eromääräykset, rahoitusta koskevat määräykset, pöytäkirja Irlannista ja Pohjois-Irlannista, pöytäkirja Kyproksella olevista tukikohtalajeista ja pöytäkirja Gibraltarista. *164 artiklan* mukaisesti sekakomitea voi lakkauttaa minkä tahansa näistä komiteoista ja perustaa tarvittaessa uusia komiteoita.

Erityiskomiteat voivat tehdä sekakomitealle ehdotuksia suosituksiksi ja päätöksiksi. Osapuolet voivat kuitenkin aina viedä minkä tahansa asian suoraan sekakomitean käsiteltäväksi. Erityiskomiteoiden työjärjestys on sopimuksen *liitteessä VIII*.

166 Artikla. Artiklassa määrätään tarkemmin **sekakomitean toimivallasta**. Se voi **tehdä päätöksiä ja antaa suosituksia**. Niiden hyväksyminen edellyttää osapuolten yhteistä suostumusta. Päätökset sitovat molempia osapuolia. Ne on pantava täytäntöön ja niillä on samat oikeusvaikutukset kuin itse sopimuksella.

Komitea voi tehdä sitovia päätöksiä vain sopimuksessa erikseen mainituissa tilanteissa. Merkittävintä sitovaa päätösvaltaa komitea käyttää seuraavissa tilanteissa:

- 36 artikla: sopimuksen liitteen I päivittäminen vastaamaan EU-lainsäädännön kehitystä;
- 132 artikla: siirtymäkauden pidentäminen enintään kahdeksi vuodeksi;
- 138 artikla: unionin ohjelmien päättämistä helpottavien teknisten määräysten antaminen;
- 159 artikla: kansalaisten oikeuksia valvovan UK:n kansallisen viranomaisen lakkauttaminen;
- 164 artikla: sopimuksen ei-olennaisten kohtien muuttaminen virheiden tai puutteiden korjaamiseksi;
- 171 artikla: päätös henkilöistä, jotka ovat kykeneviä toimimaan välimiespaneelin jäseninä;
- Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskeva pöytäkirjan soveltamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvät toimet (ks. etenkin 5, 6, 8 ja 12 artiklat).

III Osasto: Riitojenratkaisu (167-181 artiklat)

Johdanto

Riitojenratkaisu oli yksi vaikeimmista neuvottelukokonaisuuksista. Lopputulos on kompromissi, jossa molemmat osapuolet joustivat kannoistaan. Kyse on kokonaisuudesta, joka muodostuu osaston *167-181 artiklojen* lisäksi seuraavista määräyksistä:

- *4 artikla* sopimuksen oikeusvaikutuksista, täytäntöönpanosta ja soveltamisesta;
- *86-91 artiklat* komission ja EU-tuomioistuimen toimivallasta siirtymäkauden päätyttyä;
- *92-95 artiklat* vireillä olevista ja uusista hallinnollisista menettelyistä;
- *131 artikla* komission ja EU-tuomioistuimen toimivallasta siirtymäkauden aikana;
- *158-160 artiklat* kansalaisten oikeuksia ja rahoitusta koskevien määräysten tulkinnasta ja soveltamisesta.

EU-tuomioistuimen toimivalta ratkaista unionin oikeuteen liittyvät riidat ja tulkintakysymykset on varmistettu seuraavalla tavalla. Ensiksi, siirtymäkauden aikana komission valvontavalta ja EU-tuomioistuimen tuomiovalta suhteessa UK:hon säilyvät ennallaan (131 artikla). Toiseksi, kaikki siirtymäkauden päättyessä EU-tuomioistuimessa vireillä olevat asiat (kuten kanteet ja ennakkoratkaisut) voidaan viedä päätökseen (86 artikla). Tämä käsittää oikeudenkäyntien kaikki vaiheet, ml. muutoksenhaun. Kolmanneksi, komissio voi nostaa EU-tuomioistuimessa kanteen siirtymäkauden aikana tehdystä rikkomuksesta neljän vuoden kuluessa siirtymäkauden päättymisestä (87 artikla). Neljänneksi, myös siirtymäkauden päättyessä vireillä olevat hallinnolliset menettelyt (ml. valtiontuet, kilpailusääntöjen noudattaminen ja yrityskeskittymien valvonta) voidaan viedä päätökseen (92 artikla). Myös uusia valtiontukea koskevia menettelyitä ja petostentorjuntaviraston (OLAF)

tuokimuksia voidaan panna vireille neljän vuoden kuluessa siirtymäkauden päättymisestä (93 artikla). Viidenneksi, *158-160 artikloissa* on erityismääräyksiä kansalaisten oikeuksia ja rahoitusta koskevien sopimusmääräysten osalta. Kuudenneksi, jäljempänä selostettava *174 artikla* asettaa välimiespaneelille velvollisuuden viedä unionin oikeuteen liittyviä kysymyksiä koskevat riidat EU-tuomioistuimen ratkaistavaksi. EU-tuomioistuimen ratkaisut sitovat välimiespaneelia ja paneelin ratkaisut EU:ta ja UK:ta.

Tämän osaston mukainen riitojenratkaisumenettely on kaksivaiheinen. Mikäli sekakomitea ei kolmen kuukauden määräajassa saa ratkaisua aikaan, voi EU tai UK viedä asian välimiespaneelin ratkaistavaksi. Osastossa määrätään myös väliaikaisista korjaavista toimenpiteistä, jos osapuoli ei noudata paneelin ratkaisua. Näihin kuuluvat kiinteämääräinen hyvitys, uhkasakko ja sopimusvelvoitteiden noudattamisen keskeyttäminen.

Artiklakohtainen esittely

167 Artikla. Artiklan mukaan osapuolet pyrkivät aina sopimaan sopimuksen tulkinnasta ja soveltamisesta **yhteistyön ja neuvottelemisen kautta** molempia tyydyttävällä tavalla. Lisäksi sopimuksen *5 artikla* sisältää erillisen vilpittömän mielen lausekkeen.

168 Artikla. Artiklassa osapuolet sitoutuvat ratkaisemaan kaikki sopimukseen liittyvät riitansa sopimuksessa määrättyjen menettelyjen mukaisesti. Muita riitojenratkaisumenettelyjä ei voi käyttää.

169 Artikla. Artiklan mukaan kaikki **riidat ratkaistaan aina ensisijaisesti sekakomiteassa**, vilpittömässä mielessä käytävissä neuvotteluissa.

170 Artikla. Artiklan mukaan **riidat ratkaistaan aina toissijaisesti välimiesmenettelyssä**. Osapuolista kumpi tahansa voi aina pyytää välimiespaneelin asettamista, mikäli sekakomitea ei ole päässyt kolmen kuukauden kuluessa yhteisesti sovittuun ratkaisuun. Unionia välimiespaneelissa edustaa komissio, jonka on kuultava neuvostoa etukäteen (ks. neuvoston päätös erosopimuksen tekemisestä EU:n ja Euratomin puolesta, 9 perustelukappale, tällä hetkellä saatavana asiakirjassa XT 21105/3/18 REV 3 COR 1)

171 Artikla. Artiklassa määrätään **wälimiespaneelin asettamisesta ja kokoonpanosta**. Paneelissa on viisi riippumatonta jäsentä. Heidän on täytettävä korkeimpien tuomarinvirkojen kelpoisuusvaatimukset tai oltava muuten tunnetusti päteviä lainoppineita. Lisäksi heillä on oltava EU-oikeuteen ja kansainväliseen julkisoikeuteen liittyvää erityisosaamista. Jäsenet eivät saa olla unionin toimielinten, jäsenvaltioiden tai UK:n hallinnon palveluksessa. Sekakomitea laatii siirtymäkauden loppuun mennessä luettelon 25 henkilöstä, jotka täyttävät edellä mainitut edellytykset. Artiklan *5-9 kohdissa* määrätään tarkemmin menettelystä, jossa osapuolet valitsevat luettelon pohjalta 5 paneelin jäsentä. Välimiespaneelin asettamisessa ja toiminnassa voidaan käyttää apuna Haagissa sijaitsevan pysyvän välitystuomioistuimen kansainvälistä toimistoa ja pääsihteeriä.

172 Artikla. Artiklassa vahvistetaan, että välimiespaneelin **työjärjestys** on sopimuksen *liitteessä IX*. Sekakomitea voi muuttaa työjärjestystä.

173 Artikla. Artiklassa määrätään välimiesmenettelyn **aikatauluista**. Pääsääntönä on, että ratkaisu on annettava viimeistään 12 kuukauden kuluessa paneelin asettamisesta. Myös kiireellisen käsittelyn pyytäminen on mahdollista. Tällöin ratkaisu tulisi antaa kuuden kuukauden määräajassa.

174 Artikla. Artikla koskee **unionin oikeuden tulkintaan liittyviä riitoja**. Artiklan *1 kohdan* mukaan välimiespaneeli ei saa päättää unionin oikeuden tulkinnasta. Sen **on pyydettävä EU-tuomioistuinta ratkaisemaan asia**. **EU-tuomioistuimen ratkaisu sitoo paneelia**. Artiklan *2 kohdassa* määrätään

kaksivaiheisesta menettelystä, jossa EU ja UK voivat kehottaa paneelia esittämään ratkaisupyynnön EU-tuomioistuimelle.

175 Artikla. Artiklassa määrätään, että välimiespaneelin **ratkaisu sitoo aina osapuolia**, joiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet ratkaisun noudattamiseksi.

176 Artikla. Artiklassa määrätään yleisellä tasolla kohtuullisesta **määräajasta, jossa paneelin ratkaisua on noudattava**. Määräajasta pyritään sopimaan yhdessä, mutta viime kädessä paneeli voi osapuolen pyynnöstä päättää tästä.

177 Artikla. Artiklassa määrätään menettelystä, jota sovelletaan sen arvioimiseksi, onko vastaaja noudattanut paneelin ratkaisua. Viime kädessä paneeli voi kantajan erillisestä pyynnöstä päättää, onko ratkaisua noudatettu.

178 Artikla. Artiklassa määrätään väliaikaisista korjaavista toimenpiteistä paneelin todettua, että sen ratkaisua ei ole noudatettu. Ensimmäisessä vaiheessa paneeli voi kantajan pyynnöstä määrätä vastaajalle **kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon**. Toisessa vaiheessa, jos sakkoa tai hyvitystä ei ole maksettu kuukauden kuluessa, tai jos ratkaisua ei ole noudatettu kuuden kuukauden kuluessa, voi kantaja väliaikaisesti **keskeyttää sopimusvelvoitteidensa noudattamisen**. Keskeyttäminen on aina väliaikaista, eikä se voi koskea kansalaisten oikeuksia koskevaa sopimuksen toista osaa. Vastaaja voi viedä keskeytyksen oikeasuhteisuuden välimiespaneelin arvioitavaksi.

179 Artikla. Artiklassa määrätään menettelystä, jossa arvioidaan vastaajan toimenpiteitä ratkaisun noudattamiseksi väliaikaisten korjaavien toimenpiteiden (uhkasakko, kiinteämääräinen hyvitys, sopimusvelvoitteiden noudattamisen keskeyttäminen) toteuttamisen jälkeen. Viime kädessä välimiespaneeli päättää, onko vastaajan toiminta muuttunut sopimuksen mukaiseksi, ja voidaanko uhkasakon soveltaminen tai kantajan sopimusvelvoitteiden keskeyttäminen lopettaa.

180 Artikla. Artikla koskee välimiespaneelin **päätöksentekoa**. Paneelin on aina pyrittävä yksimielisyyteen. Viime kädessä päätökset voidaan kuitenkin tehdä äänen enemmistöllä. Paneelin ratkaisu sitoo EU:ta ja UK:ta.

181 Artikla. Artiklassa määrätään välimiespaneelin jäsenten **riippumattomuudesta**. *Liitteessä IX* annetaan tätä koskevat tarkemmat käytännäsäännöt.

IV Osasto: Loppumääräykset (182-185 artiklat)

182 Artikla. Artikla koskee **pöytäkirjoja ja liitteitä**. Sopimukseen sisältyy kolme pöytäkirjaa ja 9 liitettä, joiden sisältö selostetaan jäljempänä. Pöytäkirjat ja liitteet ovat **erottamaton osa** sopimusta. Niillä on **sama oikeudellinen arvo** kuin varsinaisen sopimustekstin artikloilla.

183 Artikla. Artikla koskee sopimuksen **kieliversioita**. Niitä on 24, ml. suomen kieli. Kaikki tekstit ovat yhtä todistusvoimaisia.

184 Artikla. Artikla koskee EU:n ja UK:n **tulevasta suhteesta käytäviä neuvotteluja**. Artiklassa viitataan Eurooppa-neuvoston 17.10. 2019 hyväksymään yhteiseen **poliittiseen julistukseen tulevan suhteen puitteista**. Osapuolet pyrkivät parhaansa mukaan käymään nopeasti tarvittavat neuvottelut tulevaa suhdetta koskevista sopimuksista. Tavoitteeksi asetetaan, että sopimuksia voitaisiin soveltaa siirtymäkauden päättymisestä alkaen. Kyse on ns. parhaiden pyrkimysten lausekkeesta. Osapuolet sitoutuvat neuvottelemaan vilpittömässä mielessä poliittisen julistuksen pohjalta, mutta artikla ei velvoita saavuttamaan tiettyä lopputulosta.

185 Artikla. Artiklassa määrätään sopimuksen **voimaantulosta, soveltamisesta ja kansalaisten luovuttamista koskevasta poikkeusmahdollisuudesta** siirtymäkauden aikana.

SEU 50 artiklan 3 kohdan mukaista määräaika on kolmannen kerran pidennetty 31.1. 2020 saakka. Uusi pidennys on mahdollinen vain UK:n pyynnöstä tehtävällä Eurooppa-neuvoston yksimielisellä päätöksellä. Sopimus tulee **voimaan vain, mikäli** sopimuksen tallettajana toimiva neuvoston pääsihteeri on ennen määräajan päättymistä saanut sopimuksen kummaltakin osapuolelta kirjallisen ilmoituksen siitä, että tarvittavat sisäiset hyväksymismenettelyt on saatu päätökseen. Tällöin sopimus tulee voimaan määräajan päättymistä seuraavana päivänä.

Sopimus tulee voimaan yhtenä kokonaisuutena, mutta sen tiettyjä osia **sovelletaan** vasta siirtymäkauden päätyttyä. Sopimuksen osia II (kansalaisten oikeudet) ja III (eromääräykset) sovelletaan muutamaa vähäistä poikkeusta (19 artikla, 34 artiklan 1 kohta, 44 artikla ja 96 artiklan 1 kohta) lukuun ottamatta vasta siirtymäkauden päätyttyä. Tämä on loogista, koska unionin oikeuden soveltaminen ja esimerkiksi tavaroiden ja henkilöiden vapaa liikkuvuus jatkuu siirtymäkauden aikana normaaliin tapaan. Myös riitojenratkaisuun liittyviä *158-163 artikloja* ja *169-181 artikloja* sovelletaan vasta siirtymäkauden päätyttyä, koska siihen saakka komission ja EU-tuomioistuimen toimivalta säilyy ennallaan suhteessa UK:hon.

Pöytäkirjojen voimaantuloa ja soveltamista käsitellään jäljempänä erikseen kunkin pöytäkirjan yhteydessä.

Lisäksi artiklassa annetaan jokaiselle jäsenvaltiolle mahdollisuus unionin välityksellä ilmoittaa, että se ei neuvoston puitepäätöksestä (2002/584/YOS) poiketen enää siirtymäkauden aikana **luovuta kansalaisiaan** UK:hon eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla. UK:lla on tässä tapauksessa vastavuoroinen oikeus ilmoittaa, ettei sekään luovuta kansalaisiaan kyseiseen jäsenvaltioon. Neuvoston päätöksessä (EU) 2019/274 erosopimuksen allekirjoittamisesta EU:n ja Euratomin puolesta jäsenvaltioille asetettiin määräaika tätä koskevan ilmoituksen tekemiselle. Päätöksen 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tuli antaa aikomuksestaan tieto komissiolle ja neuvoston pääsihteeristölle 27.1.2020 mennessä. Määräaikaan mennessä ilmoituksen tekivät Saksa, Slovenia, Itävalta. EU antaa asiasta julistuksen, joka on tällä hetkellä saatavana asiakirjassa XT 21011/20.

PÖYTÄKIRJAT

Irlantia/Pohjois-Irlantia, Kyproksella olevia sotilastukikohtia ja Gibraltaria koskevat pöytäkirjat ovat erosopimuksen erottamaton osa ja niillä on sama oikeudellinen arvo kuin erosopimuksen varsinaisilla artikloilla.

Pöytäkirjoilla on erityinen merkitys Irlannille, Kyprokselle ja Espanjalle. Unionin suostumuksella nämä maat voidaan valtuuttaa neuvottelemaan UK:n kanssa kahdenvälisiä sopimuksia aloilla, jotka kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Tarkemmat määräykset EU:n toiminnasta tässä yhteydessä annetaan neuvoston päätöksessä erosopimuksen tekemisestä EU:n ja Euratomin puolesta (tällä hetkellä saatavana asiakirjassa XT 21105/3/18 REV 3 COR 1). Päätöksen 4 artikla sisältää mekanismin ja ehdot, joiden täytyessä unionin suostumus neuvotteluille ja erikseen sopimuksen tekemiselle voidaan antaa. Sopimusten on mm. oltava unionin oikeuden ja etujen mukaisia sekä tarpeellisia ao. pöytäkirjojen toimivuuden varmistamiseksi. Komissio on aina kutsuttava seuraamaan neuvotteluja. Asian poliittisesta merkityksestä johtuen luvan antaminen edellyttää aina komission ehdotuksesta tehtävää neuvoston täytäntöönpanopäätöstä. Lisäksi on mahdollista asettaa sopimuksen sisältöä ja soveltamisen keskeyttämistä koskevia lisäehtoja.

Pöytäkirja Irlannista ja Pohjois-Irlannista

Johdanto

Theresa Mayn hallituksen kanssa marraskuussa 2018 sovittua erosopimusta ei saatu hyväksytyä UK:n parlamentissa. Pöytäkirja oli ainoa erosopimuksen osa, joka neuvoteltiin uudelleen Boris Johnsonin hallituksen kanssa. Eurooppa-neuvosto vahvisti pöytäkirjasta saavutetun sovun lokakuussa 2019.

Olellainen muutos alkuperäiseen pöytäkirjaan verrattuna on se, että uusi pöytäkirja ei enää ole ns. vararatkaisu. Se tulee automaattisesti voimaan heti siirtymäkauden päätyttyä. Velvollisuutta pyrkiä korvaamaan pöytäkirja vaihtoehtoisilla ratkaisuilla tulevan suhteen neuvottelujen yhteydessä ei enää ole. Halutessaan EU ja UK voivat toki näin tehdä.

Alkuperäisen pöytäkirjan keskeinen elementti, Pohjois-Irlannin ja EU:n yhteinen sääntelyalue tiettyjen tavarakaupan rajatarkastusten välttämiseksi jäi ennalleen. Pohjois-Irlannissa noudatetaan dynaamisesti pöytäkirjan liitteissä lueteltua EU-lainsäädäntöä. Eli myös säädösmuutokset, korvaavat säädökset ja pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvat uudet säädökset huomioidaan. Yhteinen sääntelyalue kattaa yli 300 keskeistä EU-säädöstä. Kuten esimerkiksi: EU:n ympäristö-, työelämä-, ja veronormeja, tuotestandardeja sekä SPS- ja kilpailusääntöjä. Myös valtiontuen osalta noudatetaan EU:n perussopimuksia ja EU-lainsäädäntöä.

Alkuperäisen pöytäkirjan mukaisesta EU:n ja UK:n yhteisestä tullialueesta luovuttiin. Pöytäkirjan olellaiset osat koskevat nyt vain Pohjois-Irlantia. Tästä syystä koko UK:ta koskeneet takeet tasavertaisista toimintaedellytyksistä (Level Playing Field) voitiin poistaa alkuperäisen pöytäkirjan liitteestä 4. Vahva kirjaus koko UK:ta koskevista tasapuolisten toimintaedellytysten vaatimuksista sisällytettiin tulevaa suhdetta koskevan julistuksen 77 kohtaan. Asiaan palataan tulevan suhteen neuvotteluissa.

Pohjois-Irlanti pysyy UK:n tullialueessa. Pohjois-Irlantiin tuleviin tavaroihin sovelletaan kuitenkin EU:n tulleja, jos on olemassa riski siitä, että tavara jatkaa matkaa sellaisenaan tai jalostettuna EU:n sisämarkkinoille. Tällöin EU-lainsäädännön mukaiset tarkastukset tehdään ennen kuin tavarat saapuvat Irlannin saarelle (esim. satamissa). Samoin arvonlisäveron osalta Pohjois-Irlannissa sovelletaan vähäisin poikkeuksin EU-lainsäädäntöä. Näin vältetään tullirajan syntyminen Irlannin saaren sisällä. Päävastuu EU-lainsäädännön soveltamisesta ja täytäntöönpanosta jää UK:n viranomaisille, mutta EU:n toimielimet (komissio, EU-tuomioistuin, jne.) voivat valvoa tätä.

Myös uudelleen neuvoteltu pöytäkirja täytti EU:n asettamat vaatimukset. Pitkänperjantain rauhansopimusta (jäljempänä ”*vuoden 1998 sopimus*”) kunnioitetaan, ns. kova raja Irlannin saarella tarkastuksineen vältetään, saaren etelä- ja pohjoisosien välinen yhteistyö jatkuu ja EU:n sisämarkkinoiden toimintaa ei vaaranneta. Olellaista muille jäsenvaltioille oli myös se, että ratkaisu oli Irlannin hyväksyttävissä.

Artiklakohtainen esittely

1 artiklassa esitetään pöytäkirjan kolme keskeistä **tavoitetta**: säilytetään Irlannin saarella edellytykset pohjoisen ja etelän väliselle yhteistyölle, vältetään tiukka rajavalvonta ja suojataan vuoden 1998 sopimuksen määräyksiä kaikilta osin.

2 artiklan mukaan UK:n on erikseen varmistettava, että ero unionista ei heikennä vuoden 1998 sopimuksen mukaisia **yksilöiden oikeuksia**, erityisesti syrjinnän vastaisen suojelun alalla, sellaisina kuin ne vahvistetaan *pöytäkirjan liitteessä 1* luetelluissa säädöksissä. Kysymys on kuudesta keskeisestä EU-säädöksestä, joilla torjutaan sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää. Kuten esimerkiksi direktiivi (2000/78/EY) yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista.

3 artikla koskee vuonna 1922 perustettua **UK:n ja Irlannin yhteistä matkustusaluetta**, josta määrätään myös EU:n perussopimukseen liitettyssä Pöytäkirjassa N:o 20. Artiklassa vahvistetaan edellytykset, joiden mukaisesti UK ja Irlanti voivat edelleen jatkaa keskinäisiä järjestelyjä, jotka liittyvät henkilöiden liikkumiseen niiden alueiden välillä.

4 artiklassa vahvistetaan, että Pohjois-Irlanti on osa UK:n tullialuetta ja UK voi sisällyttää sen kansainvälisten sopimustensa alueelliseen soveltamisalaan, mikäli kyseinen sopimus ei rajoita pöytäkirjan soveltamista. Lisäksi artiklassa annetaan kauppasopimuksia koskevia erityismääräyksiä.

5 artiklassa määrätään **tulleista ja tavaroiden liikkuvuudesta**. Tullien osalta Pohjois-Irlantiin UK:sta tai muista kolmansista maista tuleviin tavaroihin sovelletaan kuitenkin 4 artiklasta huolimatta EU:n tulleja ja sääntöjä, jos on olemassa riski siitä, että tavara jatkaa matkaa sellaisenaan tai jalostettuna EU:n sisämarkkinoille. Näin vältetään tullirajan syntyminen Irlannin saaren sisälle. Artiklassa määrätään edellytyksistä, joiden vallitessa voidaan poikkeuksellisesti todeta, että tällaista vaaraa ei ole olemassa tai että tulleja ei tarvitse maksaa. Kyse on mm. UK:ssa asuvien henkilöiden henkilökohtaisista tavaroista ja tavarosta, jotka on tarkoitettu välittömään kulutukseen Pohjois-Irlannissa ja joita ei enää jalosteta kaupallisesti. Tämän lisäksi tarkemmista edellytyksistä ja yksityiskohdista on määrättävä sekakomitean päätöksellä ennen siirtymäkauden päättymistä.

EU-lainsäädännön mukaiset tarkastukset on tehtävä ennen kuin tavarat saapuvat Irlannin saarelle (esim. satamissa). Päävastuu EU-lainsäädännön soveltamisesta ja täytäntöönpanosta jää UK:n viranomaisille, mutta EU:n toimielimet (komissio, EU-tuomioistuin, jne.) voivat valvoa tätä jäljempänä selostettavalla tavalla.

Tiettyjen tavarakaupan rajatarkastusten välttämiseksi Pohjois-Irlanti ja EU muodostavat yhteisen sääntelyalueen. Pohjois-Irlannissa noudatetaan dynaamisesti pöytäkirjan liitteissä lueteltua EU-lainsäädäntöä (ml. säädösmuutokset, korvaavat säädökset ja uudet pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvat säädökset). Tähän sisältyy yli 300 keskeistä tavaroiden liikkumiseen liittyvää EU-säädöstä, jotka luetellaan etenkin pöytäkirjan *liitteessä 2*.

6 artiklassa annetaan tarpeelliset määräykset UK:n sisämarkkinoiden suojaamisesta ja *7 artikla* koskee puolestaan **teknisiä määräyksiä, arviointeja, rekisteröintejä, todistuksia ja lupia**.

8 artiklan mukaan pöytäkirjan *liitteessä 3* määrätään unionin oikeuden **arvonlisä- ja valmisteveroa koskevien säännösten soveltamisesta Pohjois-Irlantiin**. Kyse on kymmenestä arvonlisäveroa ja yhdestätoista valmisteveroja koskevasta EU-säädöksestä. Kuten esimerkiksi: direktiivi 2006/112 yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä ja direktiivi 2008/118 valmisteveroja koskevasta yleisestä järjestelmästä. Vastuu säännösten soveltamisesta ja verojen kantamisesta on UK:n viranomaisilla. Sekakomitea voi hyväksyä toimenpiteitä artiklan soveltamista varten.

9 artikla koskee **sähkön sisämarkkinoiden** yhteisen toiminnan varmistamista Irlannissa ja Pohjois-Irlannissa. Tätä varten pöytäkirjan *liitteessä 4* lueteltuja EU-säädöksiä sovelletaan edelleen Pohjois-Irlantiin siltä osin kun on kyse sähkön tuotannosta, siirrosta, jakelusta ja toimituksesta, sähkön tukkukaupasta tai rajat ylittävästä sähkön kaupasta. Kysymys on kuudesta keskeisestä EU-säädöksestä energia- ja ympäristöpolitiikan aloilla. Kuten esimerkiksi: direktiivi (2009/72) sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja asetus (714/2009) verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa.

10 artikla koskee **valtioneuvon**. Artiklassa määrätään, että pöytäkirjan *liitteessä 5* lueteltuja EU:n perussopimusten määräyksiä ja EU-säädöksiä sovelletaan tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta koko UK:hon niiden toimenpiteiden osalta, jotka vaikuttavat pöytäkirjassa tarkoitettuun kauppaan Pohjois-Irlannin ja EU:n välillä. Pöytäkirjassa listataan yli viisikymmentä säädöstä. Kuten esimerkiksi: SEUT 93 ja

106-109 artiklat, EU:n ryhmäpoikkeusasetukset, vähämerkityksistä tukea koskevat asetukset, menettelysäännöt, yhteensopivuutta koskevat säännöt ja komission keskeiset tiedonannot.

11 artikla koskee **muita pohjoisen ja etelän välisen yhteistyön osa-alueita**. Niihin kuuluvat mm. ympäristö, terveys, maatalous, liikenne ja koulutus. Irlanti ja UK voivat unionin oikeutta täysimääräisesti noudattaen toteuttaa myös uusia järjestelyjä, jotka perustuvat vuoden 1998 sopimuksen määräyksiin.

12 artiklassa määrätään **täytäntöönpanosta, soveltamisesta ja valvonnasta**. Pääsääntönä on, että UK:n viranomaiset vastaavat pöytäkirjan nojalla sovellettavaksi tulevan unionin oikeuden täytäntöönpanosta Pohjois-Irlannissa. Unionin edustajilla on kuitenkin oikeus tiedonsaantiin ja läsnäoloon kaikissa pöytäkirjan nojalla sovellettavaksi tulevissa toimissa, jotka liittyvät unionin oikeuden säännösten täytäntöönpanoon ja soveltamiseen. Ne voivat myös vaatia UK:n viranomaisia toteuttamaan tapauskohtaisia valvontatoimenpiteitä. Sekakomitea määrittää unionin edustajien oikeuksiin liittyvät käytännön työjärjestelyt.

Unionin toimielimillä (ml. komissio ja EU-tuomioistuin), elimillä ja laitoksilla on kuitenkin pöytäkirjan 5 artiklan sekä 7-10 artiklojen osalta niille unionin oikeudessa myönnetty valtuudet suhteessa UK:hon. Niiden antamalla säädöksillä ja päätöksillä on UK:n osalta samat oikeusvaikutukset kuin unionissa ja sen jäsenvaltioissa. Komissio voi siis esimerkiksi nostaa UK:ta vastaan rikkomuskanteen EU-tuomioistuimessa.

13 artiklassa annetaan useita **yhteisiä määräyksiä** pöytäkirjan soveltamista varten. Olennaisinta on, että pöytäkirjan viittauksia unionin oikeuteen on aina pidettävä **viittauksena ko. säädökseen sellaisena kuin se on muutettuna tai korvattuna**. Artiklassa määrätään myös menettelystä, jossa pöytäkirjan liitteisiin sisällytetään kokonaan uusi unionin säädös, joka kuuluu pöytäkirjan soveltamisalaan. Samoin edellytetään, että pöytäkirjan viittauksia unionin oikeuteen on aina tulkittava EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti. Pöytäkirja seuraa siis dynaamisesti unionin oikeuden kehitystä.

Artiklassa määrätään myös UK:n pääsystä EU:n tietoverkkoihin ja vahvistetaan, että UK:n viranomaiset eivät enää voi toimia johtavana viranomaisena mm. tutkimus-, hyväksyntä- ja lupamenettelyissä, joista säädetään pöytäkirjan nojalla sovellettavaksi tulevassa unionin oikeudessa.

14 artiklassa annetaan tarkemmat määräykset sopimuksen *165 artiklassa* perustetusta **erityiskomiteasta** ja *15 Artiklassa* perustetaan erityiskomitean alaisuuteen pöytäkirjan täytäntöönpanoa käsittelevä neuvoo-antava työryhmä.

16 artiklassa määrätään **suoja toimista**, joita osapuolet voivat ottaa käyttöön, jos pöytäkirjan soveltaminen johtaa vakaviin taloudellisiin, sosiaalisiin tai ympäristöön liittyviin vaikeuksiin tai kauppavirtojen muutoksiin. Tarkemmat menettelysäännöt ovat pöytäkirjan *liitteessä 7*.

17 Artiklassa asetetaan osapuolille **velvollisuus torjua petoksia** ja muita laittomia toimia.

18 Artikla koskee **Pohjois-Irlannin demokraattista suostumusta**. Neljän vuoden kuluttua siirtymäkauden päättymisestä (eli aikaisintaan vuonna 2024) Pohjois-Irlannin edustajakokous voi yksinkertaisella enemmistöllä päättää, että pöytäkirjan keskeisten määräysten (5-10 artiklat) soveltaminen päättyy. Tässä tapauksessa pöytäkirja on kuitenkin voimassa vielä kaksi vuotta äänestyksestä. Tarkoituksena on, että tämän määräajan kuluessa ehditään löytää pöytäkirjan korvaavat ratkaisut. Jos Pohjois-Irlannin instituutiot eivät pysty päätöstä tekemään, pöytäkirjan soveltaminen jatkuu, ja seuraava äänestys järjestetään taas neljän vuoden kuluttua. Jos pöytäkirjan soveltamisen jatkaminen saa kahden suurimman yhteisön (unionistien ja nationalistien) tuen, soveltaminen jatkuu kahdeksan vuotta ennen seuraavaa äänestystä. *19 Artiklan* mukaan liitteet 1-7 ovat erottamaton osa pöytäkirjaa.

Pöytäkirja Kyproksella olevista tukikohtista

Pöytäkirja koskee Kyproksella sijaitsevia Akrotirin ja Dhekelian tukikohta-alueita, jotka kuuluvat UK:n suveriniteettiin. SEUT 355 artiklan 5 kohdan perusteella unionin oikeutta on sovellettu tukikohta-alueisiin vain osittain, Kyproksen vuoden 2003 liittymissopimuksen mukaisesti. Pöytäkirjassa on 13 artiklaa. Niillä varmistetaan, että unionin oikeuden soveltaminen jatkuu samassa laajuudessa myös UK:n eron jälkeen. Ensisijaisena tarkoituksena on turvata niiden noin 11 000 kyproslaisten asema, jotka asuvat tai työskentelevät tukikohta-alueilla.

1 artikla sisältää yleisiä määräyksiä. *2 artiklan mukaan* tukikohta-alueet kuuluvat unionin tullialueeseen. Tähän liittyen artiklassa määrätään mm. tavaroiden tuonnista, viennistä ja liikkumisesta. *3 artiklassa* määrätään välillisiä veroja koskevan unionin oikeuden soveltamisesta tukikohta-alueilla ja *4 artiklassa* UK:n asevoimille tai niiden siviilihenkilöstölle annettavista tullivapautuksista. *5 artikla* koskee sosiaaliturvaa. *6 artiklassa* määrätään maataloutta, kalastusta sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualoja koskevan unionin oikeuden soveltamisesta tukikohta-alueilla. *7 artikla* koskee tukikohta-alueiden ulkorajat ylittävien henkilöiden tarkastuksia.

8-10 artikloissa määrätään UK:n ja Kyproksen välisestä yhteistyöstä ja täsmennetään *164 ja 165 artikloissa* perustetun sekakomitean ja erityiskomitean tehtäviä. *11-13 artiklat* koskevat pöytäkirjan soveltamista ja täytäntöönpanoa. Kyproksen tasavallalle annetaan vastuu *3 ja 6* artiklojen täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta.

Tarkempia määräyksiä pöytäkirjan soveltamiseen liittyvästä EU:n sisäisestä toiminnasta annetaan neuvoston päätöksessä erosopimuksen tekemisestä EU:n ja Euratomin puolesta (tällä hetkellä saatavana asiakirjassa XT 21105/3/18 REV 3 COR 1).

Pöytäkirja Gibraltarista

UK on vastuussa Gibraltarin itsehallintoalueen ulkosuhteista. SEUT 355 artiklan 3 kohdan perusteella unionin oikeutta on sovellettu Gibraltarille vain osittain, UK:n vuoden 1972 liittymissopimuksen mukaisessa laajuudessa. UK:n eron myötä unionin oikeuden soveltaminen Gibraltarille lakkaa. Pöytäkirjassa on 6 artiklaa, joiden avulla varmistetaan Gibraltarin hallittu ero unionista.

Sopimuksen *185 artiklan* mukaan pöytäkirjan soveltaminen lakkaa siirtymäkauden päättyessä, lukuun ottamatta sen *1 artiklaa*, jossa määrätään kansalaisten oikeuksista.

Eurooppa-neuvoston 29. 4. 2017 antamien suuntaviivojen mukaan ”mitään EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välistä sopimusta ei voida soveltaa Gibraltarin alueeseen ilman Espanjan kuningaskunnan ja Yhdistyneen kuningaskunnan välistä sopimusta”.

Eurooppa-neuvoston 25. 11. 2018 pidetyn kokouksen pöytäkirjaan liitettiin seuraava Eurooppa-neuvoston ja komission lausunto: ”Kun Yhdistynyt kuningaskunta on jättänyt Euroopan unionin, Gibraltar ei enää kuulu unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä tehtävien sopimusten maantieteelliseen soveltamisalaan. Tämä ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta, että unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä tehdään erillisiä Gibraltarista koskevia sopimuksia. Sanotun rajoittamatta unionin toimivaltaa ja kunnioittaen täysimääräisesti sen jäsenvaltioiden alueellista koskemattomuutta, joka taataan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa, kyseiset erilliset sopimukset edellyttävät Espanjan kuningaskunnan etukäteissuostumusta”.

Eroneuvottelujen aikana Espanja ja UK kävivät Gibraltarin asemaa koskevat kahdenväliset erillisneuvottelut, joihin pöytäkirjassa viitataan. Pöytäkirja muodostaa yhdessä Espanjan ja UK:n välillä tehtyjen Gibraltarista koskevien kahdenvälisten yhteisymmärryspöytäkirjojen kanssa kokonaisuuden, jossa käsitellään kansalaisten oikeuksia, tupakkaa ja muita tuotteita, ympäristöasioita

ja poliisi- ja tulliyhteistyötä koskevaa kahdenvälistä yhteistyötä sekä verotusta ja taloudellisten etujen suojaamista. Pöytäkirjassa määrätään Espanjan ja UK:n välisestä hallinnollisesta yhteistyöstä siirtymäkauden aikana sekä erosopimuksen kansalaisten oikeuksia koskevan osan täytäntöönpanosta.

1 artiklassa määrätään erosopimuksen **kansalaisten oikeuksia** koskevien määräysten täysimääräisestä soveltamisesta Gibraltarin asukkaiden ja rajatyöntekijöiden osalta. Gibraltarilla asuu noin 33 000 henkilöä ja alueella käy päivittäin noin 13 000 työntekijää Espanjan puolelta.

2 artikla koskee **unionin lentoliikennelainsäädäntöä**. Siinä määrätään mahdollisuudesta soveltaa Gibraltarin siirtymäkauden aikana sellaista unionin oikeutta, jota siellä ei ole aiemmin sovellettu, jos Espanja ja UK sopivat Gibraltarin lentoaseman käytöstä.

3 artikla koskee **verotuskysymyksiä ja taloudellisten etujen suojaamista**. Artiklassa luodaan perusta toimivaltaisten viranomaisten hallinnolliselle yhteistyölle täydellisen avoimuuden saavuttamiseksi verotusasioissa sekä petosten, salakuljetuksen ja rahanpesun torjunnassa. UK sitoutuu siihen, että Gibraltarissa noudatetaan alan kansainvälisiä (OECD ja G20) standardeja. Lisäksi UK sitoutuu ratifioimaan tietyt **tupakka-alan** yleissopimukset Gibraltarin osalta ja ottamaan käyttöön tupakkatuotteiden jäljitettävyyttä ja turvatoimia koskevan järjestelmän viimeistään 30. kesäkuuta 2020. **Alkoholin ja bensiinin** osalta UK sitoutuu varmistamaan, että Gibraltarissa tulee voimaan järjestelmä, jonka avulla ehkäistään salakuljetusta ja veropetoksia.

4 artikla koskee **ympäristönsuojelua ja kalastusta** ja *5 artikla* **poliisi- ja tulliasioita**. Artikloissa luodaan koordinoitukomitean muodossa perusta toimivaltaisten viranomaisten hallinnolliselle yhteistyölle. Lisäksi *6 artiklassa* täsmennetään *165 artiklan* mukaisen **erityiskomitean** tehtäviä.

Tarkempia määräyksiä pöytäkirjan soveltamiseen liittyvästä EU:n sisäisestä toiminnasta annetaan neuvoston päätöksessä erosopimuksen tekemisestä EU:n ja Euratomin puolesta (tällä hetkellä saatavana asiakirjassa XT 21105/3/18 REV 3 COR 1).

EROSOPIMUKSEN LIITTEET

Liite I – Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittaminen.

Sopimuksen *31 artiklan* mukaan sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittaminen tapahtuu asetuksen 883/2004 ja sen täytäntöönpanoasetuksen 987/2009 mukaisesti. Liitteen I osassa luetellaan sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista käsittelevän **hallintotoimikunnan päätökset ja suositukset, joiden soveltamiseen unioni ja UK sitoutuvat**. Päätökset ja suositukset koskevat yhteensovittamissääntöjen tulkintaa.

Liitteen II osassa on **luettelo säädöksistä, joilla on muutettu tai korvattu asetuksen 883/2004 ja 987/2009 säännöksiä**. Erosopimuksessa olevia viittauksia edellä mainittuihin asetuksiin on pidettävä *36 artiklan* mukaan viittauksina asetuksiin sellaisina kuin ne ovat muutettuina tai korvattuina. Sekakomitea tarkistaa liitteen sisällön ja siirtymäkauden päätyttyä muuttaa säädösluettelon vastaamaan unionin lainsäädännössä tapahtuneita muutoksia. Sekakomitealla on harkintavalta jättää muutos tekemättä ainoastaan silloin, jos on kyse sosiaaliturvan koordinaation asialliseen soveltamisalaan tulleesta muutoksesta tai etuuksien maastavientiin liittyvistä säännöksistä.

Liitteen III osa koskee **mukautuksia asetuksen 883/2004 ja 987/2009 liitteisiin**. Sopimuksen *36 artiklan* mukaan erosopimusta sovellettaessa edellä mainittuja asetuksia on tulkittava siten, että liitteen tässä osassa luetellut mukautukset sisältyvät asetuksiin.

Liite II – 41 artiklan 4 kohdassa tarkoitetut unionin oikeuden säännökset. Liitteessä luetellaan ne EU-säädökset (10 kpl), joita sovelletaan elävien eläinten, sukuolujen ja alkioiden liikkumiseen UK:n ja jäsenvaltioiden välillä tilanteessa, jossa lähtöpäivä on ollut ennen siirtymäkauden päättymistä.

Liite III – 49 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja tilanteita tai tullimenettelyjä koskevat määräajat. Liitteessä on kyse tavaroiden väliaikaisen varastoinnin tai tullimenettelyjen päättämisestä siirtymäkauden päättymisen jälkeen. Liitteessä asetetaan päättämiselle menettelykohtaiset määräajat, joista pisimmät ovat 12 kuukauden mittaisia.

Liite IV – Luettelo 50, 53, 99 ja 100 artiklassa tarkoitetuista verkoista, tietojärjestelmistä ja tietokannoista. Liitteessä on kyse poikkeuksista sopimuksen 8 artiklan pääsääntöön. Liitteessä luetellaan ne tulli- ja veromenettelyihin liittyvät EU:n verkot, tietojärjestelmät, ja –kannat, joihin UK pääsee vielä siirtymäkauden päättymisen jälkeen. Tarkoituksena on varmistaa, että UK ja EU kykenevät täyttämään erosopimuksen mukaiset velvollisuutensa. Jokaisen poikkeuksen kesto ja soveltamisala on liitteessä tarkasti rajattu. Suurin osa poikkeuksista päättyy vuoden 2021 aikana.

Liite V – Euratom. Liite koskee Euratomin omistamia ydinmateriaalivalvontaan liittyviä laitteita ja muuta omaisuutta, jotka sijaitsevat UK:ssa. Liitteessä luetellaan ne laitteet ja muut omaisuuserät, joiden omistusoikeus siirtyy erosopimuksen myötä Euratomilta UK:lle. UK korvaa Euratomille laitteiden ja omaisuuden vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaisen kirjanpitoarvon ja ottaa niistä täyden vastuun.

Liite VI – 98 artiklassa tarkoitetut hallinnolliset yhteistyömenettelyt. Liite koskee hallinnollista yhteistyötä tulliasioissa. Tarkoituksena on saattaa asianmukaisesti päätökseen ne liitteessä luetellut vireillä olevat menettelyt, jotka on käynnistetty: a) ennen siirtymäkauden päättymistä tai b) kolme vuotta siirtymäkauden päättymisen jälkeen, mikäli ne koskevat ennen siirtymäkauden päättymistä tapahtuneita tekoja.

Liite VII – Luettelo 128 artiklan 6 kohdassa tarkoitetuista säädöksistä/säännöksistä. Liitteessä on kyse EU:n päätöksenteon itsenäisyyden varmistamisesta siirtymäkauden aikana. UK ei enää eropäivän jälkeen voi toimia johtavana viranomaisena tietyissä riskinarviointi- tutkinta- lupa- ja hyväksymismenettelyissä. Esimerkiksi lääkkeiden, kemikaalien ja geneettisesti muunnettujen organismien osalta. Liitteessä luetellaan ne EU:n säädökset ja säännökset, joita tämä määräys koskee.

Liite VIII – Sekakomitean ja erityiskomiteoiden työjärjestys. Liitteessä määrätään sopimuksen 164 ja 165 artiklojen mukaisten komiteoiden työjärjestyksistä. Kyse on EU:n ja UK:n välisistä menettelyllisistä säännöistä, kuten esityslistoista, pöytäkirjoista, kielijärjestelyistä ja kulujen jakamisesta. Erosopimuksessa ei määrätä EU:n sisäisistä menettelysäännöistä komiteoiden osalta. Ne on linjattu neuvoston päätöksessä erosopimuksen tekemisestä unionin puolesta (tällä hetkellä saatavana asiakirjassa XT 21105/3/18 REV 3 COR 1). EU:ta komiteoissa edustaa SEU 17 artiklan mukaisesti komissio ja EU:n kannat päättää SEU 16 artiklan ja tarvittaessa SEUT 218 (9) artiklan mukaisesti neuvosto.

Liite IX – Riitojenratkaisumenettelyn työjärjestys. Liitteessä on kyse sopimuksen 170-180 artiklojen mukaisesta välimiespaneelistä. Liitteen osassa A esitetään menettelysäännöt välimiespaneelin toiminnalle. Näihin sisältyy mm. määräyksiä jäsenten nimittämisestä, aikatauluista, kuulemisista ja kirjallisista kysymyksistä. Liitteen osassa B esitetään välimiespaneelin jäsenten käytännösäännöt. Näihin sisältyy etenkin määräyksiä paneelin jäsenten riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta.

LIITTEET

Asiasanat brexit

Hoitaa **UM, VNK**

Tiedoksi EUE, LVM, MMM, OM, PLM, SM, STM, TEM, TULLI, VH, VM, VTV, YM
